ERSKINE CALDWELL

BİR GARİP ZENCİ

roman

VARLIK YAYINLARI

ERSKINE CALDWELL

BİR GARİP ZENCİ

BÜYÜK ESERLER 243

VARLIK

BİR GARİP ZENCİ

ERSKINE CALDWELL

BİR GARİP ZENCİ

(GEORGIA BOY)

Roman

Çeviren:
MUZAFFER REŞİT

VARLIK YAYINEVI
Ankara Caddesi, İstanbul

BÜYÜK ESERLER KİTAPLIĞI 243

Varlık Yayınları, sayı : 1821
İstanbul'da, Matbaa 13'de basılmıştır.
Nisan, 1975

I

BABAM BİR PRESE MAKİNESİ ALIYOR

Giriş merdivenlerine bir araba taş boşaltılmış gibi bir gürültüdür koptu evin önünde. Temelinden sarsıldı bina; sonra bütün sesler kesildi. Bu gürültünün ne olabileceğine bir türlü akıl erdiremiyorduk. Anam kıyamet gününün geldiğini sandı ve bir felâket başlamadan önce Misis Dudley'in çamaşırı ipe serilsin diye kurutma makinesinin kolunu çevirmemi söyledi.

Kolu var gücümle çevirerek

«N'oldu acaba, gidip bir baksam» dedim. «Gideyim mi, ana? Ha, gidip bakayım mı n'oldu?»

Başını sallayıp Mister Dudley'in tulumbalarından birini kurutma makinesinin merdaneleri arasına sıkıştırarak

«Sen şu kolu çevirmeye bak, William» dedi. anam. «Ne olduysa oldu! Çamaşır ipe serilene kadar bekle, patlamadın ya.»

Yine bütün gücümle çevirmeye koyuldum ya, kulağım da kirişteydi. Evin önünde biri yüksek sesle bir şeyler söylüyordu, ama ne söylediğini anlayamıyordum.

Tam o sırada babam, koşa koşa evin köşesinden göründü. Anam atıldı:

«N'oluyor, Morris söyler misin bana?»

Babam nefes nefese: «Handsome nerede?» diye sordu. «Ne yapıyor Handsome?»

Handsome Brown, bizim ayak oğlanımızdı. Kendimi bildim bileli bizim evde çalışırdı.

Anam: «Handsome mutfağı temizliyor, ne yapacak?» dedi. «Ne istiyorsun ondan?»

«Bana bir el vermesi için arıyorum onu. Çabuk lâzım.»

Kolu bırakarak: «Ben yardım edeyim, baba» dedim. «İzin ver de ben yardım edeyim.»

Anam koluma yapıştı:

«Willlam» dedi, «ne dedim sana, şu makinenin kolunu çevirmeye bak.»

Tam o sırada Handsome, mutfağın aralık kapısından başını uzattı. Babam onu gördü: «Handsome» dedi, «bırak elindeki işi de evin önüne gel. Bana yardım edeceksin.»

Handsome, mutfak işini bırakması konusunda ne diyeceğini anlamak için ilkin anama baktı. Ama, Mlsls Dudley'in rengi atmış hasse etekliklerinden birini kurutma makinesine sokuşturmakla meşgul olan anam hiç sesini çıkarmadı. Babam Handsome'u kolundan tuttuğu gibi merdivenlerden indirerek peşinden avluya sürükledi. Bir dakika içinde evin köşesinde kaybolmuşlardı.

Ben de onlarla birlikte gitmeye can atıyordum

ama, anamın yüzüne bakınca diretmenin boş olacağını anlıyordum. Kurutma işini bir an önce bitirmek için kolu habire çeviriyordum.

Az sonra ön kapının açıldığını işittik, sofrada yeniden boğuk bir gürültü oldu. Tavşan çöktü sanırdınız.

Anamla ben, ne oluyor diye koşuştuk. Bir de baktık ki, babamla Handsome, bir yük vagonu gibi çiğ kırmızıya boyalı ve üstünde kocaman bir demir çarkı olan ağır bir sandığı sürükleyip duruyorlar. Sandık eski bir harmonium büyüklüğündeydi ve onun kadar acayip bir biçimi vardı. Handsome sandığı kuvvetle itti. Makine kapıdan geçip salonun döşemesine öyle bir oturuş oturdu ki, duvarlara asılı bütün çerçeveler sallandı. Anamla birlikte kapıya atıldım. Babam, kocaman kırmızı sandığın yanında ayakta duruyordu. Onu eliyle okşuyor ve bütün gün tavşan peşinde koşmuş tazı gibi soluyordu.

Anam sandığın çevresinde dolanıp bunun ne olduğuna akıl erdirmeye çalışarak:

«Nedir bu alâmet şey, Morris, söyler misin bana?» dedi.

«Güzel değil mi, ha, Martha?»

Her sözcükten sonra soluyordu. Kendini bir koltuğa attı ve sandığa hayran hayran baktı: «Güzel değil mi ama, söyle ha?»

«Nerden geldi bu, baba?»

Makinenin seyrine öyle dalmıştı ki, sözümü işitmedi bile.

Handsome, sandığın çevresinde dört dönüyor, içinde ne olduğunu görmek için aralıklarından bakıyordu.

Anam birkaç adım gerileyip bu nesnenin değerini takdire çalışarak :

«Sana bunu birisi mi verdi, Morris?» dedi. «Nerden buldun bu nesneyi?»

Babam: «Satın aldım» dedi. «Biraz önce kestim pazarlığı. Bunları satan herif kasabaya bu sabah geldi, ben de bir tane aldım;»

«Kaç para verdin?»

«Peşin yarım dolar, haftada yarım dolar.»

«Kaç hafta sürecek bu iş?»

«Bütün yıl. Çok bir şey değil canım. Lâfını etmeye bile değmez. Yıl dediğin de denir, çabucak geçer. Farkında bile olmayız.»

Anam sordu: Ne işe yarıyor bu matah? Ne iş görür bu?»

«Bu bir prese makinesidir. Kâğıtları balya yapar. Yırtık eski gazeteler falan gibi ıvırzıvır ne kadar kâğıt varsa içine atılır, sonra çarkı çevrilir, kâğıtları alt yanından telle bağlanmış bir balya halinde çıkar. Büyük bir icat bu.»

Handsome sordu:

«Peki, alt yanından çıkınca ne yapacaksınız o balyayı?»

«Satacağız tabii! Herif her hafta gelip kâğıt balyalarını satın alıyor. Yarım dolarımı düştükten sonra geri kalanını bana bırakacak.»

Handsome hayranlıkla:

«Çok güzel şey, doğrusu» dedi.

Anam: «İyi ama, makineye koymak için kâğıdı nerden bulacan?» diye sordu.

«Kolay canım! Evlerde gereksiz kâğıt mı ararsın? Yırtık gazeteler falan çok. Hattâ dükkanlardan gelen ambalaj kâğıtları da işe yarar. Rüzgârın getirdiği bir kâğıt parçası da içine girer. Bu para makinesi para, senin anlayacağın!»

Anam yaklaşıp içine baktı. Sonra çarkı şöyle bir çevirip kapıya yollandı:

«Bu alâmetin yeri benim salonum değildir. En güzel odamdan hemen çıkaracaksın bu cenabet şeyi, anladın mı Morris Stroup!»

Babam arkasından koşup yetişti.

«Daha uygun yer bulamadım, Martha! Dışarıya bırakıp paslatacak değilim ya. Değerli bir makine bu!»

Anam sofadan geçip arka galeriye doğru yürüyerek:

«Ya çıkarırsın, ya da Handsome'a kırdırır, ocakta odun yerine yakarım.» dedi.

Babam döndü, Makineye yaklaşıp düzgün yanlarını elleriyle okşadı. Sonra yere eğilip bir ucunu kaldırdı. Handsome'la ben de öteki ucundan tuttuk. Koridordan geçi pön taraftaki galeriye geldik. Babam kendi tuttuğu ucu yere koydu, biz de yere bıraktık.

Babam: «Burada da işimiz görülür» dedi. «Ma-

kine hiç olmazsa yağmurdan, güneşten zarar görmez.»

«Handsome» dedi, «koş, ne kadar kâğıt parçası bulursan getir. Hemen işe başlayacağız.»

Ben de Handsome'la birlikte evi dolaşmaya koyuldum, ne bulursak topluyorduk. Dolapların birinde bir tomar eski gazete vardı. Onları dışarı çıkardım. Babam hepsini ağzından içeri attı. Handsome da bir kucak ambalaj kâğıdı getirdi. Babam bunları da yakalayıp makinenin ağzına boşalttı.

Babam şairleşti: «Elli kiloluk bir balyayı çabucak tamamlayacağız» dedi. «Sonra, ne çıkarırsak sâfi kârdır. O kadar para kazanacağız ki, koyacak yer bulamayacağız. Herif gelecek hafta Sycammore'a gelince, üç dört tane daha makine alsak fena olmaz, böylece balyaları daha çabuk yaparız. Kısa zamanda o kadar para kıracağız ki, bankada hesap açtırıp bir kısmını yatıracağım. Tüh, yahu, para kazanmak bu kadar kolaymış da haberim olmamış. Bu fiyata o kadar çok kâğıt çıkaracağım ki, yakında işi gücü bırakır, keyfime bakarım gayri.» Durdu. Handsome'u kapıya doğru itti:

«Handsome, koş, artık kâğıtları topla.»

Handsome içeri girdi, komodlarla gardropları bir bir yoklamaya koyuldu. Lâvabonun arkasına da baktı. Ben de salonda masa üstünde eski dergiler bulup babama getirdim.

Boni koltukladı:

«Åferin evlâdım, eski dergiler de eski gazeteler gibi değersiz şeylerdir, hem kiloya da çeker. Bulduklarının hepsini getir bana.»

Ben bir kucak daha getirince babam, ikinci bir balyaya yetecek kadar kâğıt toplandığını söyledi. Hemen işe koyulduk, elden geldiği kadar preseyi işlettik. Handsome bunları demir telle bağladı. Babam dengi yere bıraktı. Handsome'a ikinci balyayı da birincinin üstüne koymasını söyledi.

Bir saat daha çalıştık. Şimdi galerinin bir köşesinde üstüste üç denk kâğıt yığılmıştı. Handsome, artık evde kâğıt namına bir şey bulamadığını söyleyince babam: «Ben gider, kendim bakarım» dedi. Bir hayli eğlendi, ama, anamın pazar dersleri için ısmarlamış olduğu bir yığın şarkı notasını da beraberinde getirdi. Beyaz kaplı oldukları için kapakları yırttık. Babam, bezi kâğıt yerine yutturmaya kalkmanın dürüst bir hareket olamayacağını anlattı. Bu iş bittikten sonra eve döndü ve şeritlerle bağlanmış paket paket mektupları kucaklayıp getirdi. Mektupları makineye atmadan önce şeritleri çıkardık. Bu işler de bittiği zaman öğle olmuştu, babam, bir an dinlenebileceğimizi söyledi.

Yemekten sonra hemen işe koyulduk yeniden. Ev birkaç kere baştan başa tarandı ama, bir odada kabarmış duvar kâğıtlarından başka bir şey bulamadık. Babam, bu duvar kâğıtları bu haliyle pek çirkin durduğu, nasıl olsa günün birinde kendiliğinden dökülecekleri için onları çıkarmamızı söyledi. Sonra

Misis Pricea'a göndererek gereksiz eski kâğıtlar varsa vermesini rica etti. Misis Price'ın evine iki sefer yaptık. Hepimiz çok yorgun düşmüştük. Babam: «Bugünlük bu kadar yeter» dedi. Galerinin basamaklarına oturup köşeye yığılan balyaları saydık. Yedi taneydi. Babam bunun iyi bir başlangıç olduğunu, her gün, bu hızla çalışmaya devam edersek, kasabanın en zenginlerinden olabileceğimizi söyledi.

Uzun boylu oturup, denk ettiğimiz kâğıtları seyrettik. Babam, ertesi gün erkenden kalkmamız gerektiğini, yarın akşam balyaları yedi yerine on ikiye çıkarabileceğimizi ileri sürdü. Az sonra anam çıka geldi ve kâğıt balyalarına baktı. Babam, bir günde bu kadar iş çıkardığımız için ne kadar memnun olduğunu söylemesini bekleyerek başını ona çevirdi.

Anam, balyaların çevresini dolanarak ve şurdan burdan fışkıran parçaları tutup çekiştirerek:

«Bu kadar kâğıdı nerden buldun, Morris» dedi.

«Öteden, beriden, Martha. Evde sürüklenip duran ve bize fazlalık eden bütün kâğıtlardan kurtulduk. Pek yakında fare yuvası olmaya aday, köşe bucaktan bir sürü kâğıt çıktı. Böyle bir makineyi ele geçirişim çok isabet oldu. Bak, bu temizlikten sonra ev daha güzelleşti.»

Anam parmağını denklerden birine sokup bir şey çekip çıkardı. Bu dergilerden biriydi. Etrafa bir göz atarak:

«Bu da nesi?» dedi.

Bir başka dergi daha çekti:

«Yaptığın işten haberin var mı, Morris Stroup? Evimi açtığımdan beri sakladığım bütün patronlarımı ve tarifelerimi almışsın?»

«İyi ama, bütün bunlar o kadar eski şeyler ki, beş para etmezler!»

Handsome, gerisin geri kapıya doğru sıvışmaya başladı. Anamın bakışı onu yerine mıhladı:

«Handsome! Aç bakayım, şu balyaları, Daha nelerimi aldığınızı bir göreyim. Dediğimi yap, Handsome!»

Babam atıldı: «Yahu, Martha..»

«Ana, eski gazetelerle eski dergileri satamaz mıyız?»

«Sen sus, William, babandan yana çıkma.»

Handsome, teli gevşetti, notalarla dergiler yığın yığın ortalığa yayılmaya başladı. Anam eğilip kitaplardan birini aldı:

«Amanın!» dedi. «Pazar derslerimin yeni şarkı notaları! Zavallıcıklar, kitaplarımın evimde emniyette olacağını sanıyorlardı. Bakın bir, ne hale koymuşsunuz bunları...»

Yere serilen dergilerle kâğıt yığınlarını araştırmaya başladı. Sonra başka bir balyanın içindekilere baktı. Handsome'un kesmesine vakit kalmadan teli kendisi kopardı.

Balyaya tıktığımız mektuplardan birine gözlerini dikerek:

«Bu da ne oluyor, Morris?»

Babam: «Gardrobda bulduğumuz bir kâğıt parçası, n'olacak?» dedi. «Nasıl olsa sıçanlara yem olacaktı.»

Anamın yüzü pancar kesildi. Bir iskemleye çöktü ve bir süre ağzını açamadı. Sonra Handsome'ı çağırdı. Dudaklarını ısırıp gözlerini önlüğünün ucuyle silerek:

«Handsome,» dedi, «aç, şu balyayı çabuk.»

Handsome, yerdeki kâğıt yığınının üstünden atlayarak demir teli gevşetti. Bütün mektuplar, yere, anamın ayakları ucuna döküldü. Eğilip bir avuç aldı. Aldığı mektuplardan birinden birkaç satır okuyunca ağlamaya başladı. Babam kalkıp ona doğru yürüdü:

«N'oldu, Martha?»

Gözlerini yeniden önlüğüyle silerek:

«Mektuplarım! diye inledi. «Eski taliplerimin bugüne kadar sakladığım bütün aşk mektupları! Senin de bütün yazdıkların Morris! Bak bir, ne hale koymuşsun onları.»

«Ama, eski mektuplar bunlar be Martha. İstersen sana yenilerini yazayım.»

«Yenisini ne yapayım, ben eskilerini saklamak istiyordum!»

Öyle ağlıyordu ki, babam ne yapacağını şaşırdı. Galerinin ucuna kadar gidip tekrar geri döndü. Anam eğilerek önlüğünün alabildiği kadar mektup topladı.

«Sana yenilerini yazarım be Martha...»

Anam kalktı:

«Kendi mektuplarına değer vermiyorsan, senden öncekilerin mektuplarına olsun saygı göstermemeliydin.»

Mektupla dolu önlüğünü kapayarak kapıyı vurup eve girdi.

Babam, eski kâğıtlar ve notalar arasından enine boyuna yürümeye başladı, her rastladıkça kâğıtlara bir tekme vuruyordu. Bir süre hiç ağzını açmadı, sonra prese makinesine gelerek düzgün yanlarını okşadı:

«Bütün bu kâğıtların ziyan edilmesi çok ayıp şey, evlât.» dedi. «Ananın gelip de bunları kurcalaması ve eski mektuplarına bu derece bağlılık göstermesi pek yazık oldu. Haftaya kasabaya gelecek herife satabilseydik, çok para kazanacaktık.»

II

KİLİSEDE ÇAN ÇALDIĞIMIZ GÜN

Okuldan dönüşümde, Universalist papaz Hawshaw'ı, galeride durmuş babamla konuşurken buldum. İlkin buna aldırış etmedim. Papaz babama, pazara kiliseye geleceğine söz verdirmek için sık sık uğrardı. bize. Babam her zaman bir mâzeret bulurdu. Genellikle koşum hayvanımız İda'nın kuluncu olduğunu, iyileşmeden onu yalnız bırakamayacağını ileri sürerdi. Yada Mr. Jess Johnson'un domuzlarının ağıldan kaçtığını, bahçemizi harap etmemeleri için evde beklemesi gerektiğini söylerdi. Onun için yine her zamanki tartışmayla meşgul olduklarını sanmıştım.

Merdivenin alt başında durup konuştuklarına kulak verdim, bakalım babam bu sefer de ne bahane bulacak, diyordum. Mesele başkaymış. Papaz. Hawshaw'ın söylediğine göre Üniversalist Kilisenin bevvabı, Jeff Davis Fletcher amca, hasta akrabalarını ziyaret etmek için komşu ilçeye gitmiş, Miss Susie Thing'in nikâhında çanı çalacak kimse yok. Kız, posta nakliye memur vekili Hubert Willy ile evleniyormuş.

Babam papazın sözlerini dinlerken, seyahatte bulunan bevvabın yerine çan çalmaya razı olacağını gösteren herhangi bir harekette bulunmadı.

Papaz, babamın bir şey söylemesini boşu boşuna bekledikten sonra:

«Size bir şey söyleyeyim mi, Mrs. Stroup» dedi. «Bugün öğleden sonra nikâhta çan çalmayı kabul edecek olursanız, artık yıl sonuna kadar kiliseye gelmediğiniz için sizi rahatsız etmeyeceğim. Ne câzip bir teklif, değil mi?»

«Ne bu yıl, ne de başka yıllar, hiç bir zaman başımın etini yemeyeceğinize söz verseydiniz, teklif daha câzip olurdu.»

Papaz: «Mr. Stroup» dedi. «Benden çok şey istiyorsunuz. Kiliseye gelmeyenlerin yakasını bırakmamak benim görevimdir.»

«Çanınızın çalmasını pek istiyorsanız, beni bir methodist ya da baptist farzedin ve va'zınızı dinlemek için Üniversalist kilisesine sürüklemekten vazçin. Benim kendime göre bir dinim var, bana yeter de artar bile. Bir üniversalist va'zını dinlemek beni kendi imanımdan soğutmaktan başka bir şeye yaramaz. Sizin yüzünüzden dinimden olmamı istemezsiniz herhalde?

Papaz, takati kesilmiş gibi duvara yaslandı ve uzun uzun düşündü. Babam onun bir karara varmasını bekleyerek taşlığın kenarına oturdu.

«Bugün din konusunu bir yana bırakalım. Bitkin bir haldeyim. Yarım saat sonra da şu nikâh töreni yapılacak. Başka bir çan çalıcı aramaya vakit yok. Siz yardım etmezseniz güç durumda kalacağım. »

Babam, korkuluktan kalktı merdivenlerden indi, avluda yürümeye başladı. Papaz yetişmek için arkasından koşuyordu.

«Babam «Çanınızı çalacağım» dedi. «Ama, bunu sırf sizi bir sıkıntıdan kurtarmak için yapacağım. Dara düşene yardımımı esirgediğimi kimse iddia edemez....»

Papaz gülümseyerek babamın önünde eğildi:

«Aferin! Size güvenebileceğimi biliyordum zaten Mr. Stroup!

Elbiselerinin tozunu silkelemeye, kıravatını düzeltmeye koyuldu:

«Öyle güç bir iş değildir. Duaları okumaya giriştiğim anda çanı sallamaya başlarsınız. Yeni evliler kiliseden ayrılana ve sokakta gözden kaybolana kadar çalarsınız. Onları görmez olunca kesersiniz çanı. Gayet basit. Öyle değil mi, Mr. Stroup?»

«Bu kadar basit bir işte yanılmam herhalde Ağaç kesmek kadar kolay bir iş.»

Papaz, sokağa giden patikada geri geri yürüyordu. Asabi bir tavırla:

«Acele etmeliyim» dedi. «Yirmi dakikaya kadar tören başlayacak. En iyisi elbisenizi giyer ve elden geldiği kadar çabuk peşimden yetişirsiniz. Sizi çan ipinin yanıbaşında bekleyeceğim.»

Sonra arkasını dönüp üç sokak ötede olan Universalist kilisesi yönünde gözden kayboldu. Babam eve doğru yürüdü. Bana eliyle bir işaret yaparak:

«Hadi evlât» dedi, «nikâha gitmeye hazırlana-

lım. Çanı çalmak için bana yardım edeceksin. Çabuk ol!»

Babam başını leğene soktu, saçlarını bir fırça ile arkaya attı. Tuvaleti bitmişti! Gitmeye hazırdık.

Geniş adımlarına yetişmek için yanına koşarak:

«Tek başıma çalmama izin verecek misin?» dedim. «Ha, söyle bana, izin verecek misin?»

«Hele bir varalım da düşünürüz. Çok ağır değilse, tek başına ipi çekebilirsen sana bırakırım, çalarsın.»

İnsanlar kiliseye akın ediyordu. Çanı vaktinde çalmaya başlamak için hızlı yürüyüp onları geride bıraktık. Zaten birçokları şimdiden binanın önünde toplanmışlardı. Babam onlara şöyle eliyle bir selâm verdi, sonra içeri daldık.

Papaz Hawshaw, dediği gibi, çanın ipi yanında duruyordu. Çok sinirliydi ve yerinde durmak için elinden geleni yapıyordu. Bizi görünce, hemen her adımda saatini çıkararak enine boyuna gezinmeye başladı.

Babama yüksek sesle:

«Bu önemli bir nikâh, Mr. Troup» dedi. «Gelinle güvey, kilisenin temel direklerindendir. Bu işte herhangi bir aksaklık olursa çok canım sıkılır. Bu nikâh, benim için son derece önemlidir. İki rakip aileyi birleştirecek ve topluluğumuzu daima rahatsız etmiş olan kötü zihniyeti ortadan kaldıracak.»

«Siz hiç merak etmeyin. İşinize bakın: Çan işini bana bırakın. Okulda kapıcılık ederken çan çalma-

ya alışmıştım. Bilmediğim bir iş değildir.»

Papaz, yüzünü mendiliyle silerek:

«Bak, buna çok sevindim» dedi. «Çanı tecrübeli bir ele emanet ettiğim için müsterihim.»

Davetliler kiliseye giriyorlardı. Orgçu çalmaya başladı. Az sonra Miss Thing'in, tepeden tırnağa beyazlar giyinmiş bir halde, elinde kocaman bir çiçek demetiyle yan kapılardan birinden girdiğini gördüm. Hemen ayni anda Hubert Willy de başka bir kapıdan içeri girdi. Şu halde, tören başlamak üzereydi. Babamaç almaya hazır olmasını ihtar ettim. Papaz, saatine baka baka koşarak geçide girdi. Bir sıradan dışarı uzatılmış ayaklara takılarak azkalsın düşüyordu. Sert ve gür bir sesle:

«Aferin, Mr. Stroup» dedi. «Masadan küçük kitabımı almak için eğildiğimi görür görmez çalmaya başlamanın zamanı gelmiş demektir.»

Babam başıyle tasdik etti ve tavanda açılmış büyük bir delikten sarkan kalın urgana sarıldı.

«Sıkı asıl evlât, Çanı sallamak için ikimiz birlikte çekmeliyiz. Bu çan okuldakinden çok daha büyük.»

İpe sımsıkı sarıldık.

«Şimdi papazdan gözünü ayırma, başlayacağımız zaman bana haber ver,» dedi.

Miss Susie Thing ile Mr. Hubert Willy, papaza doğru yürüdüler. Hubert'in yüzü pancar gibi kırmızıydı. Ama Susie'nin yüzü kocaman çiçek demeti al-

tında hemen tamamen kaybolduğu için onu göremiyordum. Papaz, bize bahsettiği kara kaplı kitabını almak için eğildi.

Sıkıntıdan kısılmış bir sesle:

«Vakit geldi, baba» dedim. «Başlıyorlar.»

Kulede çanın sallandığını hissedinceye kadar çektik ipi. Babam bana usulünü öğretti. Urganı mümkün olduğu kadar fazla çekip sonra tavandaki delikten kendi kendine yukarı çıkması için salıvermek gerekiyordu. Beş altı sallayıştan sonra çanın tokmağı kenarlarına vurmaya başladı. İp de beklediğimiz gibi inip çıkıyordu.

Çan, bana biraz tuhaf gelen birtakım sesler çıkarıyordu. Babama baktım. O kadar memnun bir yüzü vardı ki, çanın gerektiği gibi çaldığına hükmettim. Ama, yine de kilisenin içine bir göz atayım dedim. Papaz, bir odacının kulağına eğilip bir şeyler söyledi. Birçok kimseler başlarını çevirip kötü bir şey yapıyormuşuz gibi bizden yana bakıyorlardı. Odacı geçitten koşarak geldi. Babamın yanına gelince, onun kulağına bir şeyler fısıldadı.

Babam başını salladı, yine eskisi gibi çalmaya devam etti. Hademe, Miss Susie ile Hubert'in karşısında duran papaza koştu. Adamla konuştuktan sonra papaz, elindeki kıtabı masaya bırakarak koşar adımla yanımıza geldi:

«Bana bakın, Mr. Stroup, Kesin bu cenaze çanını.»

«Ne diyorsunuz Allah aşkına. Başlangıçtan beri

ipi çekip bırakmaktan geri durmadık. Tembih ettiğiniz gibi çalışıyorum çanı. Nedir şikâyetiniz?»

Papaz, gevşetmek ister gibi parmaklarını yakalığının arasına sokarak:

«Ne midir şikâyetim?» dedi. «Şu ding-dong, ding-dong'u duymuyor musun be?»

O esnada, kilisede herkes bize dönmüş, kızgın kızgın işaretler yapıyorlardı.

«Bu çaldığınız cenaze çanıdır. Biz cenaze töreni yapmıyoruz. Kesin şu ding-dong'u!»

«Ne yapayım Allahınızı severseniz? Ben okulda kapıcı iken çanı böyle çalardım. Kimse bana cenaze çanı çalıyorsun demedi.»

«Okul çanına benzemez bu. Arada büyük boy farkı var. Nasıl çalarsan çal, okul çanı hep aynı sesi çıkarır. Şimdi kesin şu cenaze çanını! Herkese hüzün veriyorsunuz. Düğünde böyle hava çalınmaz.»

«Peki, ne yapayım ya?»

«Çanı çınlatın.»

«Çınlatmak mı? O da nesi?»

Babamı bir korku almıştı.

Papaz Hawshaw, kilisedekilere bir göz atmak için başını çevirdi. Miss Susie ile Mr. Hubert, papazın gelip töreni tamamlamasını bekleyerek, hâlâ kürsünün önündeydiler. Ama Miss Susie'nin, neredeyse, kaçacakmış gibi bir tavrı vardı. Hubert de yer yarılsa yere girecek bir haldeydi.

Papaz :

«Siz hiç ömrünüzde bir çanı çınlatmadınız mı?» diye sordu.

«Ondan da beter» dedi babam. «Böyle bir şeyi ilk defa işitiyorum.»

«Ding-a-ling, ding-a-ling-ding yapmak lâzım.»

Babam «Çan böyle şey yapabilir mi?» dedi. «Bir yaşıma daha girdim.»

Yine eskisi gibi ipi çekmeye devam ediyordu.

Papaz kızdı :

«Kesin şu cenaze çanını» dedi. «Kilisede ağlamaya başlayanlar var.»

«İşin tam ortasında usül değiştiremem ya. Hem biraz denemem lâzım. Başladığım gibi devam ediyorum. Gelecek sefer, güzel hatırınız için, sizin istediğiniz gibi çalarım.»

Papaz Hawshaw ipi almak istermiş gibi bir hareket yaptı. Tam bu sırada Susie'nin kardeşi Jule birdenbire Hubert'e yaklaştı, onu mezarlığa çıkan yan kapıdan dışarı itti. Çanın acayip çalışından onu sorumlu tutuyordu. Başkalarının yetişmesine meydan kalmadan, mezarlar ve kabirler arasında yumruk yumruğa gelmişlerdi. Hubert'in burnu kanamış, Jule'un pantalonu yırtılmıştı. Mezarlardan birinin üstündeki demir kitabeye ayağı takılmıştı.

Babam, dışarı çıkıp kavgayı seyretmeye giderken bana çanı çalmaya devam etmemi öğütledi. Papazla bütün davetliler de oraya koşmuşlardı. Ben, başlangıçtanberi babamla birlikte yaptığımız gibi ça-

nı çalmaya devam ediyordum. Ding-dong'ların, Jeff amcamın cenazelerde çaldığı havanın tıpkısı olduğunu görüyordum. Jule'le Hubert'in her ikisi de pek kötü durumdaydılar. Ama onları ayırmayı kimse akıl etmedi. Herkes, hırslarını alana kadar döğüşmekte serbest bırakmanın daha uygun olacağı inancındaydı, usandıkları zaman nasıl olsa kendiliklerinden keseceklerdi. Bir yandan çalmaya devam ederken aynı çanın nasıl olup da hem ding-donglar, hem de ding-a-ling-ding, ding-a-ling-ding'ler çıkarabileceğini düşünüyordum.

Tam bunu düşündüğüm sırada papaz Hawshaw koşarak geldi, urganı elimden kaptı. Çan gitgide daha aralıklı bir kaç ses çıkardıktan sonra sustu.

«Yeter, William!»

Gömleğimden yakaladığı gibi beni tâ merdivenin aşağısına kadar fırlattı.

Babam kilisenin köşesini koşa koşa dönmüştü. Çanın çalmadığını duyunca zınk diye durdu.

«Neden kestin çanı, evlât?»

«Papaz kesmemi söyledi, hem beni dışarı attı!

Babam küplere bindi. Tam o sırada papaz kiliseden çıkıyordu. İlk basamağın üstünde durdu. Bitkin bir hali vardı.

Babam atıldı: «Bana bakın. Çanı çalmak için sizinle pazarlık yaptım. Ne olursa olsun sonuna kadar çalmaya kararlıydım. Aramızda anlaştığımız gibi işimi bitirmek üzere çanın başına gidiyorum. Çalış tarzımı beğenmiyorsanız suç herhalde bende değil.»

Papaz vücudunu kapıya siper ederek:

«Giremezsin» dedi. «Nikâh törenini yarıda bıraktın, mezarlıkta çirkin bir kavgaya neden oldun. Çaldı ğınız cenaze çanı yüzünden Thing'lerle Willy'ler irsi husumetlerini yeniden devam ettirecekler. Bir daha bu çana dokunmayacaksın, anladın mı?»

«İyi ama sizin ding-dong değil de ding-a-ling, ding-a-ding-ding istediğinizi nereden bileyim ben?»

Babamı kapıya yaklaştırmayarak:

«Biraz aklınız olsaydı anlardınız.» dedi. «Hem cenaze çanıyla nikâh çanını neşeyle çınlatmak arasındaki farkı bilmeyen birisinin bir kilise çanıyla hiç bir ilişkisi olamaz.»

Nikâh için kiliseye gelmiş olanlar babamı iki aile arasındaki husumeti alevlemiş olmakla suçluyorlardı. Koro galerilerinden birinde ağlamaya gitmiş olan Susie, çiçek demeti elinde olduğu halde, koşa koşa evine kaçtı. Herhalde yıkanmak için evlerine gitmiş olan Jule'le Hubert'i de bir daha göremedim.

Babam: «Yani benim çalış tarzımı beğenmiyorsunuz, öyle mi? dedi.»

«Ha şunu bileydin, Mr. Stroup!

Ve öyle bir itiş itti ki, babam dengesini kaybetmemek için merdivenlerden aşağı atlamak zorunda kaldı.

Babam sokağı boylarken seslendi:

«O halde evime gelip de vaazlarınızı dinlemek için beni kiliseye davet ettiğinizi görmeyeyim bir da-

ha. Siz benim çan çalışımı beğenmiyorsanız, ben de sizin vaazlarınızı beğenmiyorum.»

Papaz içeri girip gözden kaybolunca birden kaygılanan babam beni çağırdı.

«Ya bir gün kiliseye ihtiyaç duyarsam ne yapacağım? Günün birinde kendi dinimi bırakıp teşkilâtlı bir dine katılmak istemeyeceğim ne malûm? Herkes gemisini kurtarıp cennetin yolunu tutarken açıklar livası olmak istemem elbet!»

Papaz Hawshaw kapıdan başını çıkardı:

«Methodist'lere ya da Baptist'lere başvursan daha uygun olur. Her halde Universalist'lerin sana ihtiyacı yok, Mr. Stroup.»

III

DAM ÜSTÜNDE KEÇİLER

«Ya baban bir halt karıştırır, ya başka bir belâya çatarım. Nedir bu yahu? Ömrümde bir gün görmeyecek miyim ben?» diye çıkıştı anam. Bitkin ve çökmüş bir hali vardı. Ellerini uğuşturup bir çare arayarak avluda dört dönüyordu.

Babamla Handsome'ın köydeki evimizden getirdikleri keçiler evin damına çıkmışlar, çiğnene çiğnene bize bakıyorlardı. İri tekenin çenesinde uzun beyaz bir sakal vardı. Karşımızda oturan Mr. Carter'e çok benziyordu.

Anam yine enine boyuna gezinerek:

«Hey Allahım! Ne yapayım şimdi?» dedi. Dernekteki hanımları bugün buraya toplantıya çağırmıştım. Geldikleri zaman bu keçiler hâlâ damda olurlarsa, utancımdan yerin dibine geçerim.»

Öteki iki keçi de durmadan çiğneniyordu. Ama iri teke kadar uzun favorileri yoktu onların. Bu üç büyükten başka ikişer aylık iki tane de yavru vardı. Bunlar iki tekenin dörtte biri kadar bile değildiler Ama, damda toplanan bu beşi orada pek çok keçi varmış hissini veriyorlardı.

William, Handsome'a şöyle, çarşıya gidip babanı

bulsun. Bu hayvanları hemen indirmenin çaresine baksın!»

Handsome mutfağı temizlemekle meşguldü. Kapının yanına gidip ona seslendim. Hemen dışarı çıkıp ne istediğimizi sordu.

Anam kızgın bir sesle:

«Önce söyle bakayım bana, bu keçileri buraya getirmeyi kim akıl etti»

«Mr. Morris emretti, ben de getirdim, Mr. Morfrisle siz ne zaman bir şey isterseniz hemen yapmaz mıyım, Mrs. Martha...»

Zenci bir ayağını ötekinin üstüne koymuş sallanıyordu.

«Mr. Morris, keçileri eve getireceğini söyledi, bana da, al onları götür dedi. Ben de dediğini yaptım. Mr. Morris'in dediğini yaptığım için bana çıkışmanız doğru mu, Mrs. Martha..»

«Peki, ne diye Mr. Morris'e önce benden izin almak gerektiğini hatırlatmadın. Tabiî, aklına bile gelmez...»

«Aklıma geldi, hanımım. Ama. Mr. Morris'e söyleyince bana kızdı. Onun için ben de keçileri buraya getirdim.»

Anamın öfkesi artıyordu. Bir odun alarak hayvanlara fırlattı. Odun. dama yetişmeden yarı yoldan geri döndü, evin duvarına çarparak garip bir gürültü çıkardı. Yağmurdan rengi solmuş odunun üstünde de bir iz kaldı.

«Çabuk koş çarşıya, Mr. Morris'i bul. Berbere.

demirciye, uğradığı yerlerin hepsine bak. Onu bulmadan da eve döneyim deme ha! Mâzeret dinlemem.»

Avludan apar topar çıkan zenci :

— Peki efendim... Peki Mrs. Martha...» diye kekeledi.

Keçiler damın en üstünde dolaşıyor, kâh bize bakıyor, kâh sokağın öbür yanını seyrediyorlardı. Odun yığını üstünden ambara, oradan galerinin damına, sonra mutfak damına, sonunda asıl dama at layarak oraya çıkmılşardı. Ev iki katlıydı. Onun için, üç keçi ile iki yavrunun dam üstünde birbiri ardından yürümeleri pek garip bir manzara teşkil ediyordu.

Durdular, teke daha hızlı çiğnenmeye başladı. Sakalı titriyordu. Bize yüzünü ekşitiyor gibiydi.

Anam başka bir odun bulmaya çalıştı, ama, öfkesinden gözleri görmüyordu. Hayvanlara yumruğunu göstererek koşa koşa evin içine kaçtı.

Bir dakika merdiven basamaklarına oturdum, ama anam geldi, kolumdan tuttuğu gibi beni kaldırıp sarstı :

«William, git evin önüne, babanı gözetle. Görür görmez koş bana haber ver. Hanımlar nerdeyse gelirler.»

Evin köşesini dönüp yolu gözetlemek için tahta perdelerin yanında durdum. Fazla beklemeye gerek kalmadı. Çok geçmeden babamla Handsome'ın seslerini duydum. Koşa koşa geliyorlardı.

Babam damın üstündeki keçilere bakarak «Ne var, evlât?» diye sordu. «Ne oldu yine?»

«Anam diyor ki, hanımlar toplantıya gelmeden şu keçileri damdan indirsin, diyor.»

Avluya koşarak: «Ondan kolayı ne var?» dedi. «Gel, Handsome, çabucak bitirelim bu işi!»

«Bana mı dediniz, Mr. Morris?»

Handsome hiç hızlı yürüyemezdi. Hızlı yürümeye kalktı mı, kasıklarının ağrıdığını söyler dururdu. Acele etmesi gerekti mi, sık adım atardı.

«Çabuk ol, hem sesini kes!»

Avlupa çıktıktan sonra babam ağzını açmadan önce uzun uzun keçilere baktı. Onları aşağı yukarı benim kadar severdi ve salt her gün yanında görmek için kasabaya getirtmişti. Hayvanlar köy evindeyken bazan bütün bir hafta keçileri görmediğimiz olurdu.

Keçiler dam üstünde dolaşmayı bırakmışlar, maksadımızı öğrenmek ister gibi bize bakıyorlardı «Hansome, koş merdiveni getir, duvara daya.»

Zenci merdiveni getirdi, babamın dediği gibi, evin duvarına dayadı:

«Ya şimdi ne yapacağız, Mr. Morris?»

«Merdivene çıkıp keçileri indireceğiz.»

Handsome, tekeye baktı ve irkildi:

«Mr. Morris, ben o tekenin yanına tırmanmaya korkarım. Pek fena boynuzları var. N'olur, izin verin de ben çıkmayayım oraya. Hem kasıklarım bütün gün ağrıdı. Bugün hiç keyfim yerinde değil.»

«Sesini kesip şuraya tırmanır mısın sen? Bir şeyin yok!»

O sırada anam dışarı çıktı, misafirler geldiği zaman takmayı âdet ettiği kolalı beyaz yakayı elbisenin boynuna iğnelemekle meşguldü. Merdivenin altına gelerek bize bakmaya başladı.

Babam hemen atıldı «Martha, hiç merak etme. Handsome'la birlikte o keçileri şimdi indiririz.»

«Çabuk ol. Ömrümde böyle kepaze bir mevkide kalmamıştım. Hanımlar nerdeyse gelirler. Evin üstünde bir keçi sürüsü görürlerse, ne derler sonra?»

«Merak etme, Martha! Handsome bak, çıktı bile.»

Oysa zenci çıkacağına, aşağı iniyordu. Babam merdivenin altına giderek çocuğu yukarı itti:

«Çabuk ol!»

Handsome biraz sallanıyor, mızıkçılık ediyor, pantolonunu kaldırarak veya gömleğini ilikleyerek vakit geçirmeye çalışıyordu. Sonunda çıkmaya başladı. Merdivenin üst ucuna geldi, dama atladı. Sonra tekrar geri geri çekilmeye başladı.

Koşa koşa yanımıza gelen anam

«Handsome Brown!» dedi. «Keçileri damdan yok etmeden şu merdivenden inecek olursan, bir lokma ekmek yüzü göremezsin. Açlıktan ölmek mi, yoksa Mr. Morris'in dediğini yapmak mı istediğine hemen karar ver.»

«Ama, Mrs. Martha, yine kasıklarım ağrıyor benim. Pek fena ağrıyor billâhi!»

Anam ayağını yere vurarak

«Bak söylemedi deme» diye haykırdı. «Ağzımdan lâf bir defa çıkar benim!»

«Ama, Mrs Martha, ben...»

Anam :

«Artık sana lâfım yok.» dedi.

Zenci bir keçilere baktı, bir anama, sonra mutfağın damına tırmanmaya başladı. Oraya çıktıktan sonra kendisine bakıp bakmadığımızı anlamak için bize bir göz attı.

Tam o sırada anam, kadınlardan birkaçının geldiğini farketti. Evin bir köşesinden sesleri geliyordu. Anam, Handsome'a tehdit makamında parmağını salladıktan sonra ön kapıyı kilitiemek için içeri koştu. Bu sayede misafirlerin galeride oturacaklarını umuyordu. Yoksa kendiliklerinden içeri girer, arka kapıya kadar evin içinden geçer, olup bitenleri görürlerdi.

Babamla birlikte odunların üstüne oturmuş, Handsome'ı seyrediyordum. Mutfak damının tepesine çıkıp boylu boyunca uzanarak padavraya sımsıkı sarılmıştı. Aşağıdan ufacık görünüyordu.

Babam: «Keçilerin canını yakma,» diye haykırdı. «Hem dikkat et de yavrular ürkerek yere yuvarlanmasınlar. Hayvanlara bir şey olursa okurum canına ha!»

Handsome «Anladım Mr. Morris,» dedi. «Ama, hic böyle yer görmedim, çok kayıyor burası. Elimden geldiği kadar gayret ediyorum. Yer değiştirirken avluya düşeceğim diye ödüm kopuyor, yerler de

taş gibi serttir orada. Nefes almaktan bile korkuyorum!»

Vakit kazanmak için, babam cevap verecek mi diye bekledi. Cevap çıkmadığını anlayınca asıl binanın çatısına doğru usulca tırmanmaya başladı. Damın en üstüne çıkınca bir kere daha avluya baktı. Ne kadar yüksekte olduğunu görünce, gözlerini kapadı.

«Dikkat et de keçilere bir şey olmasın!»

Handsome, uzaktan gelen bir sesle :

«Peki, Mr. Morris» dedi. «Dikkat ediyorum!»

Asıl damın kenarına geldi ve oraya tırmanmaya başladı. Çıktığının daha bir misli kadar çıkması gerekti. Tâ parmakları tepe çizgisine ulaşıncaya kadar yatık yüzeyde karış karış ilerledi. Bir kez orayı yakaladıktan sonra sol kuvvetiyle kendini çekip en tepeye çıkması işten değildi. Ata oturur gibi iki bacağını ayırarak damın tepesine sımsıkı oturdu.

Zenci yavaş yavaş çıkarken keçileri de damın öbür yanına doğru inmişlerdi. Onları indirebilmek için, öbür yanda onlara kadar kayarak inmesi, hayvanları mutfak damına doğru kovalaması gerekti. Oradan galerinin, ambarın damına geçerek odun yığınına ulaşırlardı.

Handsome keçilere doğru aralarındaki uzaklığın yarısını inmişti ki, birdenbire tekenin aklına esti, geri döndü. Tabii ötekiler de, küçük ortada olarak, onu takip ettiler. Zenci, hayvanların kendisine doğru geldiklerini gördü, özellikle iri teke, başını eğmiş, boy-

nuzlarını iki paratoner çubuğu gibi havaya dikmişti.

Tekeye: «Bekle biraz!» diye bağırdı. «Dur orada.»

Hayvan ilerlemeye devam etti. Dört beş ayak yakınına gelince durdu, beş altı kere çiğnendi, sonra çocuğun gözlerinin içine bakmaya başladı.

Onlar böyle bakışırlarken, anam, keçiler indirildi miye görmek için koşa koşa geldi.

Tam o sırada boynuzlar ileride, ayaklar kalkık, hayvan Handsome'a saldırdı. Zenci, vaktinde gördüğü için kendini korudu. Ama, güçlük şuradaydı ki, parmaklarıyla kenarlara yapışarak yüzükoyun yere uzanmaktan başka bir şey gelmezdi elinden.

Babam durumu kavrayarak «Dikkat, et, Handsome» dedi. Bir yandan da yerde zıp zıp zıplayarak hayvana işaretler yapıyordu. Ama bu bir işe yaramadı. Teke, Handsome'e saldırıyordu.

Bir an ne olacağını kestiremedik. Hayvan zenciye tosladığı zaman, havada çarpışan iki cisim gibi, her ikisinin ne yöne devrileceğini tahmin etmek güçtü.

«Sıkı tutun, Handsome!»

İlk gördüğümüz şey, çocuğun, damın arka yanından gerisin geri yuvarlandığı oldu. Yolun yarısına kadar indi, sonra topaç gibi olduğu yerde dönmeye başladı. Acaba nereye düşecek diye merak ettik. Avlunun zemini sertti ve düşmesini hafifletecek hiç bir engel de yoktu. Ama, daha bizim düşünme

mize zaman kalmadan, bir gülle gibi, kapağını kırıp kuyunun içine daldı.

Anam: «Amanın!» diye haykırdı. «Handsome gitti elden!»

Sendeleyerek düşüp bayıldı. Babam onu kaldırmak için eğildi ama, biraz kaldırdıktan sonra yere bırakıp zencinin başına ne geldiğini anlamaya koştu. Her şey o kadar çabuk olup bitmişti ki, bir arı çocuğu unutmuştuk. Kuyunun ağzındaki tahtalar. sanki üstüne yüz kiloluk bir yük binmiş gibi içeri düşmüştü.

Kuyunun başına çabuk yetiştik. Eğilip baktık. İçerisi zifiri karanlıktı. Babam Handsome'a seslendi, yankı, sözlerini bir top gibi geri sıçrattı, kulaklarımız patladı.

Babam: «Cevap ver, Handsome, cevap ver!» diye bağırıyordu.

Anam kalktı, ayaklarını sürüyerek yanımıza kadar geldi. Güçlükle ayakta durabiliyordu, cumartesi akşamları Handy Howard'ın hali gibi, yalpa vuruyordu. Yanımıza geldiği zaman baygınlığının sersemliği hâlâ geçmemişti.

Düşmemek için kuyunun bileziğine tutunarak

«Zavallı Handsome Brown!» dedi. «Zavallı Handsome Brown! Zencilerin en iyisiydi! Zavallı Handsome!»

Babam kovayı kuyuya indirmek için çıkrığın kolunu çevirmeye başlamıştı. Anam, gözlerinin ucun-

da biriken yaşları silerek ve babamla hiç meşgul olmadan :

«Zavallı zararsız Handsome!» diyordu. «Keşke hayatında onu o kadar azarlamasaydım. Zencilerin en iyisiydi! Zavallı zararsız Handsome!

Babam: «Kes sesini be, Martha!» dedi. «İşim başımdan aşkın zaten!»

Anam yavaş yavaş kendine gelmişti. Artık kuyu bileziğine tutunmadan ayakta durabiliyordu. Bir şeyler görebilirim umuduyla kuyuya eğildi.

Babam karanlığa seslendi: «Orada mısın Handsome?»

Uzunca bir zaman ses çıkmadı. Elden geldiğince derini görebilmek için kuyuya eğildik, önce bir şey görünmüyordu. Sonra, iki kocaman beyaz yuvarlak kuyunun dibinde sâkin sâkin parlamaya başladı. Az sonra bunlar daha da parlaklaştı. Zifiri karanlık bir gecede üzerine cep lâmbası sıkılmış kedi gözlerini andırıyordu.

Babam: «Nefes alabiliyor musun, Handsome?» diye sordu.

Handsome: «Mükemmel nefes alıyorum» dedi. «Yalnız kasıklarım çok ağrıyor.»

«Babam: «Atma» dedi. «Bir yerinin ağrıdığı yok. İyi görüyor musun?»

Hiç bir şey görmüyorum. Gün ortasında bir yarasa gibi gözlerim kör. Hiç bir şey görmüyorum.»

Babam: «Kuyunun dibindesin de ondan,» dedi. «Orada kimse bir şey göremez.»

«Kuyuda mıyım? Ne diyorsunuz, Mr. Morris! Demek ondan, bütün etrafım su. Cehennemdeyim sanmıştım. Ne zaman çıkaracaksınız beni buradan, Mr. Morris?»

«İpin ucundaki kovayı yakala! Hemen şimdi çıkaracağım.»

Zenci kovayı yakaladı ve ipi öylesine salladı ki, babam tekrar aşağı eğildi.

«Mr. Morris...»

«Ne istiyorsun?»

«Çıktıktan sonra beni dama, keçilerin yanına yollayacak mısınız?»

Babam çıkrığı çevirerek: «Hayır» dedi. «O cenabet keçiler acıkıp kendiliklerinden ininceye kadar varsın damda kalsınlar.»

Zaten Handsome'la meşgul olurken hayvanları büsbütün unutmuştu. Anam onlara yumruğunu sıktı. Hepsi, damın mutfak yönündeki cephesine geçmişlerdi, orada durmuş, bizi seyrediyorlardı.

Teke, anamın gözlerinin içine bakmaya başladı. Anam gözlerini ayırmadı. İkisi de birbirlerinin gözlerini yere indirtmeye çalışıyor gibiydiler.

Evin köşesinden on beş yirmi kadın göründü. Beraberce gelmişler, kapıyı kapalı bulunca, ne oluyor, diye merak ederek evin etrafını dolanmaya karar vermişlerdi. Bize gelirken daha uzaktan, damdaki keçileri görmüşlerdi, bunu yakından görmeyi merak ediyorlardı.

İçlerinden biri: «Martha!» dedi. «Ne oluyor Al-

lahasen? Dam üstünde keçiler! Bir yaşıma daha girdim doğrusu»

Anam döndü ve ağzını açmadan kadına baktı. Yüzünü saklamak istermiş gibi elleriyle kapadı. Sonra eve koştu, kapıyı gürültüyle kapayıp içeriye kapandı. Az sonra kadınlar sokak kapısına gittiler. Kapıyı bir hayli vurduktan sonra, usanıp sokağa doğru yürüdüler. Giderken dönüp dönüp evimizin damındaki keçilere bakıyorlardı. Öyle kahkahalar atıyorlardı ki, bütün mahalle seslerini duydu.

IV

BABAM, KİMSESİZ DULA YARDIM EDIYOR

Her zamankinden erken kalkan babam evden çıkarken nereye gideceğini söylemedi, çamaşırına dalan anam da bunu sormayı unuttu.

Genellikle, böyle sokağa çıktığı zamanlar, anam nereye gittiğini sorunca, kasabanın tâ öbür başında bilmem kimi bilmem hangi iş için göreceğini, ya da yakın bir yerde yapılacak küçük bir işi olduğunu söylerdi. O sabah anam sormayı unutacak kadar meşgul olmasaydı, ne cevap verirdi bilmiyorum.

Sözü uzatmayalım, herkesten önce kalkmış, mutfağa gidip kahvaltısını hazırlamıştı. Ben yataktan kalkıp giyindiğim sırada o İda'yı arabaya koşmuştu bile. Oturacak yerine tırmanıp sokağa doğru sürdü arabayı.

Sokakta arabanın yanında koşarak: «Seninle gelebilir miyim, baba?» diye sordum. Arabanın yan tahtasına yapışmış durmadan tekrarlıyordum: «N'olursun, babacığım, beni de götür...»

Dizginleri İda'nın sırtında şaklatarak hayvanı koşturdu

«Şimdi olmaz, evlât» dedi, «sonra sana ihtiyacım olursa, çağırtırım.»

Araba tangur tungur sokağın köşesinde kayboldu.

Eve döndüm. Anam mutfakta ocağın başında iş görüyordu. Kahvaltımı beklemek için oturdum ama, babamdan hiç söz açmadım. Babamla İda bir yere giderlerken böyle evde kaldığım için çok canım sıkılmıştı. Konuşmak gelmiyordu içimden, hattâ anamla bile. Ocağın yanında, masaya oturmuş, öylece bekliyordum.

Anam çabuk çabuk kahvaltısını ettikten sonra çamaşır kazanının altındaki ateşi kurcalamak için avluya gitti.

Öğleden sonra erkenden, biraz daha aşağımızda köşe başında oturan Mrs. Singer, avluya geldi. Hemen bütün günü babamın dönüşünü beklemek amacıyla galeride oturmakla geçirdiğim için kadının gelişini ilkin ben gördüm.

Mrs. Singer anamın çamaşır yıkadığı tahta sıraya doğru yürüdü, orada bir süre öylece ağzını açmadan durdu. Sonra birdenbire leğenin üstüne eğilip anama, babamın nerede olduğunu sordu.

Anam çamaşırları çitilediği tahtanın üstünde başını kaldırmadan

«Nerede olacak, bir köşede uyuyordur herhalde» dedi. «Eğer güneşten çekilemeyecek kadar ileri götürmediyse tembelliği.»

Mrs. Singer, anama biraz daha yaklaşarak :

«Çok merak ediyorum» dedi. «Çok merak ediyorum.»

Anam bana döndü. Kızmıştı.

«İçeri gir, William!»

Galeride mutfağın kapısına kadar gitti. Oradan konuştuklarını pekâlâ işitiyordum.

Mrs. Singer, eğilip elini leğenin kenarına koyarak

«Martha» dedi, «geveze bir insan değilim, ama belki gerçeği öğrenmek istersin diye düşündüm de.»

Anam: «Ne var, Allahasen?» diye sordu.

Kadın acele acele

«Mr. Stroup o mahut Mrs. Wearherbee'ye gitti.! Şimdi de oradadır. Dahası var. Bütün gün orada kaldı: Hem de ikisi başbaşa!»

Anam doğrularak: «Nereden biliyorsun?» dedi.

«Evin önünden geçtim, onları gözümle gördüm, Martha. Gelip sana haber vermek boynumun borcu olduğunu düşündüm.»

Mrs. Weatherbee, kasabanın biraz dışarısındaki bir evde tek başına yaşayan bir kadındı. Evlenmişti ama evliliği birkaç aydan fazla sürmemiştl, kocası bir sabah kadını bırakıp gitmiş, bir daha da görünmemişti.

Anam bütün suçu Mrs. Singer'in üstüne atmak istiyormuş gibi sesini yükselterek

«Kocamın ne işi var orada?» dedi.

«Bunun cevabını vermek bana düşmez, Martha.» Uzaklaşarak ilâve etti: «Yalnız sana haber vermek hıristiyanlık ödevidir dedim de.»

Avludan acele acele çıkıp evin köşesinde göz-

den kayboldu. Anam tekrar çamaşırının üstüne eğildi ve suyu öyle kuvvetle çalkaladı ki leğenden sular taştı. Bir iki dakika sonra ellerini önlüğüne sile sile avluyu geçti.

«William, hemen eve girecek, ben dönünceye kadar bir yere ayrılmayacaksın. Sözümü dinlemezlik edeyim deme sakın; anladın mı, William?»

«Anladım, ana» diyerek kapıya doğru yürüdüm.

Anam hemen avludan telâşla çıkıp sokağa fırladı. Evimizden üç çeyrek mil kadar ötede oturan Mrs. Weatherbee'ye gitmek için tutulacak yol buydu.

Anamın ilk köşede sokağı dönünceye kadar ben arka galeride gizlendim, sonra etrafını hızla dolaşarak dere tarafından Mr. Joe Hammond'un arsasından kestirme saptım. Handsome Brown'la tavşan avlamaya gittiğimiz zamanlar çok kere buradan geçtiğimiz için bu civarın kestirme yollarını iyi biliyordum. Handsome zaten bir yere gitmek için kestirme yolları bilmenin yararlı olduğunu, günün birinde işimize yarayabileceğini söyler dururdu. Her halde Mrs. Weatherbee'ye gitmek için kestirme bir yol bildiğime pek memnundum, çünkü peşinden gitmeye kalksaydım anam beni muhakkak görürdü.

Sonra dereyi geçtim, dar sokağı koşarak çıktım, hanımelleriyle kaplı tahta perdelerin dibinden yürümeye dikkat ediyordum.

Bahçeye ulaşmak uzun sürmedi. Köşe teşkil eden direğin arkasına gizlenerek bakınca bahçe çi-

tinin yanında duran İda'yı gördüm. Beni tanımıştı herhalde, çünkü kulaklarını dikti ve öyle havada tutarak bana baktı.

Yerde sürünerek bahçe çitinin çevresini dolanmaya başlamıştım, bir aralık çit arasından bakınca anamın ekili pamuk çizileri üzerinden atlayarak avluya doğru geldiğini gördüm.

Tam o sırada Mrs. Weatherbee'nin sinirli kahkahasını duydum. Ev tarafına bakınca, diz çöktüğüm yerden doğrulmadan babamla kadını gördüm. Mrs. Weatherbee, aklını oynatmış gibi, tıpkı bir sırrı öğrendikleri zaman okul kızlarının yaptıkları gibi durmadan gülüyordu. İlkin tek gördüğüm şey Mrs. Weatherbee'nin galeriden dışarı fırlayan çıplak bacaklarıyla ayakları oldu. Sonra ayakta durmuş bir tavuk tüyüyle onun tabanlarını gıdıklayan babamı gördüm. Mrs. Weatherbee arka üstü uzanmıştı, babam da durmadan onun ayak parmaklarını gıdıklıyordu. Zaman zaman, kadın daha hızlı gülünce babam yerinden zıplıyordu. Kadın çoraplarıyle kunduralarını çıkarmıştı: Galeride yerde duruyordular.

Kadın arka üstü yatmış, ayaklarını havada sallıyor, bağırıyor, gülüyordu. Babam gıdıklamayı bırakacak olursa ölecekmiş gibi bir hali vardı. Zaman zaman daha da hızlı gülüyordu. O vakit manzara pek komik oluyordu: Babam bir kanguru gibi yerinden zıplıyordu. Mrs. Weatherbee'nin gülüp babamı gözetlemesine dikkat etmekten anamı tamamiyle unutmuştum. Ama avlu tarafına bakınca onun dosdoğru iki-

sinin bulundukları galeriye geldiğini gördüm.

O andan sonra olanlar o kadar hızla birbirini izledi ki çeşitli aşamalarını ayırdetmek güçtü. İlk farkettiğim şey, anamın babamı saçlarından tutup kaldırarak yere vurması oldu. Sonra Mrs. Weatherbee'nin çıplak bacaklarından birini yakalayıp var gücüyle ısırdı. Mrs. Weatherbee her halde bütün Sycamore'un duymuş olacağı bir çığlık kopardı.

Mrs. Weatherbee yere oturdu, ama anam, onu basma entarisinin yırtmacından yakaladı. Elbisesini, tıpkı tutkalı gitmiş bir duvar kâğıdı gibi yırttı. Weatherbee, elbisesinin mahvolduğunu görünce tekrar feryadı bastı.

Sonra anam babama döndü. Babam hâlâ yerde oturuyordu, öylesine ödü kopmuştu ki yerinden kımıldayamıyordu.

Anam: «Ne halt ediyorsun burada, Morris Stroup?» diye haykırdı.

Babam, korktuğu zamanlar aldığı o süt dökmüş kedi haliyle

«Canım, Martha» dedi, «sırf kimsesiz bir dula yardım etmek için gelmiştim buraya. Bahçesinin biraz bakılmaya ihtiyacı vardı. Gelip bahçesini bellemek için İda'yı koştum.»

Anam yerinde topaç gibi bir döndü, Mrs. Weatherbee'yi ikinci bir defa yakaladı. Bu sefer eline dolayacak sağlam bir tarafını ararken saçlarını buldu.

Anam babama bakarak:

«Morris Troup» dedi, «kimsesiz bir dulu bir ta-

vuk tüyüyle gıdıklamak bahçesinin verimini arttırıyor, öyle mi?»

Babam karısından uzaklaşmak için kıçın kıçın geri kayarak:

«Bak dinle, Martha» dedi. «Böyle bir şey aklımda yoktu. Bahçesini otların kapladığını görünce kadıncağıza bir el vereyim demiştim.»

«Çenen pırtı, Morris Stroup! Bir daha ağzını açarsan suçu bu sefer de İda'ya yükleyeceksin.»

Babam kıçı üstünde biraz daha kayarak:

«Vallahi, karıcığım» dedi «doğru düşünmüyorsun. Bak, kimsesiz bir dul kadıncağız işte.»

Anam ayağını yere vurarak:

«Keyfim nasıl isterse öyle düşünürüm» dedi. «Açlıktan gebermeyesiniz diye canımı dişime takıp sokaklardan marul yaprakları toplayayım da, sen kalk, el karılarının bahçesini bellemek için katırı alıp sokakları sürt! Karıların tabanlarını tavuk tüyleriyle gıdıklaman da cabası. Yediği halta bak be!»

Babam ağzını açtı ama, anam tek lâf söylemesine meydan vermeden Mrs. Weatherbee'yi bıraktığı gibi, tulumunun askısından onu yakaladı. Sonra onu bahçede İda'nın olduğu direğe kadar sürükledi. Babamın askısını bırakmadan, öteki eliyle İda'nın dizginine yapışarak pamuk tarlaları arasından evimize doğru yürüdü. İda işin içinde bir kötülük olduğunu anlamıştı. Anam ağzını açmadığı halde kuzu kuzu onu izliyordu.

Ben dere yönünde dar sokağa koştum, yeni-

den kestirme yola saptım. Onlardan bir dakika önce evdeydim.

Anam, yine bir eliyle İda'yı, ötekiyle babamı tutarak avluya girdiği zaman bu yüz kızartıcı manzaraya bir göz atmaktan kendimi alamadım. İda'nın da babam kadar suçlu bir hali vardı. Ben galeride dururken anam bana baktı. Kızgın kızgın :

«Kendine gel, William!» dedi. «Senin de babandan kalır yerin yok.»

Babam bana yan gözle baktı. Sağ gözünü anlamlı anlamlı kırptı, anamın arkasından bir köpek uysallığı ile İda'nın ahırına doğru yürüdü. Ahıra girmeden önce, babam tavuklardan birinden düşmüş bir tüyü eğilip aldı. Anam İda'yı ahıra sokarken, tüyü belli etmeden cebine attı.

V

ANAM, BESSİE TEYZEYE KONUK GIDIYOR

Anam erkenden kalktı, kahvaltımızı pişirdi, bizim için hafif ateşin üstünde bıraktı. Dayımla birlikte Bessie teyzemin köydeki evine günü birliğine yola çıkarken ben uyanıktım ama, babam, başı hâlâ yorganın altında, uyuyordu.

Anam gider gitmez, babam örtünün altından başını çıkarıp baktı. Anamın giderken bir şey söyleyip söylemediğini sordu. İkimizi de uyuyor sandığı için bir şey dememişti.

Kalkıp giyinmeye başladığımız zaman babam, anam akşama eve dönünceye kadar kendi yağımızla kavrulmamız gerektiğini söyledi. Her mevsimde bir veya iki günü kızkardeşiyle geçirmeye gitmek anamın âdetiydi. Tek dinlenme günleri bunlar olduğunu söylerdi, daha sık gitmek isterim ama, evi yalnız bırakınca içim rahat etmez, derdi.

Babam: «Bekârlık sultanlık» dedi, «hatta bir gün için olsa bile. İnsanın bazan çevresinde karı kısmı bulunmaması büyük bir nimet doğrusu.»

Kahvaltısını ettikten sonra gidip güneşe serildi. Vakit sabah olmakla birlikte hava çok sıcaktı. Görünürde hiç bir bulut yoktu.

Bana dönerek :

«Güzel bir gün, diyecek yok doğrusu.» dedi. «Güneş pırıl pırıl, dünya karşımızda apaçık. Ananın Bessie teyzene daha sık gitmemesi ne yazık.»

Tahtaperdeye doğru gidip oraya yaslandı. Bahçeye bakıyor, lâhanaların altından toprağı eşeleyen serçeleri gözetliyordu. Bir an sonra yeniden bir taş alıp kuşlara fırlattı. Bana dönüp :

«Evlât, kalk, balığa gidelim.» dedi. «Bundan münasip gün olmaz. İda'yı arabaya koş.»

Hemen ahıra gittim. İda'yı avluya çıkardım, koşumlarını takmaya başladım. Babam, hayvanı önce iyice tımar edip sonra arabaya koşmamı söyledi.

«Dükkâna kadar gidiyorum, dönünce hemen yola çıkarız. Bir kese tütün alacağım.»

Kümese girdi, yuvalardan bir çuft yumurta alıp cebine koydu, bunları tütünle değiştirecekti.

Sokağa doğru ilerlerken :

«İda'yı yeni bir kuruş gibi pırıl pırıl parlayıncaya kadar kaşağıla» dedi. «Böyle muhteşem bir günde İda'nın güzel olmasını istiyorum.»

«Solucanları kim çıkaracak, baba?»

Durup bir dakika düşündü. Bu işi Handsome Brown'a yaptırmama karar verdi.

Babam dükkânın yolunu tutarak sokakta kayboldu. Ben de Handsome'ı çağırdım. Beni, İda'yı tımar etmekle meşgul görünce zencinin ağzı kulaklarına vardı.

«Mr. Morris'in balık avına gitmeye karar verişi-

ne pek sevindim tabii. Ne zamandır bir canım çekiyordu ki.»

Bir bel küreği alıp ahırın arkasında kayboldu. Tesbih ağacının arkasında toprak daima nemlidir. Solucan çıkarmak için hemen toprağı kazmaya koyuldu. Ben İda'yı arabaya koşarken bir kutu dolusu solucan topladı. Babamın dönüşünü bekleyerek arabaya yerleştik. Az sonra babam döndü. Çoktandır bu kadar hızlı yürüdüğünü görmemiştim. Ädeta koşuyordu.

Arabanın yanına geldi, tam hayvanın başına dizginleri geçireceğim sırada İda'yı yularından çekerek çitin sırıklarından birine götürüp bağladı.

«Ne var, baba ne oldu?» diye sordum.

«Balık avı şimdilik dursun» dedi. «Balıklar biraz sabretsinler. Daha acele bir işimiz var.»

«Neden, baba, neden balığa gitmiyoruz?.»

Arabada ayağa kalkan Handsome da :

«Mr. Morris» dedi, «bir kutu dolusu solucan topladım, hem de öyle kocamanlar ki, ömrünüzde görmemişsinizdir bu kadar irisini. Bunları kullanmak için hemen dereye gitmezsek, çok yazık olacak. Ne güzel solucanlar, bir görseniz, Mr. Morris!»

Babam avlunun öbür köşesine doğru giderken, bize peşinden gelmemizi işaret etti. Ne yapacağımızı merak ederek arabadan çıktık.

Avluda, diz çöküp galerinin altında emeklediğini gördüm. Orada ne yaptığını bilmiyordum, ben de yere çömelip peşinden gittim.

«Ne arıyorsun, baba?» diye sordum. «Evin altında ne var?»

«Eski demir parçaları, evlât.»

Kuru ve tozlu toprağı parmaklarıyle kazımaya başladı. Bir iki dakika sonra, eski bir dikiş makinesi tekerleğine benzer paslı bir demir parçası çıkardı.

«Ötede beride bir sürü hurda demir sürünüp duruyor. Bunları toplamanın zamanı geldi. Kasabaya bir adam gelmiş, hurda demir satın alıyor, hem iyi para veriyor: Elli kilosuna yarım dolar. Böyle bir fırsatı kaçıramam ya! Herif belki bir daha Sycamore'a uğramaz, bu kadar beleşten para kazanmak vesilesi çıkmışken, bundan yararlanmamak enayilik olur. Hadin, iş başına, ne kadar eski demir parçası bulursak toplayalım.»

Peşimizden emekleyen Handsome'a baktım.

«Evin altında ne yapıyoruz böyle, Mr. Morris?» dedi.

«Hurda demir topluyoruz,» dedi. «Hadi çabuk ol, sen de topla.»

«Balık avlamaya gidecekken, hurda demir toplayarak vakit kaybedeceğiz, ha!»

«Kes sesini, Handsome! Her lâfıma karşılık vermekten vazgeç. Dediğimi yap da, faydalı olmaya çalış.»

Handsome, homurdanmasına devam ederek, sürüne sürüne evin asıl kısmının altına girdi. Arada bir durup tozları eliyle yokladığını görüyordum, ama hur-

da demir bulmanın kendisini pek ilgilendirmediği besbelliydi.

«Bu işi bitirince balığa gidecek miyiz, baba?»

«Hepsini toplayıp sattıktan sonra gideriz.» dedi. «Herkes hakkıyle çalışırsa çabucak bitiririz. Kaşık düşmanı gelmeden önce de avlanmak için hayli vaktimiz kalır.»

Üç dört soba parçasıyle bir araba tekerleği çemberi bulduk. Hepsini avluya getirip çitin yanına yığdık. Sonra, odunluğun taranmasından bir sürü demir parçası ele geçti, galerinin merdivenleri altında da Handsome, bir leğen buldu. Öte yandan babam da ağır bir tekerleği getirip yığının üstüne attı. Daha bir saat kadar sıkı çalıştık, çöplüğü altüst ettik. İda'nın bütün atılmış nal parçalarını topladık, her yanda madeni eşya aramaya koyulduk.

Öğleye doğru babam durup çalışmalarımızın neticesine baktı

«Ev çevresinde sandığım kadar çok hurda demir yokmuş» dedi. «Hepsi yüz, yüzelli kilo gelirse öpüp başımıza koyalım. Oysa biraz para etmesi için en az beş yüz kilo toplamamız gerek. Beş yüz kiloyu adama satarsak, beş dolar alırız.»

Handsome: «Bu kadarcık şey için bunca zahmete değer mi, Mr. Morris? Balığa gitmek için daha vaktimiz var.»

«Kes sesini, Handsome! O herife hurda demirleri satarak biraz para kazanmayı aklıma koydum

bir kez, kimse beni bu fikrimden caydıramaz. Şimdi sesini kes de daha demir bulmaya çalış.»

Bizi tekrar evin ön tarafına gönderdi, biz oradayken de arka çitten dar sokağa çıktı. Galerinin altında paslanmış eski menteşeler bulup bunları da yığının üstüne attık.

Biz, oturmuş dinlenirken, babam ağır bir yükün altında sendeleye sendeleye geldi. Kucağında bir tulumba kolu, bir çift ütü, bir balta demiri, bir çamaşır kazanı ve daha bir sürü şey vardı. Bütün bu şeyler evin etrafında bulduklarımızdan daha yeni duruyorlardı. Kazan, ateşin üstünden kalkmış gibi sıcak sıcaktı! Son seferinin ürününü yığının üstüne attıktan sonra tekrar aynı yere döndü.

İkinci sefer yükü daha da ağırdı. O kadar ağırdı ki, yürürken dizleri bükülü bükülüveriyordu. Çitin yanına kadar zor varabildi, yükünü oracığa boşalttı. Bu sefer birtakım parlak parlak İngiliz anahtarları, kıskaçlar, bir ateş karıştıracak, ağır bir demir kazan ve daha bir sürü ufak tefek eşya getirmişti.

«Bu kadar şeyi nerden buluyorsunuz, Mr. Morris, anlamıyorum, doğrusu. Her tarafı aradım, taradım, ama, böyle şeyler bulamadım.»

Babam hiç cevap vermeden, yüzünü gömleğinin yeniyle sildi.

«Ne yapacağız şimdi, baba?»

«İda ile arabayı buraya kadar getir.» dedi. «Bunları yükleriz, çarşıya gidip adamdan parasını alırım.

Beş yüz kilodan fazla çeker herhalde. Beleşten bir para demektir.»

İda, demir yığınının yanına getirildi, parçaları teker teker atarak elbirliğiyle arabayı yüklemeye başladık. İş bitince, babam, içme kovasını başına kaldırdı. Sonra arabaya binip dizginleri topladı.

Handsome: «Balığa gitmekten vazgeçmedik, değil mi, Mr. Morris?» diye sordu.

Babam, dizginleri İda'nın sırtında şaklatarak

«Birazdan gelirim» dedi, «heriften parayı alır almaz.»

Handsome'la merdivene oturmuş, babamın yola çıkmasını seyrediyordum. Bekleyiş uzun sürdü. Güneş gittikçe yükseliyordu. Bir süre bekledikten sonra Handsome, saatine bakmak için içeri girdi. Güneş tam tepemize çıkmıştı.

Bir saat daha bekledik, nihayet çitin üstünden İda'nın uzun kulakları göründü. Hemen babamı karşılamak için yerimizden fırladık. İda'ya son bir dizgin şaklatmasından sonra araba avluya girdi.

«Balığa gidiyor muyuz artık, Mr. Morris? Dereye gitmeye acele etmezsek balıklar akşama kadar bir daha oltaya vurmazlar.»

Babam, diz boyunda pırıl pırıl bir çift lâstik çizmeyi elinde sallayarak arabadan atladı. Çizmeleri yere bıraktı, biz hayretle bakakalmıştık.

Babam yeni malını hayran hayran seyretmek için çekilerek

«Adamdan demirlere karşılık dört doları koparın-

ca, ilk işim Frank Dunn'un dükkânında gördüğüm bu çizmeleri almak oldu. Ne zamandır ihtiyacım vardı. Nasıl oldu da şimdiye kadar çizmesiz kalabildiğime şaşıyorum.»

Handsome: «Ne yapacaksınız onları, Mr. Morris?» dedi.

«Giyeceğim tabii! Niçin yapılmış bunlar!»

«Bu kumluk memlekette çamur yok ki, dize kadar çizme giymekten bir hayır gelsin.» dedi Handsome.

«Bazan yağmur yağınca yerlerin ne kadar rutubetlendiğine hiç dikkat etmemişsin de ondan.»

Handsome atıldı: «Olabilir, ama, yarım saate kalmadan ortalık kupkuru kesilir, çizmeleri bulup giyene kadar ortada yaşlıktan eser kalmaz. Şu ziyan ettiğimiz zamanı balığa verseydik, daha iyi olurdu herhalde. Mrs. Martha, akşam eve dönecek, gelecek yıla kadar balığa gitmek için bir daha fırsat çıkmayacak. Şu cenabet çizmeler için harcadığınız zaman içinde kimbilir ne kadar balık tutardık!»

«Handsome, çeneni tutsan iyi edersin! Şeytan diyor ki, bırak şunları da tek başına git balığa.»

«Aman, Mr. Morris yapmayın, n'olursunuz. Kötü bir şey demedim. Çizmeler güzelliğine güzel, ömrümde böyle güzelini görmedim. Keşke benim olsaydı o çizmeler. Koltuklarım kabarırdı.»

Babam yine gidip kovadan su içti, sonra gelip elini arabaya koydu

«Solucan kutusu nerede, evlât?»

Gidip solucanları buldum, sonra hep birlikte arabaya bindik. Babam dizginleri aldı, tam Ida'nın sırtında şaklatacağı sırada Mrs. Fuller, dar sokağa açılan çit tarafından koşa koşa geldi. Dar sokağın ucundaki öteki sokakta oturan ve geçimini temin için evine pansiyonerler alan bir duldu. Elli, altmış yaşlarında vardı ve zamanını hep şikâyetle geçirirdi.

Bize doğru koşup babamın ellerinden dizginleri alarak :

«Lûtfen bir dakika, Mr. Stroup.» dedi.

«Galerimden aldığınız şeyler nerede, Mr. Stroup? Evde bir damla suyum yok, tulumbamın kolunu alıp kaçtığınız için su da çekemiyorum.»

«Bir yanlışınız olacak herhalde,» dedi babam. «Bir tulumba kolunu alıp kaçacak komşulardan olmadığımı bilirsiniz.»

«Pansiyonerlerimden biri, bizim avluya girip bana ait bir sürü şeyi, bu arada tulumba kolunu alıp gittiğinizi görmüş. Ütülerimi, kıskaçlarımı, ateş karıştırıcımı, daha kimbilir nelerimi almışsınız. Hepsini derhal geri vermezseniz polise gidiyorum.»

Handsome arabadan atlayarak odunluğa doğru sıvışmaya kalktı. Tam kapıyı açacağı sırada babam farketti:

«Buraya gel, Handsome Brown!»

Handsome olduğu yerde kalakaldı.

Babam: «Özür dilerim, Mrs. Fuller» dedi. «Bir kazadır oldu. Sokaktan geçerken yerde sürünen birtakım paslı paslı demirler görmüştüm. Bunları bası-

nızdan atmak isteyeceğinizi düşünerek bir tekme vurup yolun üstünden kaldırdım. Size bir hizmette bulunduğumu sanmıştım. Çocuklar evin etrafını ve sokağı temizlemişlerdi. Herhalde o yüzden sizin öteberiniz de bizimkilerin arasına karışıvermiş olacak.»

Mrs. Fuller: «Hapishaneye girmek istemezseniz daha dürüst hareket etmeniz uygun olur.» dedi.

Babam Handsome'ı çağırırken, Mrs. Fuller geri dönüp dar sokağa giden yoldan kayboldu.

Babam seslendi: «Handsome, getir o lâstik çizmeleri bana.»

Handsome, galeriye doğru gitti, çizmelerle geri döndü.

«Bak, işte bu sana ders olsun, Handsome!» dedi. «Yolunun üstünde her rasladığın şeyi toplayayım deme bir daha. Bir sahibi bulunabilir.»

Handsome, tepeden tırnağa titreyerek

«Ben? Ben mi?» dedi. «Bana mı diyorsunuz, Mr. Morris?»

Babam çizmeleri ona uzattı. Handsome bunları aldı, ama tutamayarak yere düşürdü.

«Bu çizmeleri, Frank Dunn'un dükkânına götür de ayağına gelmediğini söyle. Paranı geri vermesini de söylersin.»

Handsome kaçmaya çalışarak

«Ben mi?» dedi. «Bana mı diyorsunuz, Mr. Morris?»

Babam başıyle tasdik etti

«Sonra paranı geri alınca, o hurda demir alan herife git, caydığımı söyle, sattığın demirleri geri iste. Dört doları herife verir, oradaki yığın arasında kendi mallarını ayırırsın. Hepsini, özellikle tulumbanın kolunu bulduktan sonra hepsini arabaya yükler, doğruca buraya gelirsin. Döner dönmez de gider Mrs Fuller'e istediği eşyalarını teslim edersin.»

«Herhalde bana söylemiyorsunuz, bu lâfları, Mr. Morris. Karıştırdınız galiba. O çizmeler benim değil, hem ben...»

Babam tekrar çizmeleri alıp Handsome'ın eline verdi

«Çamur olmayan yerde çizmeler aldığım için beni o kadar mahçup ettin ki, onları sana verdim.»

«Bana mı verdiniz! Ne zaman verdiniz bana?»

«Demincek, canım.»

«Vallahi, Mr. Morris doğrusunu isterseniz, hiç bir zaman canım lâstik çizme istemedi. Hiç aklımdan geçmemiştir çizme giymek.»

Handsome, çizmeleri babama vermeye kalkıştı ama babam ona doğru itti. Handsome, titreye titreye bir şeyler söylemeye çalışıyordu.

«Kafa patlatma da dediğimi yap. Böyle güzel bir günde hapishaneyi boylamanı istemem.»

Dizginleri Handsome'a verip onu arabaya itti. Sonra çizmeleri de alıp arabaya attı.

Bu iş bitince İda'nın sağrısına bir şamar vurdu, hayvan tırısa kalkıp avludan çıktı, sokağın yolunu

tuttu. Handsome, dizginlere iki eliyle sarılmış, tâ çarşıya varıncaya kadar yüksek sesle homurdanarak köşeyi dönüp kayboldu.

Babam, içi solucan dolu konserve kutusuna kādar gidip bir dakika içine baktı. Sonra onu alıp bana, bel küreğini getirmemi söyledi. Odunluğun arkasında Handsome'un sabahleyin kazdığı yere gitti, kutudakileri toprağa döktü.

Solucanlar her istikamette sürünmeye başladılar. Babam bir değnek alıp onları Handsome'un açtığı çukura tıktı.

«İyice ört üstlerini evlât» dedi. «Balığa gitmek için artık vakit geçti, ama gelecek sefer anan Bessie teyzene gittiği zaman, tatilden yararlanmanın çaresine bakarız.»

Çukuru kapadım. Babam, bir gün yine solucanlar lâzım olur diye rutubetini koruması için, eliyle toprağı iyice düzeltti.

VI

HANDSOME BROWN AĞAÇKAKANLARLA SAVAŞIYOR

Beyaz kuyruklu ağaçkakanlar hayli zamandır rahatımızı kaçırmıştı. İlkin tek tük görünüyorlardı, ama, baharda birçok yuvalar yaptılar. Yavrular ağaçları gagalayacak boya gelince, sabah erkenden öyle bir patırtı koparıyorlardı ki, haddin varsa uyu. Ağaçkakanlar, avludaki kurumuş frenk çınarının üstünde yaşıyorlardı, anam, en iyisi ağacı kesmek, diyordu. Babamsa, bu ağacı kaybetmedense, cumhuriyetçilerin, dünyanın sonuna kadar bütün seçimleri kazanması evlâdır, cevabını veriyordu. Oldum olası, bu ağaca elinden gelen itinayı gösterir, kurumuş dallarını keser, ağaçkakanların açtıkları delikleri sıvardı. Ağaç zaten yıllardan beri kuruydu. Tek dalı kalmamıştı. Gövdesi, bir telefon direği gibi havaya dimdik yükseliyordu.

Ağacın tepesine yakın bir yerine ağaçkakanlar yerleşmişlerdi. Ağacı öyle delik deşik etmişlerdi ki, delikleri saymakla tükenmezdi. Handsome Brown, bir sefer oturup saydığını, o zaman kırk elli deliği bulunduğunu söylerdi. Yılın o mevsiminde, yâni baharın başlangıcında, yavrular deliklerinden çıktıktan

sonra, ağacın etrafında en az bir düzine kuş daima faaliyetteydi. Ama asıl, sabahın erken saatlerinde vaziyet müthişti. Bütün ağaçkakanlar şafakla beraber hep birlikte uyanıyorlar, kurumuş ağacı habire gagalıyorlardı. Babam, o saatten tâ saat altıya, yediye kadar en az yirmi otuz kuşun faaliyette bulunduğunu ileri sürüyordu.

Handsome, babama

«Mr. Morris,» dedi. «22 lik bir karabina bulup hepsini şıppadak yere indiririm.»

«Bu ağaçkakanlardan bir tanesini vuracak olursan, Şerifi öldürmüş gibi olursun. Alimallah seni zindana attırıp ömrünün sonuna kadar çürüttürürüm.»

«Amanın, Mr. Morris yapmayın n'olursunuz. Dünyada dayánamam.»

Kuru ağacın üzerindeki patırtı gün geçtikçe artıyordu.

Günler uzadığı için kuşlar patırtılarına her gün biraz daha erken başlıyorlardı. Babam hattâ onların, sabahın saat üç buçuğunda işe başladıklarını ileri sürüyordu.

Handsome: «Bana kalsa, kuşları kovup ağacı keserdim, diyordu. «Bir daha da kafamızı şişiremezlerdi.»

«Sen dilini tutsan daha iyi edersin, Handsome Brown. Bu ağaçkakanlardan bir tekinin kılına zarar gelirse, dünyaya geldiğine geleceğine pişman olursun, bak, karışmam.»

Gündüzün kuşlara kimsenin aldırış ettiği yoktu.

Yem bulmak veya dinlenmek için sağa sola uçuşuyorlardı. Bir tanesinin aklına esip çınarı gagalayacak olsa, ötekiler, sabahki gibi birlikte işe koyuluyorlardı. Babam, bir kuşun ağacı gagalamasından pek hoşlandığını, böylece yalnızlık hissetmediğini söylerdi. Anamsa, fazla bir şey söylemez, ama, babam her sabah şafaktan önce, hepimizi tatlı uykumuzdan eden bu patırtıyı kesmek için bir çare bulamazsa, ağacı kestireceğini haber verirdi.

Bir sabah, günün ağarmasından bir saat önce ağaçta bir kızılca kıyamettir koptu. Sanki kırk elli kişi evin duvarını çekiçle dövüyor gibiydi. Anam bir kibrit çakıp duvar saatine baktı. Saat henüz üçtü. Babam kalktı, kunduralarını giydi, pantolununu ayağına geçirdi. Galerinin üstündeki feneri yaktı, avluya geçip Handsome'a seslendi. Handsome, odunluğun çatı arasında hâlâ uyuyordu. Babam hemen giyinip avluya gelmesini söyledi.

«Bu cenabet kuşlar bir dakika göz yumdurmuyorlar adama. Gel benimle çınarın dibine: Bunları susturmaya çalışalım.»

Kalkıp pencereden baktım. Çınar ancak iki metre ötedeydi, fenerin ışığında olup bitenleri apaçık görüyordum. Handsome, ayaklarını sürüyerek esneye esneye geldi.

Babam: «Handsome,» dedi, «şu tak-tukçuları susturmanın bir çaresini bulalım.»

Ağaca yaslanıp esnemesine devam eden Handsome :

«Ne yapmak niyetindesiniz?» diye sordu.

«Çık şu ağaca, belki susarlar.»

«Ne diyorsunuz, Mr. Morris, bu ağaca çıkılır mı hiç?»

«Tabii çıkılır. Çabuk ol, bakayım. Ortalık aydınlanmadan biraz daha uyumak istiyorum.»

Handsome geri çekildi ve karanlıkta ağacın tepesine baktı. Fener, ağacı ancak yarısına kadar aydınlatıyordu, ağaçkakanların nerede olduğunu hiç birimiz göremiyorduk. Ama kuru ağacı gagaladıklarını duyuyorduk, ağacın tepesinden de kabuk parçaları dökülüyordu.

Handsome: «Bilmem ki çıkabilir miyim?» diye itiraz etti. Dalsız ağaca çıkmayı öğrenmedim daha. İnmesi kolay ama, çıkması zor. Tutunacak dalı yok bunun.»

«Düşündüğün şeye bak» dedi babam. «Yarı yola geldikten sonra ayak parmaklarını deliklere sokarsın, tereyağından kıl çeker gibi çıkıverirsin, n'olacak!»

Babam, Handsome'ı öne doğru itti, o da kütüğün etrafına kollarını dolayarak kalınlığını yokladı. Bir an ağacı kucakladıktan sonra söylenmeye başladı. Geri çekilerek :

«Ömrümde yapmadım böyle bir şey, Mr. Morris» dedi. «Korkuyorum.»

Handsome, tekrar karanlıkta kaybolan ağacın tepesine baktı. Ağaçkakanların, bütün güçleriyle ağacı gagaladıklarını duyuyordu. Öyle güçlü vuru-

yorlardı ki, ağaç tâ köküne kadar sarsılıyordu, camlar da onunla birlikte zangırdamaya başlamıştı.

Babam, Handsome'ı güçlüce bir kaldırdı, çocuk ağaca tırmanmaya başladı. Hemen bir sincap gibi ağacın üstünde kayboluverdi. Ama, sonra bir şey göremedim. Çünkü gözden kaybolur kaybolmaz, babam, karanlıkta daha iyi gördüğünü söyleyerek feneri söndürdü.

Bir dakika sonra mutlak bir sessizlik oldu. Ağaçkakanlar hiç gürültü çıkarmaz olmuşlardı.

Babam: «Ne yapıyorsun, yukarda?» diye sordu.

Cevap çıkmadı. Ben de babamla birlikte kulak kabarttım ama, bütün duyduğumuz, nefesi kesilmiş bir köpeğin solumasına benzer bir ses oldu.

Ne oluyor yukarıda, Handsome?»

Yukardan kabuk parçaları çığ gibi aşağı yuvarlandı, babamın başına çarparak yere düştü.

Handsome haykırdı: «Mr. Morris, çabuk yetişin beni kurtarın burdan.»

«Ne oluyor?»

«Kuşlar ağaç yerine beni gagalamaya başladılar. Duymuyor musunuz, nasıl gagalıyorlar, Mr. Morris?»

«Bir şey duymuyorum» dedi babam. «Boşver. Aldırma onlara. Sıkı tutun, onları susturmaya çalış. Sen çıkalıdan beri gürültüleri kesildi çok şükür.»

«Ağaç yerine beni gagalıyorlar da ondan, Mr. Morris. Onları kovamıyorum, çünkü ağacı bıraksam düşeceğim.»

«Hiç farkında değilmişsin gibi yap, bir süre sonra vazgeçerler.»

«Kafamın arkasını gagalıyorlar. Öyle canım yanıyor ki, kafam yarılacak sanıyorum.»

«Hadi saçmalama. Ben çocuk değilim, bu yaşa geldim, ağaçkakanların insanı gagaladığını işitmedim.»

Babam, evin köşesini dönerek galeriye doğru yürüdü :

«Onları pek güzel susturdun Handsome! Şimdi, orada kal da göz kulak ol, tekrar başlamalarına meydan verme.»

Handsome: «Mr. Morris» diye bağırdı. «Nereye gidiyorsunuz? Gitmeyin, bu kuşlarla yalnız bırakmayın beni!»

Babam içeri girdi, kunduralarını çıkarıp karyolanın yanında yere attığını duydum. Handsome, ağacın tepesinde biraz mırıldandı, ama, biraz sonra sesi kesildi. Babam yatağa girip yorganları başına çekti.

Güneş doğunca yataktan kalkıp pencereye koştum. Handsome hâlâ ağacın tepesindeydi, ama, duruş tarzından aşağı kaymak üzere olduğu farkediliyordu. Babamın kalkıp giyinmeye başladığını duydum. Ben de çabucak giyinip onun peşinden avluya fırladım.

Oraya gelince Handsome'ın hem elleri, hem de ayaklarıyla ağaca sımsıkı sarılmış olduğunu gördük.

Ayak başparmaklarından biri bir deliğe girmiş, öylece bir korkuluk gibi asılıkalmıştı.

Asıl garibi, üstünü kuşlar kaplamıştı. Bazıları başında ve omuzlarında sere serpe dolaşıyorlardı, daha başkaları da kollarıyla ayaklarına konmuşlardı. Handsome'ın üstündekiler otuz kırk kadar vardı sağlam.

Tam o sırada ağaçkakanlardan biri uzandı ve keskin bir çığlık kopardı. Gürültü bütün ötekileri uyandırdı, hep birden Handsome'ı gagalamaya başladılar. Adeta yorulup, uyumuş, sonra uyanınca görülecek bir işleri olduğunu hatırlamış gibiydiler. Handsome, irkilerek uyandı :

«Mr. Morris, Mr. Morris, neredesiniz?» diye haykırdı.

Babamla birlikte çınarın altına koşup başlarımızı yukarı kaldırdık. Ağaçkakanlar Handsome'ın etrafında uçuşuyor, gagalayacak en uygun yeri arıyorlardı. Eliyle onları kovalamaya çalışıyordu ama, uçanlar hemen geri dönüp yeniden gagalamaya girişiyorlardı.

«Handsome, aşağı in, uyandım, ayaktayım şimdi.»

Handsome'ın aşağı, bize baktığını görüyorduk. Eliyle kuşları kovalamaya çalışarak ağaçtan aşağı usulca kaymaya başladı.

Ayakları yere değince, yarısına kadar dolu bir patates çuvalı gibi yere yıkıldı. Babam onu tutup ayağa kaldırdı.

«Mahvolmuşsun sen be, Handsome!»

Handsome, bir dakika, ağzını açmadan, babama, sonra bana baktı. Söz söyleyemeyecek kadar yorgun görünüyordu.

Tam o sırada anam evin köşesinden göründü. Ağaçkakanlar Handsome'ın kafasını daha gagalamak ister gibi etrafımızda uçuşuyorlardı; birden en yaşlılarından biri, beyaz kuyruklu, iri bir erkek kuş bize kadar inerek Handsome'ın kafasına kondu. Var kuvvetiyle kafasını gagalamaya koyuldu. Handsome öyle bir bağırış bağırdı ki, bütün kasaba işitmiştir herhalde.

Anam: «Amanın!» diye haykırdı, Handsome'un kafasına bakın bir.»

Ağaçtan aşağı inişini seyretmeye o kadar dalmıştık ki, haline dikkat etmek aklımızdan geçmemişti. Elbiseleri delik deşikti, üstündeki tulum salkım saçak, her yandan sarkıyordu. Ama, başının hali büsbütün berbattı.

Tıpkı çınarın gövdesindeki delikler gibi, beş altı yuvarlak vardı ki, içindeki bütün saçlar yolunmuştu.

Babam, Handsome'ın etrafını dolanarak çocuğu dikkatle muayene etti. Sonra kel kalmış iki üç noktaya eliyle dokundu:

«Ne diye uyursun da kuşları kovmazsın üstünden?» diye çıkıştı. «Gidip orada uyumanın âlemi var mı? Oraya çıkıp dediğimi yapsaydım bütün bunlar başına gelmezdi. Git orada uyu mu dedim sana?»

Handsome başını sallayarak

«Bana uyuma demediniz ki!» diye itiraz etti. «Çık da ağaçkakanları sustur dediniz Mr. Morris.»

Babam dönüp anama baktı. İkisi de bir şey söylemediler. Biraz sonra anam evin köşesini dönüp mutfağa gitti. Biz de peşinden yürüdük. Ama, anam hiç sesini çıkarmadı. Önümüze tabakları dizip benimkini sosisler ve irmikle doldurdu.

VII

BABAMLA ÇİNGENE GÜZELİ

Sabahtan beri ha geldim, ha geliyorum diye tepemizde dolaşıp duran kasırga sonunda öğle yemeğine oturduğumuz sırada bütün şiddetiyle koptu. Ama uzun sürmedi. Sağnak geçince babam şapkasını alıp sokağa çıktı, çarşıya gitti. Güneş yeniden görünmüştü. Birkaç dakika sonra, yağmur yağdığına dair ortada hiç bir iz yoktu.

Ben oturmuş beklerken, atların ve arabaların çıkardığı bir gürültü işittim. Herhalde arabalar bir hayli olmalıydı; atların ayak sesleri, meşin koşumların hışırtıları gittikçe yaklaşıyordu. Kalktım, daha iyi görmek için sokağa koştum. Babamın her adımda kollarını sallayarak sokağın ortasında yürüdüğünü gördüm. Hemen onun arkasından da çift atlı, üstleri örtülü beş altı ağır yük arabası geliyordu. Babam hızlı hızlı yürürken kollarını sallayıp duruyor, zaman zaman başını çevirip arkasına bakıyordu.

Evimizin önüne gelince, babam durdu, sürücülere eliyle işaret etti. Adamlar arabaları kenara çekip hayvanları çit sırıklarına bağladılar. Onlar hayvanları bağlamakla meşgulken babam, acele etmelerini söyleyerek kollarını sallamaya devam ediyordu. Son-

ra, sürücüler, babamın peşinden yürüdüler, babam onları avluya getirdi. Arabalarda birçok kadınlar ve çocuklar vardı, bunlar da dışarı çıkmaya başladılar. Az sonra, yirmi otuz kişi bizim evin yolunu tutmuştu. Kadınların üstlerinde, etekleri yerleri süpüren çiy renkli uzun elbiseler vardı, başlarına al, sarı, açık yeşil yemeniler bağlamışlardı. Adamlar herkes gibi giyinmişlerdi, yalnız ceketsizdiler ve yelekleri iliklenmemişti. Küçükler hemen hemen çırılçıplaktı. Büyükler de, küçükler de vahşiler kadar koyu renkliydiler ve uzun siyah saçları vardı.

Adamlar babamın peşinden avluya girdiler, kadınlar her tarafa yayıldılar, bazıları galeriye geldiler, birtakımları da avluya doldular. Bütün çocuklar hemen evin altına daldılar. Sycamore'un bütün evleri gibi bizimki de, odaların altı hava alsın ve yaz mevsiminde serin tutsun diye kazıklar üstüne inşa edilmişti.

Kadınlardan ikisi, kendi evlerindeymiş gibi, ön kapıdan girdiler. Çocuklar evin altında ne yapıyorlar diye eğilip baktım. Üç dört tanesinin, tavşanlar gibi dört ayak üstünde zıp zıp zıpladıklarını gördüm. Tam o sırada telli kapı gürültüyle kapandı, kadınlardan birinin, kollarında bir şey saklayarak merdivenlerden hızla indiğini gördüm. Arabalara doğru koştu, getirdiği şeyi bunlardan birinin içine bıraktı, tekrar eve koştu.

Derhal avluya fırladım. Adamlar odunluğu, ahırı gözden geçiriyor, her tarafa burunlarını sokup ka-

rıştırıyorlardı. Bazıları bir şey arar gibi tahtaları ve odun parçalarını çeviriyorladı. Ben onları gözetlerken Handsome mutfaktan koşa koşa çıktı, uzun etekli kadınlardan biri onu kovalıyordu. Handsome, ambara koşup içinde saklandı.

Babam, adamlardan birine: «Durun, mesele çıkarmayalım.» dedi. «Ben de herkes gibi eşya değiş tokuş etmek isterim; ama, beni zorlamaya kalkarsanız külâhları değişiriz. Mesele çıkarmayalım, gelin oturup halledelim bu işi.»

Babamın lâflarına kimse aldırış etmedi, çünkü herkes arayıp taramakla meşguldü. Adamlardan biri ambara girdi. Handsome hemen yaylanmış gibi dışarı fırladı.

Tam o esnada anamın, evin içinde bir çığlık kopardığını işittim. Uyuyakalmıştı, kadınlardan biri herhalde onu birdenbire uyandırarak ürkütmüş olacaktı. Hemen dışarı fırladı

«Ne oluyor, Morris? Kim bu acayip insanlar? Biraz uyumuşum, uyanınca bir de ne bakayım, ömrümde görmediğim iki kadın, yatak çarşaflarımı toplamıyorlar mı?»

«Telâş etme, Martha! Şimdi işi hallederim. Bir dakika içinde her şey yoluna girer.»

«Kim bu yabancılar kuzum, söyler misin bana sen?»

«Bunlar çingenedir. Kasabada rasladım onlara. Benimle eşya trampa etmek istediklerini söylediler. Pazarlık etmek için buraya gelmelerini söyledim. Evin

çevresinde sürünüp duran bir sürü gereksiz şey var, ne zamandır, başımızdan atsak deyip duruyordum. Bunları ayıklarsak fena olmaz, diye düşündüm.»

İki kadın evden çıkıp anama doğru geldiler. Anam irkildi, ama kadınlar onu bir köşeye sıkıştırdılar ve aralarında bir şeyler konuştular, o kadar hızlı söylüyorlardı ki, kimsenin bir şey anlamasına imkân yoktu. Bunlardan biri, kollarını oynatarak tempoyla sallanıyordu. Adamlardan biri galeriye yaklaşarak anama, kadınların kendisiyle elbiselerini değiştirme kistediklerini söyledi. Anam, elbise değiştirmeye hiç niyeti olmadığını haber verdi, ama, kadınlar direnmesine zerre kadar aldırış etmediler.

Evin altına sokulmuş olan çocuklar oradan benim topum, sopam ve eldivenimle birlikte çıktılar. Arkalarından koşmaya başladım, fakat köşebaşına gelince, onları yakalamaya çalışmanın yararsız olduğunu düşündüm. Handsome'u çağırıp neler aldıklarını söyledim. Onlarla mesele çıkarmasak daha iyi olur, dedi. Zaten çocuklardan bazıları bizden çok daha büyüktüler.

Babam adamları yeleklerinin arkasından tutup durdurmaya çalışarak

«Hey, bana bakın» dedi. «Telâşa gerek yok, gelin de pazarlığımızı yapalım. Size vereceğim şeyler karşısında elime ne geçeceğini bilmek istiyorum.»

Anam: «Morris!» diye bağırdı. «Çıkar bu insanları dışarı. Sana söylüyorum, Morris!»

Babam çingeneleri yatıştırmakla o kadar meş-

guldü ki, anamın dediklerinin tek kelimesini işitmedi. Ambara girip sapı kırılmış eski bir balta alıp çıktı. Adamlardan biri baltayı alıp dikkatle muayene etti. Sonra bunu bir başkasına uzattı. O da alıp tabana kuvvet arabalara doğru koşup gözden kayboldu

Babam : «Şimdi bana bakın» dedi. «Böyle trampa olmaz. Bu işde elime büyük bir şey geçecege benzemiyor. Böyle olmaz. Yok, bu kadarı fazla doğrusu.»

Babam söylenirken bir başka çingene, delinmiş bir saç kabı aldı, onu bir başkasına uzattı, o da hemen koşup arabalara götürdü. Babam, çingenelerden birini arkasından yakalayıp baltayla kap için itirazda bulunmak istedi. O bu işle meşgulken kafileden bir başkası ambara girip odun desterelemeye mahsus şövalemizi çıkardı. Babam, şövalenin, arabalar tarafında gözden kaybolduğunu gördü, engel olmasına vakit kalmamıştı.

Babam: «İş iştir» dedi. «Ama, böyle tek taraflı olunca. Siz hayli şey aldınız, ben daha bir şeycik almadım.»

Çingenelerden biri yaklaştı, elini cebine sokup bir çakı çıkardı. Babam muayene etmek için çakıyı açmaya çalıştı. İki ucu da kırılmıştı.

«Bana bakın» dedi. «Böyle beş para etmez şeylere karşılık bir şey vermem ben.»

Adamlar odunluğun çatı katına çıktılar. Handsome geceleri orada yatardı. Babam, lâfını dinletmeye çalışarak peşlerinden gitti.

Kadınlar anamı öylesine sarıp sıkıştırıyorlardı ki, kadıncağız deliye dönmüştü. Kadınlar eve girmiş, dikiş sepetini, bir saç fırçasını ve lâvabonun üstündeki güğümü almışlardı. Anam bunları ellerinden almaya uğraşıyordu ama, dünyada bırakmıyorlardı. Bir tanesi anamın eline bir dizi boncuk tutuşturdu, ötekiler güğümü, fırçayı ve dikiş sepetini alıp kaçtılar.

Adamlardan biri odunluktan indi, Handsome'ın banjosu koltuğunun altındaydı. Handsome bir çığlık kopardı ve adamın ortadan kaybolmasına meydan vermeden çalgıyı elinden kaptı.

Anam: «Morris!» diye bağırdı. «Çıkar bu insanları dışarı. Sana söylüyorum, Morris! Evi yağma ediyorlar.»

Çingene kadınlarından biri, anamın elini alıp avcuna bakmaya başladı. Sonra falını söylemeye koyuldu. Anam falına baktırmaya bayıldığı için sesini kesti. Kadın anamın elini okumaya devam ederken öteki çingeneler eve dalıyorlardı.

Babam o kadar sersemleşmişti ki, adamlardan birinin İda'yı ahırdan çıkardığını bile farketmedi. Adam hayvanın başına bir yular geçirmişti. İda, işin içinde bir sakatlık olduğunun farkına bile varmadan, tıpış tıpış yürüyordu.

«İda da gidiyor.» diye bağırdım. «Baba, İda'yı değişme.»

Anam işitti ve bağırmaya başladı

«Morris Stroup! Aklını mı kaçırdın sen? Bir katırın avludan çıkmasına izin verirsen...»

Babam öyle şaşırmıştı ki, ne yapacağını bilemiyordu. İsabet ki Handsome yuları yakalayıp İda'yı adamın elinden aldı.

Handsome: «Olmaz, olmaz!» dedi. «Kimseye vermeyiz o katırı biz.»

«Bana bakın yahu. Doğru değil bu yaptığınız. Verdiğime karşılık bir şeyler almak şartıyle trampaya daima hazırım. Ama, tek taraflı bir pazarlığa gelemem. Benim de söyleyecek sözüm var, verdiklerime karşılık ne alacağımı öğrenmek istiyorum.»

Handsome, İda'yı ahıra sokup kapısını kilitledi.

Çocuklardan bazıları mutfaktan koşa koşa çıktılar, öğle yemeğinden artkalan bisküvilerle şekerli patatesleri kapışmışlardı. Anam onları gördü ama, öfkesinden ağzını açacak hali kalmamıştı. Kadınlardan biri anamın boynuna bir dizi boncuk bağladı, ötekiler ayaklarından kunduralarını çıkarmaya çalışıyorlardı. Anam bir katır gibi tekme atmaya başladı. Handsome'ın bağırması üzerine döndüm. Çocuklar galerinin altından sürünerek çıkarken benim buharlı küreğimi de almışlardı. Onunla evin altına demiryolları yapardım. Dahası vardı. Çete efradından biri de lokomotifimle vagonları almıştı. Handsome, hemen çocukların üstüne atılıp çaldıkları oyuncakları ellerinden aldı. Onları öyle itişledi ki, evin köşesinde kayboldular.

Handsome, makineli kürekle treni kucaklayarak

«Bunları da alıp kaçabileceklerini sanacak kadar akıllarını kaçırmış bunlar, be!» dedi.

Tam o sırada, o zamana kadar görmediğimiz başka bir çingene karısı avluda ilerledi. Ötekilere çok benziyordu ama, üstünde uzun bir kırmızı elbise, kollarında bilezikler vardı. O gelince, öteki çingene karıları geri çekildiler, gürültü patırdı derhal kesildi.

Babam onu tepeden tırnağa süzerek

«Kimsiniz siz?» dedi.

«Ben kraliçeyim.»

Kadın, babamın elini alıp avucuna bakmaya başladı. Babam ahırın kapısına doğru geri geri giderken öteki bir şey arıyormuş gibi parmaklarını avucunda dolaştırıyordu

«Güzel bir eliniz var.» dedi. «Ömür çizginiz uzun. Önünüzde çok istikbal var. Talihli bir adamsınız.»

Babam biraz güldü ve işiten oldu mu gibilerden çevresine bakındı. Bütün öteki çingeneler şimdi arabalara doğru gidiyorlardı. Galeride duran kadınlar da hemen gittiler. Evin içinden geçerek ön kapılara çıktılar, anam bir şey alıp götürmesinler diye peşlerinden koştu.

Babam, kraliçenin söylediklerini düşünürken, kadın onu kolundan tutup odunluğa soktu. Kapıyı da kapadılar.

Handsome evin çevresini dolandı, çocuklar tekrar gelip evin altından birşeyler çalmasınlar diye ileri doğru yürüdü. Anamın, evin içine öteye beriye gi-

derek nelerin gittiğini, nelerin kaldığını muayene ettiğini işittim.

«William» dedi, «koş bana çabuk babanı çağır. Şerife haber vermezsem insan değilim. Şu çingeneleri yakalatayım da görsünler. Şöminenin üstünden dedenin resmi uçmuş, gardropta duran o güzelim gezmelik elbisemi de bulamıyorum. Daha kimbilir neleri götürdüler. Çabuk babanı bul bana. İş işten geçmeden gidip Şerife haber versin.»

Kraliçe ile babamın bulundukları odunluğa gittim ama, kapıyı açmaya çalışınca içerden sürgülenmiş olduğunu gördüm. Babamı çağıracak oldumsa da, gıdıklanıyormuş gibi güldüğünü işittim. Sonra Kraliçe de gülmeye başladı. İkisi de birden gülüyor ve anlamadığım bir şeyler konuşuyorlardı. Anamın bulunduğu pencereye koştum :

«Babam odunlukta meşgul» dedim. «Seslendim ama işitmedi.»

«Ne yapıyor odunlukta?»

«Bilmem, kendisine Kraliçe diyen çingene karısıyle odunluğa kapandı.»

«Çabuk çağır babanı! Kimbilir ne halt ediyorlar orada!»

Odunluğun kapısına gidip kulak kabarttım. Hiç bir gürültü işitmedim. Tekrar kapıyı açmaya çalıştım ama hâlâ içerden sürgülüydü. Biraz bekledim, sonra seslendim:

«Anam seni çağırıyor, baba! Çabuk gel.»

«Hadi git, evlât. Kafamı şişirme!»

Pencereye gittim ama, anam orada değildi. Odunluğa dönerken, anamın gürültüyle evden çıktığını işittim. Arka galeriye kadar geldi :

«Morris Troup!» diye bağırdı, «hemen cevap ver, yoksa karışmam.»

Bir an büyük bir sessizlik oldu, sonra odunluğun kapısının sarsıldığını duydum. Bir iki dakika sonra Kraliçe çıktı. Anama yakından bir baktı, sonra arabalara doğru sıvıştı. O gelir gelmez, bütün adamlar atlarını kamçıladılar, arabalar sokakta gözden kayboldular.

Babam odunluğun tahtalarındaki bir aralıktan dışarısını gözetliyordu; anam bunu gördü. Bir hamlede koşup kapıyı tuttuğu gibi açtı. Babam, iç çamaşırlarıyle ayakta duruyor, ne yapacağını bilemiyordu.

Anam: «Morris!» diye bağırdı, «nedir bu hal?»

Babam kapının ardına eğilmek istedi ama, anam onu yakalayıp iyice görmek için geriye doğru iteledi :

«Bu da ne demek? Cevap ver bana, Morris Stroup?»

Babam, söyleyecek lâf arayarak biraz öksürdü. Anamın ne yapacağını gözetleyerek:

«Kraliçe falıma baktı.» dedi.

«Falına mı baktı! Yediği naneye bak!»

Bana döndü :

«William, gir eve, istorları indir, kapıları kapa. Ben çağırıncaya kadar orada kal, bir yere ayrılma »

Babam önce bir ayağı, sonra ötekisi üstünde sallanarak:

«Canım, sinirlenecek bir şey yok, Martha!» dedi. «Kraliçe...»

«Kes sesini!» diye çıkıştı anam. «Elbiselerin ne oldu?»

Babam etrafına bakınarak: «Galiba elbiseleri alıp sıvıştı, dedi. «Ama bu işde ben kârlı çıktım!»

Anam döndü ve bana parmağıyle eve girmemi işaret etti. Yürüdüm ama, kabil olduğu kadar yavaş gidiyordum.

«Karı farkına varmadan bunu içettim.»

Altın mafhazası içinde bir saat çıkardı. Uzun bir de altın zinciri vardı ve yepyeni görünüyordu.

«Böyle bir saat çok para eder» dedi babam. «Herhalde benim tulumumla, götürdükleri şeylerin hepsinden değerlidir bu. Eski balta beş para etmezdi, delik kap da öyle...»

Anam saati muayene etti, sonra kapıyı kapadı ve dışarıdan kilitledi. O eve girince odunluğa döndüm ve bir aralıktan içerisine baktım. Hâlâ don gömlekle olan babam odunların üstüne oturmuş, kocaman bir banknot destesinin etrafına sarılmış kalın bir sarı şeridin sağlam düğümünü çözmekle meşguldü.

VIII

HANDSOME BROWN'IN EVDEN KAÇIŞI

Handsome'ın evde olmadığını ancak öğle yemeğinden az önce farkettik. Sabahleyin her zamanki gibi eve girip çıkmış, tahtaları silmiş, bahçeyi çalı süpürgesiyle süpürmüş, sobayı tutuşturmak için çıra yontmuştu.

Öğle yemeğinden az önce, babam kümesten iki yumurta alıp, çarşıya giderek Mr. Charles Thigpen'in dükkânından tütünle değiştirmesini söylemek için Handsome'ı aradı. Beş altı kere seslendi ama, cevap alamadı. Herhalde odunluğa kapanmıştır diye düşündü, arasıra işten kaçmak için öyle yapardı. Ama, saklanmak âdetinde olduğu yerlerin hepsini gözden geçirdikten sonra, zencinin sırra kadem bastığına hükmetti.

Anam hemen Handsome'ın kaçışından babamı sorumlu tutarak ona çıkışmaya başladı:

«Ona her zaman o kadar kötü davranmasaydın gitmezdi. Her zaman onu bir şeyden yoksun bırakmaya, elindekileri almaya çalışırsın. Hakkını aramasını bilmeyen öksüz bir zenci çocuğu olmasından yararlanırsın.»

Gerçekten, zıpzıp oynadıkları zaman babam hep

mızıkçılık eder, sahicikten oynamadıkları zaman bile elindeki zıpzıpları kapıp oyuna son verirdi.

Anam: «Şimdi şu kötü dünyada o zavallı mâsum oğlancağızın başına neler gelir kimbilir. Sen mecbur etmeseydin hiç evini bırakıp kaçarmıydı, ona o kadar iyi bakıyordum ki.»

Babam: «Handsome'ın bunu yapmaya hakkı yoktu,» dedi. «Mecbur etmek de ne demek oluyor. Asıl bir zencinin pılıyı pırtıyı toplayıp haber vermeden sıvışması bir cinayet sayılmamalıdır. Ne malûm? Belki de bana borcu vardır.»

«Bu sabah ona ne yaptın ki böyle kaçmaya karar verdi?»

«Bir şey yapmadım. Bir şey yaptığımı hatırlamıyorum herhalde.»

Kızmaya başlayan anam, babamın üstüne yürüyerek :

«Muhakkak bir şey yapmışsındır.» dedi. «Ne yaptın ona, Morris Stroup?»

Babam kekeledi:

«Martha, kimbilir neye kızıp kaçmıştır Handsome. Vallahi düşünüyorum ama, bir sebep bulamıyorum.»

«Biraz daha düşünsen iyi edersin, Morris Stroup! Sen mecbur etmemiş olsaydın, Handsome Brown dünyada gitmezdi buradan.»

Babam ağır ağır :

«Ha, sahi,» dedi, «banjosunu almıştım. Biraz ver onu bana dedim, razı olmadı. Ben de gidip odunlukta sakladığı yerden aldım.»

«Peki, nerde o banjo şimdi?»

«Bilmem vallahi!» Sıkıntıdan tek ayağı üstünde duruyor ve hep ayak değiştiriyordu. **Devam etti**: «Bu sabah sokakta gidiyordum. Ömrümde görmediğim acayip bir zenciye rasladım. Banjoya kaç para istersin, diye sordu. Herhalde o kadar parası yoktur, diye, bir dolar, dedim. İşe bak, meğer bir doları yokmuymuş! Tabii bir kere söz ağzımdan çıkmıştı. Geri alamadım.»

«Hemen gidip o zenciyi bulur, banjoyu geri alırsın, anladın mı?»

«Olur mu hiç?»

«Neden olmuyormuş?»

«Banjoyu sattığım zenciyi nerden tanıyayım? Sokağın zifti gibi karaydı. Yüzünü bile görmedim herifin. Görsem de tanımam ki şimdi.»

Anam öyle küplere binmişti ki, süpürge sopasını yakalayıp babama bir temiz dayak atmamak için zor tutuyordu kendini. Benim orada durup dinlememden hoşlanmamıştı herhalde.

«William! Çarşıya git, herkese sor bakalım, Handsome Brown'ı gören olmuş mu? Yer yarılıp yerin dibine girmedi herhalde. Muhakkak bir gören olmuştur çocuğu.»

«Olur, ana! Şimdi gidiyorum.»

Anamla babamı orada bırakarak sokağa koştum. Önce buzhaneye gittim. Sıcak günlerde, Handsome bazan gider, serinlemek için ıslak talaşın üzerinde yatardı. Sahibi Mr. Harry Thompson'a, Hand-

some'ı görüp görmediğini sordum. Iki üç günden beri görmemiş. Mr. Calhoun'un balıkçı dükkânına gidip bir bakayım, diyordum, çünkü Handsome arasıra oraya uğrayıp satılamayacak kadar ufak tatlı su midyelerini isterdi. Tam o sırada .Mr. Thompson'un çıraklarından bir zenci çocuğu, Handsome'ın, bir saat kadar önce, bu sabah çadırlarını kuran cambazhaneye gittiğini söyledi. Bu cambazhanenin geleceğini duymayan kalmamıştı. Zaten babam da banjo'yu o yüzden satmıştı ya. Handsome'dan yarım dolar ödünç almaya çalışmış ama çocuk vermemişti. Babam da cambazhaneye gitmek için banjo'yu satmaktan başka çare kalmadığına hükmetmişti. Eve döndüğü zman doları çoktan harcamıştı.

Hemen Handsome'ın nerede olduğunu anama haber vermeye koştum. Anamla babam hâlâ galeride kavga ediyorlardı. Çit kapısını açtığım zaman durdular.

«Handsome cambazhaneye gitmiş, ana. Şimdi oradaymış.»

Anam cevap vermeden önce şöyle bir toparlandı. Babam bunu fırsat bilip hemen aralarındaki uzaklığı açmak için kendini geri attı.

«Morris! Sana son bir defa itimat edeceğim. Cambazhaneye koş, başına bir felâket gelmeden, Handsome'ı eve getir. O biçare mazlum oğlanın başına bir belâ gelecek olursa ömrünün sonuna kadar vicdan azabı çekerim.»

«Baba, ben de seninle geleyim mi?»

Anam daha önce davrandı:

«Babanla git William! Ona göz kulak olursun!»

Babam işaret etti

«Hadi gel, evlât. Çobuk olalım.»

Sokağa fırladık, demiryolunu geçerek cambazhanenin kurulduğu sahanın yolunu tuttuk. Bazı yerlerde otlar diz boyuna çıkıyordu.

Sahada on kadar çadır kurulmuştu. Şimdiden bunların önünde insanlar dolaşıyordu. Üzerlerinde renkli şeritler bulunan çadırların her birinin önüne bir kürsü konulmuştu, bu kürsülerin üstüne çıkmış adamlar da birtakım gevezelikler edip biletler satıyorlardı. Babam, çıplak kızlar görüleceğini ilân eden bir çadırın önünde çakılıp kaldı. Kulağıma eğildi. «On sentin varsa verir misin? İlk fırsatta öderim sana.»

Başımı salladım; bütün param, Wild West karnavalını görmek için yol parası diye sakladığım yirmi beş sentten ibaretti.

Pantalonumun ceplerini eliyle yoklayarak

«O yirmi beş senti ödünç ver bana, evlât» dedi. «Sana çabucak geri veririm. O kadar çabuk vereceğim ki, farkında bile olmayacaksın.»

«Ama ben Wild West bayramını görmek istiyorum, baba.» Elimi cebime götürüp paramı sımsıkı tutum. «Paramı onun için saklıyorum, dokunma ona! İki haftada biriktirdim ben onu!»

Biletleri satan adam büyük bir megafon alarak onunla bağırmaya başladı. Babam heyecanlanmıştı.

Yerinde duramıyor, cebimi araştırmaya çalışıyordu.

«Dinle beni evlât. Bu kadarcık bir paranın sözünü etmeye bile değmez. Sana gerekli olduğu zaman geri veririm. Zamanında paran cebinde olacak, merak etme.»

«Anam bize Handsome'ı bulmamızı tembih etti. Hemen aramaya başlasak fena olmaz. Bilirsin anamı! Handsome'ı eve getiremezsek fena halde kızar.»

«İşimiz kalmadı da cenabet bir zencinin peşinde koşacağız! Ne acelesi var?»

Kolumu sımsıkı yakaladı, kapalı elimi cebimden çıkarmaya çalıştı.

«Hadi, evlât, hadi. Uzun etme de ver bana şu parayı. Param olduğu zamanlar sen isteyince arasıra sana on sent ödünç vermez miyim? Bu seferlik de sen bana yirmi beş sent ödünç verirsen kıyamet kopmaz.»

Çadırda çalgı çalmaya başladı. Biletçi özellikle babama bakarak bağırdı :

«Acele edelim! Acele edelim! Oyun başlıyor. Güzelliklerinden başka süsleri olmayan enternasyonal dansözler sahneye çıkmak için sizi bekliyorlar, ömrünüzün sonuna kadar unutamayacağınız bir manzarayı kaçırmayın! İş işten geçmeden koşun, biletlerinizi alın. Güzel kızlar dans etmek için sabırsızlanıyorlar. Bekletmeyin onları. Acele edelim! Acele edelim!»

Babam kolumu sıkıp bütün gücüyle kendine çe-

kerek: «Gördün mü, evlât,» dedi. «Oyun başlıyor, hemen girmezsem fırsatı kaçıracağım.»

Elimi cebimden çıkarmayı başardı, zorla avcumu açmaya başladı. Benden güçlüydü. Direnmem uzun sürmedi. Parayı aldı, biletçiye koştu. Bileti alır almaz da çadıra girip kayboldu. Bana da çadırın direklerinden birine sırtımı dayayarak oturup beklemekten başka yapacak iş kalmamıştı. İçerde çalgı gitgide hızlandı, birinin bir davulu güm güm dövdüğünü duyuyordum. Beş dakika sonra çadırın iki kapısı açıldı. İçinden bir sürü adamlar çıktı. Onların ardından, sonuncudan bir önce babam göründü. Şimdi çok sâkinleşmiş bir hali vardı. Ama, ne yaptığının farkında olmadan elektrik direklerinden birine kafasını çarptı.

Yetişmek için peşinden koşarak

«Paramın üstünü verir misin, baba?» dedim.

Yüzünün direğe çarpan tarafını oğuşturarak :

«Şimdi olmaz, evlât» dedi. «Paran cebimde emniyette, merak etme. Birazdan veririm sana.»

İki sıra çadırın arasında yürüyerek Handsome'ı aradık. Onu ancak en sonunda bulabildik.»

«Allah Allah! Handsome'ın işi ne burada?»

Zenci, gerilmiş bir bezin arkasında durmuş, bezdeki bir delikten kafasını çıkarmıştı. On beş ayak kadar ilerisinde bir sıra, sıranın üstünde de piramit şeklinde yığılmış oyun topları görülüyordu. Kırmızı gömlekli bir adam, elinde toplarla, sıranın yanında duruyordu

«On sente üç top, zenciye isabet ettirene en nefisinden bir puro. Yaklaşın, baylar! Gelip, ustalığınızı deneyin. Zenci toplarınızdan kurtulamazsa puro sizindir.»

Babam Handsome'a bağırdı

«Ne işin var burda senin be? Ne akla uydun da yedin bu haltı?»

«Günaydın, Mr. Morris! Hello, William!»

«Hello, Handsome.»

«Oraya bağlı değilsin ya? Kaçabilir misin?»

«Kaçmak istemiyorum ki, Mr. Morris. Şimdi burada çalışıyorum.»

«Ne diye pılıyı pırtıyı toplayıp kaçtın bu sabah?»

«Ne diye kaçtığımı pekâlâ biliyorsunuz, Mr. Morris. Sabahtan akşama kadar bedava çalışmaktan usandım, bir de üstelik banjom da gidince! Usandım gayri bu şeylerden. İşte o kadar. Ama, size dargın değilim, Mr. Morris.»

«Hemen eve geleceksin, anladın mı? Işler birikti. Yapacak kimse yok. Böyle başını alıp sıvışamazsın.»

«Ben çıktım artık sizden, Mr. Morris. İnanmazsanız topları satan adama sorun.»

Kırmızı gömlekli adama yaklaştık. Bize topları uzattı. Babam başıyle hayır, işareti yaptı :

«Ben buraya zencimi alıp eve götürmeye geldim. Şu, orada başını delikten çıkaran.»

Adam bir kahkaha salıverdi:

«Sizin zenciniz mi? Ne demek istiyorsunuz yâni?»

«Handsome Brown'dır o. On bir yaşından beri bizde oturur. Onu alıp eve götürmeye geldim.»

Adam dönüp Handsome'a seslendi

«Bana bak, çocuk! Gidip bu adamın yanında çalışmak istiyor musun?»

«Allah göstermesin! Şimdi bir iş sahibiyim, emeğim karşılığında eski çamaşırlar ve o tür şeyler yerine para kazanmak istiyorum.»

«Kes sesini, Handsome Brown! Seni gözüm gibi bakıp büyüteyim de bana böyle karşılık veresin. Yakışır mı? Hiç de mi utanman yok senin?»

«Boşuna uğraşmayın, Mr. Morris. Şimdi gündelik alıyorum. Burada kalacağım.»

«Demek gelmiyorsun ha?»

«Hayır, gelmiyorum tabii!»

Babam cebinde kalan on beş senti çıkarıp masanın üstüne koydu

«On beş sente kaç top atabilirim?»

«Hatırınız için size özel bir tenzilât yapacağım: On beş sente altı top. Ama dikkat edin. Zenciye, başını delikten çekmesine vakit bırakmadan vurmalısınız. Top boş deliğe giderse sayılmaz. Başına vurması gerek.»

İlk topu kavrayan babam: «Öyle olsun, zararı yok» dedi. «Cekilin! Yer açın bana!»

Babam, hızlandırmak için koluna havada daireler çizdirdikçe, Handsome'un gözleri ağardıkça ağa-

rıyordu. Birden top fırladı. Handsome çekilmeye vakit bulamadan topu suratının ortasına yedi. O kadar şaşırmıştı ki, neye uğradığını anlamamıştı. Yere oturmuş, başını oğuşturup duruyordu. Kırmızı gömlekli adam, önemli bir şey mi oldu, diye gidip baktı. Handsome sallanarak ayağa kalktı ve başını delikten çıkardı.

Adam: «Buyurun puronuzu» dedi. «Herhalde top oyununda becekliksiniz.»

Babam: «Gençliğimde oynardım» dedi. «Ama şimdi eskisi kadar iyi atamıyorum.»

«Bakalım bu sefer ne yapabileceksiniz. Belki de ilk atış bir raslantıydı.»

«Çekilin! Yer açın bana!»

İkinci topu aldı, avucuna tükürdü, kolunu havada çevirmeye başladı. Birdenbire, elinden kurtulan top, ok gibi fırladı, öyle hızlı gidiyordu ki, gözle izlemek olanaksızdı. Handsome bile geldiğini görmemişti herhalde. Yerinden bile kımıldamadı. Top başının sol yanına rastladı ve bir pamuk dengine tahta ile vurulunca çıkan gürültü gibi acayip bir ses çıkardı. Zenci, boğuk bir iniltiyle yere yuvarlandı.

Yere serilen zencinin yanına koşan adam

«Bana bakın, efendi» dedi. «Artık kesseniz iyi edersiniz. Oğlanı öldüreceksiniz yahu!»

«Bana altı top sattınız. Hepsini atmak hakkımdır. Handsome Brown'a söyleyin, kalkıp başını delikten çıkarsın. Bu iş için tutmadınız mı onu?»

Adam, Handsome'u sarsıp ayakları üstüne dikti.

Sallanıyordu, ama beze tutunarak dengesini sağladı. Başını yine yerine koydu.

Babam: «Tekrar ediyorum çekilin!» diye bağırdı.

Aynı daireleri çizdi. Top o kadar hızlı gitti ki, kimse ne olduğunu farketmeden zenciye yeniden isabet etmişti. Çocuk arkaüstü yuvarlandı.

«Yeter! Öldüreceksiniz çocuğu. Bir zencinin ölümüne sebep olup başımı derde sokmaya zamanım yok benim.»

«O halde eve dönsün, onu hedef olarak kullanmaktan vazgeçerim.»

Adam bir kova su alıp zencinin suratına boşalttı. Suyu yeyince gözlerini yavaş yavaş açarak bize tuhaf tuhaf baktı Handsome.

«Neredeyim?» dedi.

Kimse cevap vermedi. Bir dirseği üstünde doğrulup çevresine bakındı. Elini başına götürüp topların sebep olduğu şişleri yokladı. Küçük birer tavuk yumurtası gibiydiler.

Gözlerini babama kaldırarak

«Hata ettiğimi anlıyorum, Mr. Morris» dedi. «Burada durup gebereceğime, eve dönüp size ve Mrs. Martha'ya hizmet etmek daha iyi olacak.»

Babam başiyle tasdik etti ve Handsome'a kalkmasını işaret etti. Kırmızı gömlekli adam yere düşen topları topladı, piramidlerin durduğu sıraya doğru yürüdü.

Çadırlar arkasındaki arsalardan kestirme vurarak üçümüz birliket evin yolunu tuttuk. Handsome,

hiç ses çıkarmadan babamın peşinden gidiyor ve ona mümkün olduğu kadar sokuluyordu. Arasıra şişlerini yoklamak için elini başına götürüyordu.

Eve varmadan az önce durduk. Babam, Handsome'a sert sert baktı

«Suçunu unutmaya hazırım» dedi. «Ama banjonu istemek için başımın etini yemek yok, ha!»

«Ama, Mr. Morris, banjo'suz yaşayamam ben.»

Handsome, çok rica ederim, geçmişten sözetmeyelim, artık.»

«Ama Mr. Morris, yalnız ben...»

«Olan olmuş, banjo da gitmiş bir kez. Giden geri gelmez.»

Çit kapısını açtı, üçümüz birlikte avluya girdik.

IX

BABAM EVE BUZAĞI GETİRİYOR

Babam, bir sabah, her zamankinden erken, güneş doğmadan çok önce kalkıp anama ve bana bir şey söylemeden balık avına gitti. Anamın evde öteye beriye koşuşmaya başlamasından önce böyle kaçamaklar yapmaya bayılırdı. Kalktığını farketse onun da kalkacağını ve gitmesine engel olacağını bilirdi. Bazan böyle ortadan kaybolur, Briar deresinde üç dört gün kalırdı. Balık oltaya ne kadar çok vurursa dönüşü de o kadar gecikirdi. Babam balık avına pek düşkündü.

Tekir ve sazan balıkları tutup kıyıda yaktığı ateşin üstünde taze taze pişirmeyi severdi. Balığı eve getirmenin akıl kârı olmadığını söylerdi, çünkü dediğine bakılırsa, kadınlar bir sazan yavrusunun, ağzına lâyık olması için, ne kadar mısır ununa bulanması gerektiğini bir türlü öğrenemezlermiş.

O sabah, anam, onun gittiğini anladı ama hiç belli etmedi ve bir yere ayrılmamış gibi davrandı. Kahvaltıdan sonra, mısır ufalamak ve İda için kuru ot indirmek üzere Handsome'la birlikte odunluğun arkasına gittim. Bütün sabahı çıra doğramak ve hurda demirleri satarak kazanabileceğimiz paraları hesaplamakla geçirdik.

Kerestehanede öğle düdüğü çalınca anam odunluğun arkasına geldi ve Handsome'a, babamın nerede olduğunu sordu. Hiç sesimi çıkarmadım. Dedikodudan hoşlanmazdım. Ama her şeyi biliyordum Handsome, babamın sabahleyin onu da birlikte götürmeye kalkıştığını söylemişti.

Anam: «Handsome Brown!» dedi. «Sana söylüyorum, öyle kazık gibi durma, nerede Mr. Morris?»

Zenci bana bir göz attı, sonra yerdeki, sabahtan beri doğradığı yongalara baktı. Bir an sonra:

«Buralarda değil mi?» dedi.

Gözleri en sonunda anamın gözleriyle karşılaştı, ona bakarken gözlerinin akı tabak gibi büyüyordu.

Anam yerde tepinerek

«Burada olmadığını bal gibi biliyorsun, Handsome!» dedi. «Ne diye anlamazlıktan geliyorsun! Utanmıyor musun sen?»

Handsome, anamın gözlerinin içine bakarak:

«Mrs. Martha» dedi. «Anlamazlıktan gelmiyorum.»

«Öyleyse söyle bakayım, Mr. Morris nereye gitti bu sabah?»

«Belki berbere gitmiştir. Bu yakınlarda saçlarının uzadığından sözediyordu.»

Anam yerden bir değnek aldı, öğrenmek istediği cevap ne zaman gecikse öyle yapardı.

«Handsome Brown! Doğrusunu söyle!»

«Söylemeye çalışıyorum. Mrs. Martha. Mr. Mor-

ris belki de kerestehaneye gitmiştir. Kümesi tamir etmek için birkaç parça tahta lâzım,» diye söylenip duruyordu.

Anam dönüp galeriye baktı. Babam, kullanmadığı zamanlar oltasını orada bir kenara bırakırdı. Anam bunu pekâlâ bilirdi.

«Mrs. Martha, Mr. Morris, civarda bir otlaktaki buzağıları görmeye gideceğini söylemişti.»

Anam arkasına döndü :

«O halde neden oltasını almış?»

«Mr. Morris, belki fikrini değiştirmiştir de bana haber vermeyi unutmuştur. Belki de buzağıları görmeyi başka bir güne bırakmıştır.»

«Sen de yalanlar kıvırmayı başka bir güne bıraksan daha uygun olur, Handsome Brown!»

Sözünü bitirince kapıdan çıkıp eve doğru yürüdü.

Handsome, hemen fırlayıp peşinden koştu :

«Mrs. Martha, Mr. Morris ne söylememi emrettiyse onu söyledim size. Kendiliğimden yalan kıvırmayacağımı pekâlâ bilirsiniz, Mrs. Martha! Mr. Morris, böyle böyle söylersin, dedi, ben de öyle söyledim: Ne emredilirse onu yapmaya her zaman gayret ederim. İki tarafa birden doğruyu söylemeye kalkınca bazan böyle iş karışıyor işte.»

Anam mutfağa girip kapısını kapadı. Kap kacakla uğraştığı işitiliyordu. Bir an sonra kapıyı açıp bana seslendi

«Yemeğin hazır, William! Babanınki de hazır,

ama ömrünün sonuna kadar bir lokma ekmeğe hakkı yok artık onun!»

Tam o anda tesadüfen çit aralıklarına bakarken irkildim. Çitin üstünden babamın başı görünmüştü. Arkada durmuş dinliyordu. Başına belâ getirecek bir şey söylemeden önce babamı görmesi için Handsome'u dürtükledim.

Anam, birinin çit arkasından içerisini gözetlediğini tahmin etti. Merdivenlere kadar gelerek ve görmek için parmaklarına basarak yükseldi. Babam hemen yere çöktü ama, geç kalmıştı. Anam onu görmüştü. Avludan şimşek gibi geçerek babamın, odunluğun arkasına atlamasına zaman bırakmadan çit kapısını açtı. Tulumunun askılarından yakalayarak galeri merdiveninin altına kadar sürükledi.

«William!» diye seslendi bana, «derhal eve gir Kapıları kapa! İstorları indir! Seni çağırmadan önce de çıkayım deme sakın!»

Kalkıp kabil olduğu kadar yavaş adımlarla galeriyi geçtim. Handsome, evin köşesinden sıvışmaya çalıştı. Maksadını anlayınca anam ona seslendi

«Olduğun yerde kal, Handsome!»

Askıları anamın elinde olan babam, süt dökmüş kediye dönmüştü. Bana doğru bir göz attı. Ona cesaret verici bir şeyler söylemek istedim, ama anamdan korkuyordum.

«Mr. Morris, söyler misin bana bakayım, mâsum bir zenci çocuğuna yalanlar söylettirip başını derde sokmak da ne oluyor?»

Babam, Handsome'a baktı, o da gözlerini yere indirdi. Bir an kimse ağzını açmadı. Babamın cevabını işitmeden önce anamın beni eve sokmasından ödüm kopuyordu. Bir dakika sonra babam :

«Martha!» diye atıldı. «Herhalde bir yanlışın olacak. Ömrümde Handsome'a yalan söyletmedim. Böyle bir şeyi dünyada aklımdan geçirmem!»

«O halde oltanı alıp gitmişken, ne diye çocuğa buzağıları görmeye gittiğini söyletirsin?»

Babam tekrar Handsome'a baktı, o da bahçe tarafına bakıyormuş gibi davrandı.

«Handsome sana öyle mi dedi, Martha? O halde doğrusunu söylemiş. Başka bir şey yapmadım ki. Öyle güzel buzağılar gördüm ki...»

Anam ona sert sert baktı. Sözlerine zerre kadar inanmadığı belliydi. Söyleyecek çok şeyi olup da kızgınlıktan ağzını açamadığı zamanlar yaptığı gibi dik dik bakıyordu babama. Beni yemeğe çağırdı, mutfağa girdik. Babamla ben küçük masanın üstündeki leğende ellerimizi çalkaladık. Sonra ikimiz de sofradaki yerimize oturduk, anamın tabaklara koyduğunu yedik. Babam avluya çıkıp öğle uykusunu kestirmek için sırtını çite dayayarak oturdu yere.

Bir an için ortalık süt liman oldu.

Tesadüfen başımı kaldırınca, Handsome'ın beni işaretle yanına çağırdığını gördüm. Ayaklarımın ucuna basa basa avludan geçip çit kapısını, gıcırdatmamaya dikkat ederek, açtım.

Odunluğun arkasına gelince, Handsome, küme-

sin arkasındaki tesbih ağacını parmağıyle göstererek kulağıma bir şeyler fısıldadı.

Orada küçük bir buzağı duruyordu; portakal sarısı kıvır kıvır tüyleri, yusyuvarlak ve pırıl pırıl burnuyla minnacık bir şeydi. Bu kadar güzelini ömrümde görmemiştim. Ağacın gölgesinde duruyor, kuyruğuyla sinekleri kovalıyor, ağzına attığı bir tutam otu çiğniyordu. Halinden son derece memnun görünüyordu.

Babam hâlâ çitin öbür yanında uyuyordu, biz de hızlı konuşarak onu uyandırmaktan korkuyorduk. Handsome bana eliyle işaret etti. Buzağıyı, tıpkı benim gibi, çok sevmiş olduğu besbelliydi. Birkaç kez çevresini dolandı, sağrısını okşadı, burnunu oğuşturdu.

Biz hâlâ buzağıyı okşayıp sevmekle meşgulken ön kapı çalındı. Anam ellerini önlüğüne silerek mutfaktan çıktı. Ayaklarımın ucuna basa basa odunluğun etrafını dolanıp kimin geldiğini görmek için galeriye gittim.

Orada üstü tulumlu bir adam vardı, başına tarlalarda çalışanlar gibi geniş bir hasır şapka giymişti. Tam o anda anam kapıyı açtı.

Adam şapkasını çıkarıp arkasında tutarak

«Günaydın, Mrs. Stroup. Ben Jim Wade'im; orada Briar deresi kenarında otururum.»

Anam işitmediğim bir şey söyleyerek adama elini uzattı.

«Sormaya geldim, acaba siz veya kocanız, bu-

gün evin etrafında bir buzağıcık gördünüz mü? Bu sabah bir tanesi kayboldu, bazı kimseler, az önce buzağının bu tarafa doğru geldiğini söylediler.»

Anam: «Hiç haberim yok» dedi. «Burda buzağı muzağı görmedim. Kocam bu sabah balık avına gitmişti. Öyle bir şey görmüş olsaydı herhalde söylerdi.»

Mr. Wade dönüp bir an sokağa baktı

«Çok tuhaf,» dedi. «Onu burada bulacağımdan emindim. Çarşıdaki dükkânlardan birinde bir adam. buzağının, öğle düdüğünden az önce bu tarafa doğru geldiğini görmüş.»

Anam, başıyle de işaretler yaparak, bugün ev etrafında buzağı falan görmediğini tekrar ediyordu

Mr. Wade başını iki yana sallayarak

«Biliyor musunuz, Mrs. Stroup,» dedi. «Bu iş bana pek garip görünüyor. Uşaklarımdan biri bu sabah birinin çayırımdan geçtiğini, bir tutam ot kopararak gömleğine doldurduğunu görmüş. Buna aldırış etmemiştim ama, öğleyin, bir başka uşağım da, omuzunda oltası ile bir adamın, peşinde buzağı olduğu halde kasabaya doğru gittiğini görmüş. Hattâ adamın arasıra durup gömleğinden ot çıkardığını ve oltasının ucuna lliştirdiğini bile söyledi. Buzağı da peşinden yürüyormuş. Sonra onları gözden kaybetmiş. Biraz sonra da ağıldaki buzağılarımdan birinin eksik olduğunu farkettim. Onun için bu işi pek garip bulduğumu söylüyorum size. Ne diyeceğimi bilemiyorum. Herhalde işin içinde bir orostopolluk var...»

Anam endişelenmeye başlamıştı. Ama sesini çıkarmadı.

«Bir buzağının bu yana doğru geldiğini de söylemiş olmasalardı, yine sizi rahatsız etmezdim. Onun için uğrayıp bir sorayım, dedim.»

Anam, Mr. Wade'ın elini sıktı ve kapıyı açtı. Ziyaretçi içeri girince sokağın iki ucunu inceleyerek merdivenlerden yavaş yavaş inmeye başladı. Gitmeden önce diz çöküp yerden iki üç ayak yükseltilmiş olan evin altına baktı, en iri köpeklerle keçiler girebilecek kadar boşluk vardı, orada. İncelemesini bitirdikten sonra adam kalktı, dizlerinin tozunu silkti, sokağı boyladı.

Ben odunluğa döndüm. Babam şimdi orada değildi. Sırtı eve dönük olduğu halde çitin üstüne oturmuş olan Handsome Brown'ın bir şeyi gözetler gibi bir hali vardı. Anamın, kapıları birer birer vurarak evi boydan boya geçtiğini gördüm. Arka galeriye çıkıp beni görmesine vakit kalmadan avlu kapısına yetiştim.

Odunluğun arkasına saklandım. Işte babamın tesbih ağacının altında ayakta durduğunu o zaman keşfettim. Elinde bir demet taze ot vardı, boynunu ve sağrını okşayarak buzağıya yediriyordu

«Cici buzağıcık!» diyordu.

Handsome hâlâ tünediği yerde sessizce etrafı gözetliyordu. Anam koşa koşa geldi; babamı buzağının yanında görünce azkaldı yüreğine iniyordu.

Babam hâlâ: «Cici buzağıcık! Cici buzağıcık!» diye söylenip duruyordu.

Tam o anda anam derinden bir ah çekti, onun orada olduğunu hep birlikte farkettik.

Babam odunluğa yaklaşıp ona bakarak:

«Nen var, Martha?» dedi. «Hasta gibi duruyorsun.»

Anam irkildi, sendeleyerek yanımıza kadar geldi. Zayıf bir sesle :

«Morris!» dedi, «ne demek oluyor bu, Morris...»

Babam buzağıya eğilip ot uzattı.

«Çok tuhaf bir iş bu, Martha» diye başladı. Bu sabah erkenden balık tutmak için Briar deresine gitmiştim, bir tane bile balık vurmamıştı oltaya. Eve dönüp bu işi başka bir güne bırakmaya karar vermiştim. Dönüşte çok güzel bir çayırdan geçtim. Pek hoşuma gittiği için bir kaç tutam ot kopardım. Sonra yürüdüm. Az sonra arkama bakınca bir de ne göreyim? Bir buzağı tıpış tıpış peşimden gelmiyor mu? Yolunu kaybetmişe benziyordu. Aldırış etmedim, ama eve geldiğimde bir de baktım ki hâlâ peşimde! Odunluğun arkasına gelmiştim oysa. Ona gömleğime doldurduğum şu otlardan biraz yedirmekten başka yapacak şey yoktu. Pek tuhaf değil mi, Martha?»

Anam yaklaşıp hayvana baktı. Buzağı kimseye aldırış etmeden geviş getirip duruyordu.

Birdenbire bana dönerek

«William!» dedi. «Eve git, kapıları kapa, storları indir. Seni çağırmadan dışarı çıkayım deme ha!»

Anam ne zaman babamla kavga edecek olsa beni böyle eve gönderirdi. Anam böyle meydan okuduğu sıralarda adamcağızı yalnız bırakmak hiç hoşuma gitmezdi. Ama anamın emrini yerine getirmemezlik de edemezdim.

Bana söylediklerini bitirince Handsome'a bir kez bakması yetti. Oğlan bunun anlamını anlayarak çitin üstünden yere atladı.

«Handsome, nereye istersen defol, seni çağırtmadan da geri dönme, emi.»

Handsome bahçeden çıktı.

«Sana buzağıdan sözeden olursa, ağzını açmak yok; anladın mı, Handsome Brown! Dilini tutmazsan sen bilirsin, karışmam. Ayaklarımızın altında dolaşma, seni çağırtmamı bekle. Anladın mı dediğimi, Handsome Brown?»

«Evet, evet Mrs. Martha... Başüstüne. Zaten sizin ya da Mr. Morris'in emirlerinizi yerine getirmekte hiç kusur etmem.»

Handsome bahçeden çıktı, ama ben çitin arkasında saklandım.

Babamın etrafında dört dönerek

«Şimdi sıra sende, Morris Stroup!» dedi anam. «Ne cevap vereceksin bakayım? Jim Wade'ın buzağısını çaldığın zamandan beri herhalde birtakım kuyruklu yalanlar uydurmaya vakit bulmuşsundur. Asıl kötüsü şu ki, suçunu örtmek için Handsome'a yalanlar söyleterek, zavallı öksüz çocukcağızı entrikana âlet ettin.»

«Bir dakika, Martha! Hemen karar verme. Buzağı eve kadar kendiliğinden peşimden geldi. Elimden ne gelirdi...»

«Tabii, Mr Wade'ın çayırından ot kopar, her adımda oltanın ucunda hayvana yem uzatarak buzağıyı peşine tak, bunda senin ne günahın olabilir!»

Babam çok utanmıştı. Suçunu gizlemek için yeni bir mazeret arıyordu. Bir yandan da anamın bütün bu bilgiyi nereden öğrenebildiğini düşünüyordu.

Anamın bakışı sertti. Buzağının ot yiyişine baka rak sesini çıkarmıyordu.

Babam: «Her halde bu hayvancağızın kanı kaynadı bana.» dedi. «Başka ne sebep olabilir?»

«Bu akşam güneş batar batmaz bu buzağının boynuna bir yular geçir, onu çaldığın yere, Jim Wade'ın çayırına götürürsün. Yolda, ister beyaz, ister zenci, birine raslayacak olursan kayboluncaya kadar çalılar arasına saklan. Güpegündüz gidip bir buzağıyı çalarak eve getirdiğini dünya âlemin öğrenmesini istemiyorum.»

Babam dönüp buzağıya baktı. Buzağı da çiğnene çiğnene başını ona çevirdi. Hayvanın burniyle boynunu okşayarak :

«Güzel bir hayvan, değil mi Martha!» dedi. «Cici buzağıcık!»

Hayvan dönüp anama baktı. Bir iki dakika sonra anam buzağıya yaklaşarak burnunu okşamaya başladı, anam da gözlerini ondan ayıramıyordu.

Böylece uzun süre göz göze kaldılar; babam koynundan ot çıkardı. Anam babamın elinden biraz ot alıp hayvancağıza uzatarak

«Cici buzağıcık!» dedi. «Bu hayvanı ağıla göndermek zorunda kalmak ne kötü şey. Yağmur yağdığı günler ve geceler kimbilir ne kadar üşür zavallıcık.»

Babam gidip tesbih ağacının altında oturdu, anamla buzağıya bakıyordu. Artık hiç korkusu kalmamıştı.

Anam, hayvanın boynu ile burnunu oğuşturarak «Cici buzağıcık, cici buzağıcık!» diye tekrarlayıp duruyordu.

X

HANDSOME'IN TATİL GÜNÜ

Kahvaltıdan sonra, anam «Sycamore Kadınlar İlerleme Derneği»nin gelecek toplantısını görüşmek üzere, öteki köşe başındaki Mrs. Howard'ın evine gitti. Son sözünü Handsome'a söylemişti: Bulaşığı yıkayıp bezleri güneşe asacaktı.

Handsome'ın tatil günüydü. Aslını ararsanız on bir yaşında bize geldiği gündenberi hiç tatil yapmamıştı. Ne zaman bütün bir gün keyfince dolaşmaya gidecek olsa mutlaka bir engel çıkardı. Handsome âdi gün olsun, tatil günü olsun, bulaşığı geciktirmeye bayılırdı. Her günün tıpkı bir önceki gibi geçeceğini bilirdi. Bulaşığı yıkamayı geri bırakmak için bin türlü neden bulurdu. O sabah, anam Mrs. Howard'a gittikten sonra karnı acıktığını söyledi. Mutfağa gidip kendisine bir sahan domuz ciğeri pişirdi.

Babam arka galerinin basamaklarına uzanmış, her sabah, kahvaltıdan sonra, işi yolunda gittiği zaman yaptığı gibi güneşte uyku kestiriyordu. Kahvaltıdan sonra bir uyku çekerse bütün gün kendini daha dinç hissettiğini söylerdi. Handsome, bulaşığın beklediğini bildiği için, domuz ciğerini yemeyi hayli uzun sürdürdü. İskemlesinin kenarına oturmuş, oca-

ğın üstüne eğilerek doğrudan doğruya sahandan yiyordu; tam o sırada ön kapı çalındı. Babamla Handsome meşgul oldukları için, ben dışarıdan evin çevresini dolanarak kimin geldiğine baktım.

Evin önüne gelince, bir de baktım ki, onsekiz, yirmi yaşlarında acayip halli bir kız, yüzünü telli kapıya dayamış, içerisini görmeğe çalışıyor. Başı açıktı, kestane rengi uzun, kıvrılmış saçları vardı, elinde kahverengi dört köşe bir çanta taşıyordu. Onu şimdiye kadar hiç görmüşlüğüm olmadığı için bir başkasının evini arayan bir yabancı olduğuna hükmettim. Ben onu gözetlerken, elini kapının tokmağına götürerek açmaya çalıştığını gördüm. Merdivenin altına kadar inip durarak:

«Kimi arıyorsunuz?» dedim.

Şimşek gibi arkasına döndü. Galerinin kenarına gelerek:

«Merhaba, küçük» dedi. «Baban evde mi?»

«Babam, arka galeride uyku kestiriyor. Gidip haber vereyim.»

Heyecanlanarak merdivenlerden inip kolumu tuttu

«Dur bir dakika» dedi. «Nerede olduğunu söyle bana. Kendim gideceğim. Daha uygun olur.»

Babamı gerçekten tanıyıp tanımadığını öğrenmek için:

«Neden göreceksiniz onu?» dedim. «Birinin evini mi arıyorsunuz?»

Gülümseyerek: «Sen karışma, küçük» dedi. «Beni ona götürüver.»

Onu evin etrafından dolaştırarak avluya götürdüm. Her attığı adımda üstünden ortalığa bir lâvanta kokusu yayılıyor, çorapları dizlerinin altında buruşuyordu. Babam hâlâ, ensesi en üst basamağa dayalı, ağzı açık uyuyordu. Güneşte uyuduğu zamanlar hep böyle yatar, böyle daha rahat ettiğini söylerdi. Handsome'ın mutfakta ayağa kalkmış, bir yandan ocağın üstünden yemeğini yerken, tel pencereden bize baktığını gördüm.

Kız çantasını yere bıraktı, çoraplarını yukarı çekti, sonra ayaklarının ucuna basa basa babama doğru gitti. Arkasına geçerek elleriyle gözlerini kapadı. Handsome tam kaşığı ağzına götürürken kalakaldı.

Kız: «Bil bakayım kim?» diyordu.

Babam, anamın beklenmedik bir şekilde kendisini uyandırdığı zamanlar yaptığı gibi, yerinden kalkmadan yana doğru sıçradı. Hemen oturan kız, görmesine engel olacak şekilde babamın başını öbür tarafa çevirdi. Kokuyu alınca, babamın burun kanatları, bir ağacın tepesine fırlamış yaban kedisini koklayan av köpeklerinin burnu gibi titredi.

Kız kahkahalar atarak: «Bil bakalım kim?» diyordu.

Babam, dirseklerine kadar ellerini yoklayarak «Her halde Martha olmasa gerek.» dedi.

Kız, gözlerinden ellerini çekmeyerek ona takılmaya başladı.

Babam nihayet ellerini çekti, gözlerini faltaşı gibi açarak oturdu

«A! Kimsiniz siz, söyler misiniz bana?»

Kız gene gülerek ayağa kalktı, çantasına doğru yürüdü. Bakalım ne yapacak diye üçümüz de ona bakıyorduk. Çantanın kapağını açtı, içinden bir kucak yeni kıravat çıkardı. Dükkânlardakinden daha çok vardı.

Babam, uykusunu dağıtmak istermiş gibi gözlerini ovaladı ve çantasının üstüne eğilen kızı inceden inceye gözden geçirdi.

Kız, açık yeşille sarı renkte bir kıravat seçerek:

«Bu size çok yakışacak» dedi.

Babama doğru yürüyüp kıravatı boynuna geçirdi

«Tam sizin için yapılmış.»

Babam başını satıcı kıza çevirip bir yandan da lâvanta kokusunu burnuna çekerek:

«Benim için mi yapılmış?» dedi.

Erbap bir insan haliyle yan tarafa bakarak kız:

«Tabii» dedi. «Bundan iyisi can sağlığı.»

«Kızım! Maksadınızın ne olduğunu bilmiyorum ama, ne olursa olsun vaktinizi kaybediyorsunuz. Kıravat neme gerek benim.»

Kız, o renk renk kıravatları çantaya atıp babama biraz daha sokularak:

«Ama bu kıravat çok güzel. Hem renginize öyle uydu ki.»

Yanına oturdu, kıravatı boynuna geçirip bağlamaya koyuldu. Böyle yanyana dururlarken babamın yüzü pancar gibi kızarıyordu; koku her tarafa yayılmıştı.

«Buna da bir diyeceğiniz yok ya?»

Ne söyleyeceğini şaşırmış gibi bir hali vardı babamın. «Rengime uyan özel bir kıravat bulunacağı hiç aklıma gelmemişti doğrusu!»

Kız kıravatı okşayarak: «Gidip bir aynaya baksanıza!» dedi. «Bu kıravatı boynunuzda gördükten sonra onsuz edemeyeceğinizi anlayacaksınız. Sizi öyle açtı ki.»

Babam, etrafına bir göz attı, özellikle Mrs. Howard'ın evi tarafına bakıyordu. Başka birinin işitmesinden korkuyormuş gibi alçak sesle

«Evde bir ayna var.» dedi.

Kız onu kolundan çekerek «O halde daha ne bekliyorsunuz» dedi.

Kız çantasını alıp içeri girdi, babam da peşinden. Onlar girdikten sonra Handsome mutfaktan çıktı, birlikte bir pencereden evin içini gözetleyebileceğimiz bir köşeye koştuk.

«Ne dedimdi size? Çok güzeldir dememiş miydim? Ömrünüzde böyle bir kıravat görmediğinize eminim.»

«Hakınız var herhalde. Güzelliğine güzel doğrusu. Bana da yakıştı, öyle değil mi?»

Arkasında durmuş, omuzu üstünden aynaya bakan kız:

«Tabii» dedi. «Durun düğümünü düzelteyim size.»

Karşısına geçerek çenesinin altında düğümü ufalttı. Sonra ellerini omuzlarına koyarak babama gülümsedi. Babam gözlerini aynadan çevirip ona baktı. Handsome heyecanlandı.

«Mrs. Martha, nerdeyse gelir. Baban ayağını denk alsa iyi ederdi. Mrs. Martha, Mr. Morris'i bu kıravatla dolaşırken görürse kıyametleri koparır. Ah bulaşıklarım yıkanmış olsaydı da Mrs. Martha gelmeden önce çekip gitseydim akşama kadar.»

Babam satıcı kızın saçlarını koklamak için eğildi ve ellerini onun beline doladı.

«Kaça bu?»

«Yarım dolar.»

«Yarım dolarım yok ki...»

Kız babamı blraz sertçe sarsarak

«Amma da yaptınız! Biraz cömert olun canım. Yarım doların da ne hükmü olur?»

Belinl daha çok sararak

«Ama yok işte. Param yok, ne yapayım?»

«Parayı bulacak bir yer bilmiyor musun?»

«Bilmlyorum ya.»

Handsome homurdanmaya başladı:

«Baban böyle bir kıravat parçası için başına Iş açmasa bari. Her halde sonu iyiye varmayacak bu işin. Içime doğuyor benim. Bir kötülük olacak sonun-

da. Böyle şeyler oldu mu kabak benim başımda patlar hep. Şu kıravatlı kız gelmeden önce tatilime baş lasaydım keşke.»

Kız kolunu babamın boynuna doladı, onu kendine çekti. Bir an bu durumda kaldılar.

Babam: «Yarım doları bir yerde bulurum belki.» dedi. «Şimdi aklıma geldi. Bulurum herhalde.»

Kız ellerini çekip biraz gerileyerek:

«Pekiyi» dedi. «Ama acele edin biraz!»

«Bekleyecek misiniz beni?»

«Tabii, yalnız çabuk olun.»

Babam kapıya doğru gerisin geri gitmeye başladı.

«Durun orada! Odadan çıkmayın. Şimdi geliyorum.»

Hemen galeriye koştu:

«Handsome Brown! Handsome!»

Zenci son nefesi gelmiş gibi bir ah çekti. Evin köşesinden başını uzatıp:

«Tatil günümde ne istiyorsunuz benden?» diye sordu.

«Sen bırak onu şimdi de gel buraya bakayım. Çabuk ol!»

«Ne istiyorsunuz, Mr. Morris? Mrs. Martha, ben dönmeden bulaşıkları yıka, demişti. Bulaşığı yıkamadan bir şey yapamam.»

«Bulaşığın acelesi yok. Hem nasıl olsa öğle yemeğinden sonra tekrar kirlenmeyecek mi?»

Handsome'ı kolundan tutup sokağa sürükledi.

Handsome peşimizden yetişmek için seke seke geliyordu. Mr. Tom Owen'in evine gelince, avluya girdik. Bahçesinden ayrık otu yolmakla meşguldü.

«Tom! Handsome'ı bir günlük istemiştin ya, sana getirdim işte. Hemen işe başlayabilir.»

Lâhana ve şalgam sıraları arasından Mr. Owen'e kadar ite kaka zenciyi bahçeye soktu.

«Ver ona çapayı, Tom.»

Çapayı Mr. Owen'in elinden kapıp Handsome'ın eline sıkıştırdı.

«Ama, bugün benim tatil günüm olduğunu unutuyorsunuz, Mr. Morris. Hem, doğrusunu söyleyeyim mi ayrık yolmasını da hiç sevmem.»

«Çenen pırtı!»

Babam, onu omuzlarından yakalayıp şiddetle sarstı :

«Sen kendi işine bak.»

«İyi ya işte, benim işim bu, Mr. Morris. Benim tatil günüm bugün.»

«Tatil yapmak için günler çuvala girmedi ya! Sen hemen şu ayrığı yolmaya bak.»

Handsome çapayı kaldırıp bir küme ayrığın üstüne indirdi. Ot öyle katı ve sertti ki âlet bir lâstik top gibi geri tepti.

Babam: «Haydi, Tom, ver bakayım şu yarım doları.» dedi.

«Gününü bitirmeden veremem. Ne malûm, belki yaptığı iş yarım dolar etmez! Hemen parayı verip de

yaptığı işin bu kadar etmediğini görürsem okkanın altına giderim sonra.»

«Sen merak etme onu. Handsome'ın paranın karşılığını fazlasıyle ödemesine göz kulak olurum ben. Sık sık gelip onu yoklarım, işini gereği gibi yapıp yapmadığını kontrol ederim.»

Zenci: «N'olursunuz, yapmayın Mr. Morris!» diye yalvardı.

«Ne oldu gene?»

«Şu yıllanmış ayrığı sökmek istemiyorum. Tatilimi yapmak istiyorum ben.»

Babam, ayakları dibindeki çapayı göstererek ona sert sert baktı.

«Hadi, çık şu yarım doları, Tom...»

«İş bitmeden parayı almak için neden acele ediyorsun bu kadar?»

«Hemen görülecek bir hesabım var da. Tom, hadi ver şu parayı...»

Mr. Owen, çapayla ayrığa vuran Handsome'a baktı. Bir süre sonra elini tulumunun cebine sokarak bir avuç çivi, vida ve bozuk para çıkardı. Beşer, onar sentlik bozuk paralardan yarım doları çıkarıncaya kadar bunları karıştırdı durdu.

«Adamakıllı iş görüp gündeliğini hakketmezse bir daha tutmam onu.»

«Handsome'ı tuttuğuna pişman olmayacaksın. Domuzuna çalışır doğrusu.»

Mr. Owen, parayı babama uzattı, avucunda kalanları da tekrar cebine koydu. Babam yarım doları

alır almaz hemen kapıya doğru koşmaya başladı.

Handsome gene :

«Mr. Morris, n'olursunuz...» diye sızlandı.

«Daha ne istiyorsun? Görmüyor musun ki acele işim var?»

«Öğleden sonra biraz erken çıkabilir miyim, bari bir parçacık tatil yapayım?»

«Olmaz! Hem bir daha o tatil lâkırdısını ağzına alayım deme. Benim hiç tatil yaptığımı gördün mü?»

Babam acelesinden Mr. Owen'i selâmlamayı bile unuttu. Eve doğru koştu. İçeri girince telli kapıyı gürültüyle kapadı.

Kız hâlâ orada yatağın kenarına oturmuş, kıravatlarını katlayarak çantaya doldurmakla meşguldü. Gözlerini babama kaldırdı.

«İşte para.»

Kızın yanına oturdu, ve beş sentlik paraları avucuna saydı.

«Bunları buluncaya kadar canım çıktı.» dedi.

Kız karyolanın üstünden yeşilli sarılı kıravatı alıp babama uzatarak

«Buyrun kıravatınızı.» dedi.

Kıravat yere, ayaklarının ucuna düştü.

«Ama siz şey...»

İlkönce şaşırmışken şimdi kızacağa benziyordu. Kız hemen sözünü tamamladı :

«Ne yapmayacak mıyım?»

Babam ağzı açık ona bakıyordu. Kız eğilip geri kalan kıravatlarını da katlayarak çantaya koydu.

«Demin yaptığınız gibi belki boynuma sarıp bağlarsınız demiştim de...»

«Bana baksanıza siz! Ben size bir mal sattım. Yarım dolar için üstelik daha ne istiyorsunuz? Akşama kadar bütün kasabayı dolaşacağım. Satıştan sonra da kıravatlar bağlamakla zaman kaybedecek olsam günde kaç kıravat satarım sanırsınız.»

«Hani sanmıştım ki...»

Kekeliyordu.

«Ne sanmıştınız yani?»

«Hani belki kıravatı gene boynuma bağlarsınız demiştim de.»

«Sahi, onu mu sanmıştınız?»

Gülmeye başladı.

Sonra kalktı, çantasının kapağını kapadı. Kız eşyasını toplayıp odadan çıkarken babam oturduğu yerde kalakalmıştı.

Kız, çabucak köşeyi dönmüş, Mr. Owen'in evi önüne gelmiş, avluya giriyordu.

Babam uzun bir zaman karyolada oturup yerdeki sarılı yeşilli kıravata bakakaldı. Sonra kalktı, olanca gücüyle kıravata bir tekme savurarak onu odanın bir köşesine fırlattı.

Arka galerive çıkıp merdiven basamaklarına oturdu. Orada tekrar güneşe serilebilirdi.

XI

BABAMIN SİYASAL GÖREVİ

Akşam yemeğinden sonra ön galeride oturuyorduk, derken Ben Simons sokaktan gelerek bizim avluya girdi. Merdivene yaklaşarak :

«Cümleten merhaba!» dedi.

Babam :

«Merhaba Ben!» dedi. «Gel otur.»

Anam hiç ağzını açmadı. Maksatlarını öğrenmedikçe Ben Simons gibi politikacılara hiç güvenmezdi.

Ben, bir iskemle bulmak için karanlıkta el yordamıyle aranarak :

«Serin serin pek güzel bir akşam, Mrs. Stroup!» dedi.

Anam: «Öyle.» dedi.

Uzunca bir sessizlik oldu. Ben, söylenecek bir sözü varmış da ağzını açmaktan çekiniyormuş gibi birkaç kez boğazını kazıdı.

Babam: «Bugünlerde iş çok mu, Ben?» diye sordu.

Konuşmak için fırsat arıyormuşçasına

«Çok,» diye atıldı. «Başımı kaşıyacak vakit bulamıyorum. Fırsat bulduğum yerde şöyle yarım ya-

malak bir uyku çekip yolda bayırda iki lokma ekmek yiyebilirsem ne mutlu, günün ışımasından gece yarılarına kadar hep iş, iş, iş. Karı diyordu ya geçen gün, sen, diyordu, bu gidişle ecelinden yirmi yıl önce boylayacaksın tahtalıköyü, diyordu. Sokaklarda kol gezmek lâzım, tevkifleri yapmak, kefaletle serbest bırakılanları göz hapsine almak, bilir miyim, daha bir sürü iş! Benden hayır kalmadı gayrı, Morris!»

Babam: «Bir yardımcı alsan kendine fena etmezsin. Örneğin beni al. Arasıra boş vakitlerim kalıyor. Gerçi çok değil ama, ne de olsa... Kendi işlerime de bakmak gerek tabii. Ama bir işe yararsa, arasıra biraz vakit ayırabilirim yani.»

Ben, öne doğru eğildi:

«Doğrusunu istersen ben de zaten bunun için gelmiştim ya Morris. Sözü ilkin senin açtığına sevindim.»

Anam: «Ben Simons!» dedi. «Maksadınızı bilmiyorum. Ama her ne olursa olsun, geçen sefer Morris'in aklına koyduğunuz iş cinsinden karışık bir şey olmasın herhalde. Şu hani bütün aileyi içine alacak şekilde genişletilmeye uygun tabutlar kabilinden bir dalgadan sözedecekseniz eksik olsun! Kimse, ailesinden yeni biri ölünce, toprağın altından tabut çıkarıp açmaya yanaşmaz!»

«Yok, Mrs. Stroup, bu sefer teklif edeceğim iş bambaşka bir şey. Morris'e devamlı bir iş uydurmaya bakıyorum.»

Anam sallanmasını durdurup doğrularak:

«Ne işiymiş o?» dedi.

«Mesele şu, Belediye Meclisi dün akşam toplanıp başıboş köpeklerin yakalanması hakkındaki yasayı uygulamaya koymaya karar verdi. Daha iki gün önce kuduran bir köpeği kovalayarak öldürmek zorunda kaldım. Meclis üyeleri bu kadar çok köpeğin sokaklarda başıboş dolaşmasının tehlikeli olduğunu düşünüyorlar. Hakları da var. Yasağı tümüyle yerine getirerek sokakta rastlayacağım bütün köpekleri toplamamı emrettiler. Onlara işlerim zaten başımdan aşkın, dedim, başıboş köpekleri toplamak için bir adam tutulmasına razı oldular.»

Anam iskemlesinden yarı kalkarak:

«Başıboş köpekler peşinde koşacak bir adam mı? Kocamın köpek kovalayacak adam olduğunu mu söyleyeceksiniz yüzüme karşı, Ben Simons? Çek arabanı, diyeceğim geliyor yani...»

«Sabırlı olun, Mrs. Stroup. Önce aklımdan bile geçmemişti. Belediye Meclisi üyesinden biri bu işi en iyi becerecek hemşehri diye onun adını ortaya atıverdi, Meclis de karar verdi...»

Babam atıldı

«Köpekler peşimden gelmeye bayılırlar. Hep dikkat etmişimdir. Köpeklerle aram ötedenberi iyidir.»

Anam sözünü kesti

«Susar mısın sen, Morris! Bundan daha ayıp şey olmaz.»

«Canım, Mrs. Stroup, ünlü politikacılardan çoğu mesleklerine bu çeşit işlerle başlamışlardır. Onemli senatörlerin çoğunluğu, kongre üyesi, şerifler, siyasî hayata başıboş köpekleri toplamakla başlamışlardır. İşe oradan başlamamış pek az önemli siyaset adamı vardır.»

Anam: «Hiç sanmam» dedi. «Politikacılara daha çok saygım vardır benim.»

Ben: «Politika acayip şeydir» dedi. «Başka işlere hiç benzer yeri yoktur. Bir politikacı, başıboş köpekleri toplayarak pek erkenden başlayıp kısa zamanda ünlü bir adam olabilir. Zaten politikanın po litika olması da bu yüzdendir.

Anam sustu. Salıncaklı iskemlesinin yeniden gıcırdadığını duydum. Ben'in kendisine söylediklerini düşündüğü besbelliydi.

Babam: Vallahi düşündükçe aklım yatıyor benim bu işe» dedi. «Ne zamandır zaten siyasal hayatta daha önemli bir rolüm olmalı, diye düşünür dururum Her gün, ıvır zıvır işlerle gününü gün etmekle insan kendini göstermiş sayılmaz.»

Ben: «O halde bu görevi kabul etmelisin, Morris.» dedi. «Senin için büyük bir iş bu.»

Babam, karanlıkta anamın yüzünü görmeye çalışarak, kımıldamadan durdu. Anam hâlâ iskemlesinde sallanıyor ve iskemlenin gıcırtısı, bir oluktan damlayan su düzeniyle duyuluyordu.

Babam, yine anamın nasıl karşılayacağını anlamaya çalışarak:

«O halde, bu işi kabul etmek uygun olur, sanıyorum.» dedi.

Bir an durup anamın ne diyeceğini bekledi. Anam dediğini işitmemiş gibi davrandı.

«Teklifini kabul edeceğim» diye kesip attı.

Ben ayağa kalktı. Acele acele :

«Pekâlâ, Morris» dedi. «Pekâlâ. Öyle söylediğine memnun oldum. Yarın sabah, kahvaltıdan hemen sonra beni görmeye gelirsin, değil mi?»

Galeriyi geçip merdivenlerden indi. Son basamağa geldiği zaman babam telâşla yerinden kalkarak onu çağırdı. Kaygılı bir hali vardı.

«Kaç para verecekler?»

«Ha! Aylık mı?»

«Tabii! Başıboş köpeklerle uğraşmak için kaç para verecekler?»

«Doğrusunu istersen, maaş vermiyorlar.»

Ben, biraz sıkılmış görünüyordu.

«Ya, ne veriyorlar ya?»

«Armağan veriyorlar.»

«Armağan mı?»

«Tabii Morris. Siyasal ve yönetsel işlerin çoğunca usul böyledir. Armağan verirler.»

«Ne kadar tutuyor bu armağan?»

«Yakalayıp hapsedeceğin köpek başına yirmi beş sent.»

Babam sesini çıkarmıyordu. Bir süre karanlığa daldı. Ben usulca sokağa sıvışıyordu.

«Doğrusu canım sıkılmadı değil. Ben her cu-

martesi akşamı belirli bir ücret alacağımı sanıyordum.»

«Ama, armağan usulünün yararı şurada ki, eline geçecek paraya bir sınır tâyin edilmemiştir. Maktu ücrette eline geçecek paranın belirli bir miktarı geçmeyeceğini bilirsin. Oysa parça başına işde sınır yoktur.»

Yüzü gülen babam: «Sâhi, doğru be» dedi. «Bak, bunu hiç düşünmemiştim, doğrusu!»

Ben sokakta uzaklaştı.

«Güzel! Şu halde yarın beni göreceksin.»

«Allah rahatlık versin. Ben! Beni düşündüğün için eksik olma.»

Babamla birlikte galeriye çıktım. Anam yatmaya gitmişti.»

Babam: «Evlât» dedi, «gel güzel bir uyku çekelim. Yarın çok iş var. İyice dinlenmeliyiz.»

Gidip soyunduk ve yatağa girdik. Babam yatağında sağa sola bir hayli döndü. Kasabanın tanıdığı bütün köpeklerini adlariyle bir bir sayıyordu içinden. O sırada uyuyakalmışım.

Ertesi gün kahvaltı biter bitmez babam şapkasını aldı. Çarşıya gidip Ben Simons'u görmek gerekti Yolda hiç oyalanmadık, ama babam, Frank Bean'ın galerisinde uyuyan av köpeği Sparky'yi hatırlatmamı tembih etti.

Sonunda Ben Simons'u bulduk. Berberde tıraş oluyordu. Yüzü sabunlanmış olduğu için lâf söyleyemiyordu. Ağzını açabildiği zaman eliyle işaret etti:

«Merhaba, Morris! İşe başlamaya hazır mısın?»

«Bir an önce başlamak için sabırsızlanıyorum, Ben.»

«Bir dakika, şimdi geliyorum.»

Kalkıp şapkasını başına koyduktan sonra, Ben, babama kasabaya gidip sokakta raslayacağı bütün serseri köpekleri yakalamasını ve bunları hapishanenin büyük hücresine kapatmasını söyledi.

«Yapılacak iş bundan ibaret mi?»

«Bundan ibaret ya!»

Şehrin öbür ucundan başlayarak yola çıktık. Köpeklere dikkat ederek yavaş yavaş yürüyorduk. Sabahın bu saatinde çoğu uykuda olmalıydı. Sokakta hiç köpeğe raslanmıyordu.

Yarım saat yürüdükten sonra babam elini cebine sokup on sent çıkardı

«Bakkala koş, evlât! Bu para ile mümkün olduğu kadar büyük bir parça et al. Et taze olmasa da olur, parça iri olsun da.»

Hemen koşup koskocaman bir parça et getirdim. Babamı bir şemsiye ağacının gölgesine bırakmıştım. Uyuyakalmıştı. Eti göstermek için omuzundan sarsınca hemen yerinden fırladı.

Eti koklayarak: «Bu onları çeker» dedi. «Gel, evlât!»

Başka bir sokağa saptık, yolda yürürken babam aşağıya sarkan elinde eti sallayıp duruyordu. Çok beklemedik. Dönüp arkamıza bakınca bir de baktık

ki, postu benekli bir köpek tin tin peşimizden geliyor.

«Tam aradığımızı bulduk, evlât. Böyle işlerde bir parça et bire bir gelir.»

Köpeğe ıslık çaldı, hayvan kulaklarını dikip peşimizden daha hızlı koşmaya başladı. Az sonra bir köpek daha etin kokusunu alıp birincinin ardına takıldı. Yol geçidinde, peşimizde yedi köpek vardı. Babamın keyfine diyecek yoktu. Bana: «Koş git, hücrenin kapısını aç» dedi. Oraya gelince, sürüyü içeri, soktu ve hayvanlardan hiç birinin kapmasına meydan vermeden, etle birlikte dışarı fırladı.

«Bir köpek daha yakalarsak, iki doları kıvırdık demektir.» dedi. «Kolay kolay kazanılmaz bu kadar para. Biz ne yaptık ki, sadece sokakları dolaştık. İnsanların siyasal görevlere neden bu kadar düşkün olduklarını şimdi anlıyorum. Şu görevimi dünyanın hiç bir işine değişmem. Politika ile uğraşmak, hayatını kazanmanın en iyi yoluymuş doğrusu.»

Yine et parçasını sallaya sallaya başka bir sokağa saptık. Sokağın daha ilk kösesini dönmemiştik ki, bir evin altından iri bir epanyöl fırladı, peşimizden koşmaya başladı. Hapishaneye ikinci seferimizde, arkamızda beş köpek birikmişti. Mr. Bean'ın köpeği Sparky'nin eti koklayıp peşimize düşmesi için de özel bir sefer yaptık.

Bütün köpekler kapatıldıktan sonra, babam oturdu, bir kibrit çöpüyle kumlara rakamlar çizerek hakkettiği parayı hesaplamaya koyuldu.

Kibrit çöpünü atarak:

«Üç dolardan biraz fazla ediyor, evlât.» dedi. «Kısa zamanda hayli para kazandık. Yarın da böyle giderse altı dolar eder. Cumartesi akşamı, bir hafta içinde on sekiz, yirmi dolar kazanmış olacağız. Bu kadar para kazanacağım dünyada aklımdan geçmezdi! Vakit öğle oldu. Haydi gelip yemek yiyelim.»

Sofrada anam, hiç sesini çıkarmadı, babam da ağzını açmaya cesaret edemiyordu. Yemekten sonra tesbit ağacının gölgesinde oturduk.

Bir saat kadar sonra Ben Simons'un acele acele bize geldiğini gördüm. Babam hâlâ uyuyordu, fakat onu hemen uyandırdım, herhalde Ben, önemli bir şey söylemeye geliyordur, diyordum. Ağacın altında olduğumuzu gördü, avludan hızlı adımlarla geçti.

Nefes nefese «Morris» dedi, «hücreye kapattığın o köpekleri nereden bulduğunu söyler misin bana?»

Dirseği üstünde doğrulan babam

«Köpekler mi?» dedi. «Görevimi yerine getirerek sokaktan topladım. Sokakta dolaşan bütün köpekleri yakalayıp kapatmak görevim değil miydi? Bugün başıboş hayvanlar ne inekti, ne de beygir; sadece köpekti.»

«İyi ama, sen, Belediye Başkanı Foot'un köpeğini de yakalamışsın. Sonra Mrs. Josie Hendricks de epanyölünü bulamadığını bana haber verdi; onu da kapamışsın. Mr. Bean'ın en iyi av köpeği de oradaydı. Bütün bu köpeklerin sahibi var, iki dolarlık yıl-

lık köpek resmini de ödemişler. Belediye resmini ödemiş insanların köpeklerini böyle alıp kapatamazsın.»

Babam: «İyi ama bunlar sokakta başıboş geziyorlardı. Kasabayı baştan başa dolaştım. Sahipsiz gibi görünen bir sürü köpek gördüm. Bunları kapatma görevimdi. Ben de bunu yaptım.»

«Peki, nasıl soktun onları hücreye?»

«Çobanın koyunları güttüğü gibi. Hem zaten köpekler peşimden gelmeye bayılırlar. Dün akşam dememiş miydim sana.»

«Onları sakın bir yemle çekmiş olmayasın?»

«Pek de öyle değil. Sâhi, elimde bir parça et vardı ya, şimdi hatırıma geldi.»

Ben, şapkasını çıkarıp yüzünü mendiliyle kurulayarak

«Ben de öyle düşünmüştüm» dedi. «Herhalde bu işde bir orostopolluk var, diyordum.»

Uzunca bir sessizlik oldu. Sonra Ben şapkasını giydi ve babama baktı :

«Morris» dedi, «bu başıboş köpekler sorununu elime almak istiyorum. Zaten başıboş köpekleri yakalamak çok zamanını alacak senin.»

«Ya benim üç dolarım ne olacak. Bu parayı haketmedim mi?»

«Pek emin değilim. Herhalde Belediye Meclisinin parayı hemen vereceğini sanmıyorum. Belediye Başkanı Foot, sergilerde teşhir ettiği köpeğini kapatmana sebep olduğum için belki de görevime son

verir. Ona kalkıp bir de fatura mı dayayayım? Politikada ilk öğrenilmesi gerekli şey, bir başka politikacıya zarar vermenin bir politikacı için hiç de iyi bir politika olmadığıdır. İşi olduğu gibi bıraksak hayırlı olur sanıyorum. Senin hatırın için işimden olmaya niyetim yok benim, Morris.»

Babam başıyle tasdik etti, kafasını tesbih ağacına dayayarak tekrar arkaya yaslandı.

«Hakkın var, Ben. Hem aylâk adam harcı bu iş. Bütün zamanımı alacak işlerden hoşlanmam ben.»

XII

BABAM GECELEYİN EVE GELİYOR

Gece yarısından az önce köpekler havlamaya başladı. Noel'e iki hafta vardı ve kar yağıyordu. Rüzgâr, akşam yemeğinden az sonra kesilmişti, ama, evin kornişlerinde hafif bir ıslık sesi hâlâ duyuluyordu. İnsanın yatakta kalın yorganlar altında keyfi geldiği o beyaz kış gecelerinden biriydi.

Koridorda ışık yanıyordu. Bütün gece, yanar bırakırdık. Anam elektriğin düğmesini çevirmedi, oda karanlıkken dışarısını daha iyi görürdü.

Bir an sesini çıkarmadı. Köpekler biraz homurdandılar, sonra yeniden havlamaya başladılar. Geceleyin evin yanında bağlı dururlardı. Yoksa kestirmeden geçmek için eve yaklaşanları ısırırlardı. Köpeklerin bağlanması babam için de hayırlıydı. Kokusunu alamadıkları herhangi bir kimse gibi onun da üstüne atılmaktan çekinmezlerdi.

Anam, kapının anahtariyle pencerenin kenarına vurarak: «Ta kendisi,» dedi. Her zamankinden fazla kızmamıştı ama bu kadarı da kâfiydi. Tahtaya anahtar gibi bir şeyle vurduğu zaman içinden neler geçtiğini bilirdik.

İlkin, tahta köprüden geçen bir arabanın çıkar-

dığı gürültüye benzer bir uğultu duyuldu. Sonra, temel direkleri kırılıyormuş gibi ev sarsıldı.

Babam, ağırlığını çekip çekmiyeceğini anlamak için merdiven basamaklarını muayene ediyordu. Her zaman kendisine bir tuzak kurulmuş olmasından korkardı. Örneğin ya basamak tahtalarını sökmüşlerse de aralığa düşersem, diye ödü kopardı. O zaman anam eline bir süpürge sopası alıp koşardı

«Eve yine bu halde geliyor. Usandım artık, usandım.»

Bakmak için kalkmaya davranacak oldum.

«Sen yerinden kıpırdama, William! Hattâ başını yorgan altına sok. İçeri girişini görmesen daha iyi edersin.»

Hâlâ elindeki anahtarla pencerenin kenarına vuruyordu.

Dirseklerimle dizlerim üstünde hafifçe doğrularak yorganı başımın üstüne çektim. Anam başını benden çevirince etrafı biraz görecek şekilde yorganı açtım.

Ön kapı müthiş bir gürültüyle açıldı, azkalsın camı paramparça olacaktı. Zaten kapı camlarına, eşyalara ya da evde herhangi bir şeye dikkat etmek babamın âdeti değildi. Bir gün dikiş makinesini param parça etmişti de, anam tamir ettirecek parayı bulmak için akla karayı seçmiştl.

Babamın bu kadar gürültü yapabileceğini hiç tahmin etmezdim. Sanki yerinde zıplayarak döşeme tahtalarını delmek istiyor sanırdınız. Duvarlardaki

bütün çerçeveler sallanıyordu, bazıları çarpık durumda kaldı. Hattâ Tucker ninenin kocaman resmı bile çarpıldı.

Anam ışığı yaktı, ocağa gidip ateşi karıştırdı. Ocakta kor halinde gelmiş bir yığın ateş vardı. Anam bir gazeteyle savurarak ateşi harlattı. Sonra, iki kocaman kütük attı. Babamın içeri girmesini bekleyerek sırtını ateşe çevirip durdu.

Babam koridorda hâlâ patırtı edip duruyordu. Bir tekme vurup iskemleleri tâ mutfak kapısına kadar tekerliyordu. Birden durup yanındaki birine bir şeyler söyledi.

Anam hemen yerinden fırlayıp robdöşambrını sırtına geçirdi. Saçlarını düzeltmek için şöyle bir aynaya baktı. Gecenin bu saatinde babamın eve konuk getirmesi şaşılacak şeydi.

«William! Ört başını da uyu, demedim mi sana.»

Yalvardım.

Çıplak ayaklarını yere vurarak

«Sözümü tekrarlatma, William» dedi. «Dediğimi hemen yap.»

Yorganı başıma çektim ama, hemen ardından yine indirdim.

Kapı birkaç santim aralandı. Tekrar diz üstünde doğruldum. Tam o sırada babam kapıya bir tekme vurup içeri girmişti. Kapı duvara çarpıp varlığından haberdar olmadığımız bir toz tabakasını aşağı indirdi.

Anam kollarını kavuşturup babama dik dik bakarak :

«Ne oluyor, Morris Stroup» dedi. «Ne istiyorsun bu saatte?»

Babam birini kolundan yakalayıp odaya iterek:

«Gir, rahatına bak» dedi. «Benim evime de girmekten çekinecek değilsin ya!»

Bu giren bir kızdı, aşağı yukarı anamın yarısı kadar bir şey. Babam onu dikiş makinesinin yanına kadar itti. Anam olduğu yerde döndü, bir fırıldağın, rüzgârın yönünü takip etmesi gibi onları izliyordu. Babamı böyiesine sarhoş, anamı böylesine öfkeli görmek, önemsiz bir olay değildi.

Babam yanındakine :

«Merhaba desene!» dedi.

Kız ağzını açmıyordu.

Babam onu yakasından tutup belini büktü. Kıza anamın önünde reverans yaptırıyordu. Sonra kendisi de başını eğdi. Sonra ikisi de aynı şeyi tekrarlamaya başladılar. Öylesine ki, anam çaresiz onların hareketlerini izlemeye başladı.

Biraz hızlı nefes almış olacağım: Anam bir an korkunç bir hal aldı. Dönüp ocağın yanına oturdu

«Kim bu, Morris?»

Merakı bir an için öfkesini yatıştırmıştı.

«Kim bu?»

Babam bir iskemleye öyle bir çöküş çöktü ki, iskemle çatırdadı.

«O mu?» dedi. «Lucie'dir. Bugünlerde bana yardım ediyor.»

Babam oturduğu yerde döndü ve beni yorganın altında çömelmiş durumda gördü:

«Merhaba, evlât! Nasılsın bakayım?»

Dizüstü kayarak ve onu gördüğüme sevindiğimi gösterecek bir şey bulmaya çalışarak:

«Çok iyiyim» dedim.

«Büyüyor musun?»

«Eh oldukça!»

«Aferin. Öyle olmalı. Devam et! Farkına bile varmadan koskoca adam olacaksın.»

Anam küçük bir odun parçası alıp ona fırlattı, ama isabet ettiremedi. Odun parçası, onun arkasında, duvara çarpmıştı. Babam hemen yerinden fırladı ve sanki odun kendisine isabet etmiş gibi zıp zıp zıplamaya başladı. Böyle sıçrarken ayağı kaydı, duvarın üstüne yıkıldı ve yere serildi.

Elini uzatıp dik arkalıklı bir iskemleyi yakaladı. Onu dikkatle muayene ettikten sonra, çubuklarını sökmeye başladı. Bir tanesini söktü mü, hemen ocağa fırlatıyordu.

Bütün çubuklariyle dört ayağı ocağa gittikten sonra arkalığına girişti. Tahta parçalarını teker teker çıkararak ocağa fırlatmaya başladı. Anam hiç ağzını açmıyor, sadece şaşkın şaşkın ona bakıyordu.

«Kalk gidelim buradan, Morris!»

Lucie, içeri girdiğinden beri ilk defa ağzını açı-

yordu. Anamla ben ona hayretle baktık, babam da, sanki onu getirdiğini unutmuş gibi çevresine bakındı.

«Morris! Kalk gidelim buradan!»

Fena halde korktuğu belliydi. Herkes ona o kadar ısrarla bakıyor, anam da o kadar kızmış görünüyordu ki, bunda şaşılacak bir taraf yoktu.

Babam: «Otur, rahatına bak» dedi. «Otursana, Lucie.» Kız bir iskemleye oturdu.

Onun oturuş tarzı, anamın öfkesi, babamın iskemleleri parça parça edişi kaçırılmayacak bir manzara teşkil ediyordu. Çok komikti. Biraz hızlı gülmüş olmalıyım. Anam bana dönüp parmağıyle yorganın altına girmemi ve uyumamı işaret etti. Böyle olaylar olurken oturup da uyuyacak değilim a. Anam da bunu akıl etmeliydi. Kabil olduğu kadar büzülüp onları incelemeye koyuldum.

Anam iskemlesi üstünde sallanarak:

«Bu iskemleyi tamamiyle parçaladıktan sonra yerine yenisini almak için bana yedi dolar verirsin.» dedi.

«Mübalağa etme. Martha. İskemle dediğin bir dolar, bilemedin iki dolardan fazla etmez.»

Anam köpürdü. Tavan süpürgesini yakalayıp babamın üstüne yürüdü. Süpürge tarafıyla kafasına vurdu, vurdu, ancak süpürgenin harap olduğunu farkettiği zaman durdu. Yerler süpürge telleriyle dolmuştu. Bu sefer sapıyla vurmaya başladı. Babam kalktı, iskemlenin kalan parçalarını da geçerken oca-

ğa fırlatıp sendeleye sendeleye yük dolabına gitti. İçine girip kapıyı arkasından kapadı. Kilidine bir şey yapmış olacaktı. Anam olanca gücüyle uğraştıysa da kapıyı açamadı.

O kadar kızmıştı ki, ne yaptığının farkında değildi. Karyolasının kenarına oturmuş, saçlarını topluyordu.

Kapı arkasından babama bağırdı:

«Gecenin bu saatinde güzel işler yapıyorsun, Morris Stroup! Evde böyle şeyler olup biterken gel de sen çocuk terbiye et bakayım!»

Cevabı beklemedi. Hemen Lucie'ye döndü:

«Herifte gözün varsa, al senin olsun! Ama, buralara sokulayım deme!»

Lucie açıkladı :

«Bana evli olmadığını söylemişti. Bekârım demişti bana.»

Anam bir çığlık kopardı

«Bekâr, ha!»

Yüzü pancar gibi kızardı. Ocağa koşup ateş karıştıracağı kavradı. Bu kalın demirin uzunluğu bir metre vardı sağlam. Ucunu aralığından sokarak kapıyı açmaya çalıştı.

Babam yük içinde bağırıp ayağını yere vurmaya başladı. Patırtının böylesini ömrümde duymamıştım. Köpekler yeniden havlamaya başlamışlardı. Etrafta işitenler o gece evi haydutların bastığını, hepimizi kıtır kıtır doğradığını sanmış olsalar gerek.

Lucie birden ağlaya ağlaya kalktı

«Yapmayın! Canını yakıyorsunuz!»

Anam döndü, ona bir dirsek vurarak:

«Sen karışma!» dedi. «Ben yaptığımı bilirim.»

Olup bitenlerden bir şey kaçırmamak için yatağın öbür ucuna kadar sürünerek gittim. Ikisi de hem son derece öfkeliydiler, hem de birbirlerinden korkuyorlardı. Dövüşmek isteyen, ama, nasıl hücum edeceklerini bilmeyen iki horoza benziyorlardı. Ötelerini berilerini silkeleyip birbirlerini yıldırmaya çalışmaktan başka bir şey yaptıkları yoktu.

Ama, anam kendi ağırlığındaki insanların hiç birisinden aşağı kalmazdı, bir kez karar verdi mi. Ateş karıştıracağını yere bıraktı. Lucie'yi yakalayıp var gücüyle itti. Lucie karşıya fırladı ve kendisini tâ dikiş makinesinin yanında buldu. Bu kadar uzağa fırlatılması onu küplere bindirmişti.

Anam demir çubuğu tekrar alarak kapıyı zorlamaya devam etti. Küt! Kapı, yaydan fırlamış gibi açıldı. Babam tâ dipte askılığın yanında, anamın çamaşırları arasındaydı. Bir dükkânın kasasını soyarken yakalanan hırsız gibi bir hali vardı. Babamı hiç bir zaman bu kadar acınacak bir halde gördüğümü hatırlamıyorum.

Anam onu yakaladı, dolaptan çıkardı. Lucie'nin peşine düştü:

«Seni kapıdışarı edeyim de, kocamla fingirdeşmek ne demekmiş, anla. Yok, bu derecesine de susamam doğrusu.»

Kızı yakalamak için ellerini açtı, ama, kız atik

davrandı. Çatışmaya karar vermiş iki genç horoz gibi karşı karşıya geldiler. Kollarını kanatlar gibi çırparak, anamın robdöşambrı ile Lucie'nin etekliği, etraflarında yolunmuş tüyler gibi uçuşarak, zıp zıp zıplamaya başladılar. O kadar uzun zaman birbirlerinin etrafında böyle dönüp dolandılar ki, sanki manej yapıyorlar sanırdınız. Nihayet birbirlerinin saçlarını ellerine dolayıp çekiştirmeye başladılar. İkisi de çığlığı bastılar. Babamın gözleri ışığa alışmıştı. Onların hareketlerini izlemek için başını sağa sola çevirip duruyordu.

Anamla Lucie, yine saç saça, baş başa odadan dışarı çıktılar. Babam, sendeleye sendeleye bir başka iskemle arıyordu. İlk rasladığına el attı. Bu, anamın pek sevdiği salıncaklı iskemlesiydi. Bu yüksek arkalıklı iskemleye çamaşırları yamamak veya dinlenmek için otururdu.

Kadınların kavgası hâlâ devam ediyordu. Babam kapıyı kapadı. Kapı kalındı ve kilidi de mükemmeldi. Anahtarı çevirdi. Karyolanın kenarına oturup kunduralarını çıkarmaya başladı:

«Meram anlatmaya kalkışmak nafiledir.» dedi. «İki karı birbirine girdi mi, kimse başedemez.»

Kunduralarını gelişigüzel bir tarafa fırlatıp ışığı söndürdü. Karanlıkta yatağa doğru el yordamıyle yürüdü. Anamın iskemlesini de beraberinde sürüklüyordu. Bir parçasını da kopardığı zaman tahtanın çatırtısını duyuyordum. Birer birer parçaları ocağa

fırlatıyordu. Bazı parçalar ocağın rafına raslıyor, bazıları da duvara çarpıp yere düşüyordu.

Uyanan köpekler yine homurdanmaya başlamışlardı. Anamla Lucie herhalde avluya çıkmış olacaklar· dı. Koridordan da, galeriden de sesleri gelmiyordu.

«Vallahi, evlât, Allah baba, yeryüzünde iki karıyı yanyana getirmese iyi eder...»

Artık sokağa gitmeyeceğini, evde kalacağını umarak, dizlerimi sıkıp yatağın en çukur yerine sığınmıştım.

Sonunda iskemlenin arkalığını koparmayı başardı ve var gücüyle ocak tarafına fırlattı. Tahta ilkin tavana vurdu, oradan ocağın rafı üstüne düştü. Sonra babamın, oturacak kısmını parçaladığını işittim.

Karanlıkta, onunla yapayalnızken, kendimi güvende hissediyordum.

XIII

NED AMCANIN KISA KONUKLUĞU

Öğleden sonra hemen bütün zamanını Handsome'la birlikte değirmende geçirmiştim. Akşam yemeğinden bir saat önce, değirmenci Mr. Hawkins'in bize övüttüğü bir çuval mısır unuyla eve doğru yola çıktık. Anam öğle yemeğinden sonra, babamın uslu durduğu zamanlar, İda'ya vermek üzere sakladığı bir kile beyaz mısırla bizi değirmene göndermişti.

Mısırı çuvala doldururken anam, unu alıp oyalanmadan eve dönmemizi tembih etmişti. Akşam yemeği için yumuşak ekmek **yapmak istiy**ordu.

Konuşaraktan demiryolunu geçtik. Bir marşan diz treni Sycamore istasyonunda durmuştu. Buna aldırış etmedik. Lokomotifin pamuk dokuma garajı önünde bıraktığı vagonları saymakla yetindik. Birisi, her adımda bir traversi atlayarak hızlı hızlı bize doğru geliyordu.

Handsome, beni kolumdan çekerek

«Şu mısır unu yükümüzle biraz acele etsek fena olmaz.» dedi. «Anan akşama tepsi ekmeği pişirmek istiyor, biliyorsun. Ananın sözünü dinlesen iyi edersin!»

«Biraz duralım. Demiryolundan bize doğru hızlı hızlı gelen kim, bakalım.»

«Serserinin biridir, ananın dediği gibi, hemen eve koşmazsak torbamızı kapıp kaçar.»

Handsome, mısır unu torbasını sırtından indirip iki eliyle tutarak acele acele yürüyordu:

«Sözümü dinleyip ciddiye alsan fena olmaz. Ne dediğimi biliyorum ben. Böyle serserileri çok görmüşümdür. Kimseye hayırları dokunmaz bunların. Bu herifin de hayırlı bir niyeti olmasa gerek. Bak sana söylüyorum: Beni dinlesen iyi edersin. Kaçalım eve.»

Ben olduğum yerde kaldım, az sonra adam yanımıza geldi. O kadar hızlı yürümüştü ki, nefes nefeseydi. Bir süre ağzını açamadan soludu. Babamın yaşında vardı ama, ondan çok daha hızlı yürüyordu. Biraz delişmen gözleri, sinirli bir hali vardı. Üstündeki tulum hayli eskiydi, paçalarından biri tâ aşağı kadar yırtılmıştı, hem epeydir böyle yırtık kalmışa benzerdi, ama başının yan tarafına oturttuğu kasketi dükkândan daha yeni çıkmış gibiydi. Ayak parmakları görünüyordu, kunduraları o kadar eskimişti ki, iki parçadanmış gibi görünüyordu. Boynunda, gardöfrenlerin, kurumlar elbiselerine dökülmesin diye taktıklarına benzer sarı bir boyun atkısı vardı. Ama, asıl bir usturaya ihtiyacı vardı! Elleri o kadar uzundu ki, uzun kara kılları dikenler gibi her yana doğru fışkırıyordu.

Yabancı bana yakından bakarak: «Oğlum» dedi, «sen Morris Stroup'un oğlu William değil misin?»

«Evet, efendim!»

Adımı bilişine pek şaşırmıştım.

«Baban nerede?»

«İşi vardı, köy evne gitti. Giderken, akşam geç geleceğini söyledi.»

Beni omuzlarımdan sımsıkı tutarak:

«Ben cenin Ned amcanım,» dedi. «Tanımadın mı beni?»

Uzun siyah favorilerine bakarak ve kucaklarken canımı yakmaması için büzülerek:

«Hayır, efendim!» dedim.

«Son gelişimde sen daha şu kadarcık bir şeydin. Belki de Ned amcanı hatırlayacak kadar büyümemiştin.»

«Öyle olacak, efendim.»

Evden yana baktı :

«Anan nasıl şu sıralar...»

«İyidir.»

Konuşurken onu görmüş olup olmadığımı hatırlamaya çalışıyordum. Babamın, memleketin dört köşesine dağılmış bir sürü kardeşi vardı, ben bunların yarısını bile görmemiştim. Anam zaten bu amcalar için, oldukları yerde kalsalar daha iyi ederler, derdi. Onların ziyaretinden hiç hoşlanmazdı. Bir sefer sık sık hapse giren Stet amcamı gördüğümü hatırlarım. Anam onun eve girmesine izin vermemişti. Adam bir saate yakın galeride oturduktan sonra kalkıp gitti. Bir daha da görmedim onu.

«Bu kundura boyacısı da kim?»

«Yardımcımız Handsome Brown. Ev çevresindeki işleri görür.»

«Herhalde boğazını hakedecek kadar iş görmez. Öyle değil mi?»

Handsome ürkmüştü, kekelemeye başladı:

«Ben, ben...»

«Gördün mü? Demedim mi ben? Yalan söylemeye bile dili varmıyor. Şu Arap oğlanın gördüğü iş bir fındık kabuğunu doldurmaz muhakkak. Oyle değil mi, evlât?»

«Ben, ben...»

Handsome kaçıyordu.

«Ev ne tarafta?»

«Hangi ev?»

«Hangisi olacak, ananla babanın evi.» Gülmeye başladı.

«Kasabaya yolum düşmüşken akrabalarıma bir merhaba demeden gidecek değilim ya.»

«Gidip anama, geldiğinizi haber verseydim. Habersiz giderseniz kızar belki.»

Hemen atıldı: «Yok, yok. İstemez. Haberi olmazsa daha iyi bir sürpriz olur. Sürpriz yapmanın en iyi yolu, en beklenmedik zamanda gelmektir. Geldiğini haber alırsa, belki zahmete girmeye kalkar.»

Eve doğru yürüdüm, Ned amcam da peşimden geliyordu. Handsome arkadan yürüyordu. Dörtyol ağzından geçip bizim sokağa doğru yürüdük, bir parça durup Handsome'ın bize yetişmesini bekledik.

«Handsome! Onu anama ver. Ned amcamın bizimle geldiğini de söyle.»

Amcama yaklaşmayarak:

«Onu vermesine veririm ama, o dediğini söylemeye gelince, onu gidip kendin söylesen daha uygun olur. Mrs. Martha kızıp beni azarlar belki. Bu işde benim ne suçum var. Durup dururken başımı derde sokmaya niyetim yok benim.»

Ned amcam, eğilip yumruk büyüklüğünde bir taş alarak

«Sen ne karışıyorsun be, Arap» dedi. «Bir daha böyle karşılık vereyim deme ha. Ağzını açtın mı, bu taşı suratının ortasına yersin alimallah. Anladın mı Arap!»

Handsome yine kekelemeye başladı.

«Kekelemeyi de bırak. Dünyada katlanamadığım bir şey varsa, bir zencinin kekelemesidir!»

Handsome koşa koşa avluya girdi. Amcam gidip ön taraftaki merdivene oturdu. Ben ne yapacağımı bilemiyordum. Hoşuna gitmeyen bir şey yapacak olursam bana kızmasından korkuyordum. Merdiven dibinde ayakta durup bekledim.

«Köydeki toprağınız çok mu bâri?»

«Küçük bir bayırcık var. Geçen yıl babam biraz mısırla yerfıstığı aldı. Hepsi o kadar. Babam diyor ki, uğraşacak zaman bulamıyorum, diyor, Handsome arasıra tarlaları sürer.»

«Stroup'lar toprak işlemeye pek elverişli değildirler.»

Anamın ne diyeceğini merak ediyorduk. Evden hiç ses gelmiyordu. Handsome herhalde daha söylememiş olacaktı.

«Morris'i hayli zamandır görmedim. Son seferden beri herhalde çok değişmiştir. Ya anan? Yine her zamanki gibi mi?»

Handsome'dan haberi alınca koparacağı çığlıklara kulak kabartarak :

«Öyle herhalde...» dedim.

«Akşam üstü, böyle rahat rahat otururken, dünya sütlimanmış gibi geliyor adama.»

Amcam kendi kendine söyleniyordu

«Ne sakin ortalık!»

Evin içinde bir kapının çarptığını duydum. Anam bize doğru geliyordu. Merdivenden biraz uzağa çekildim. Ned amcam, hâlâ dirseklerini dizlerine dayamış, öyle oturuyordu. Telli kapı şimşek gibi açıldı. Anam, galeriye çıkmış bağırıyordu:

«Sen misin, Ned Stroup?»

Amcam sanki kıçına bir yaba batırmışlar gibi yerinden fırladı. Merdivenle benim aramda ayakta duruyordu. Anamdan uzak durup bana yaklaşaraktan:

«Dur biraz, Martha» diye yalvardı. «Geçerken sana Morris'e bir selâm sarkıtmadan edemedim. Akrabalarını unutmadı diye adama kızacak değilsin ya.»

«Akrabaların arasına beni katma, Ned Stroup!»

«Martha, akrabalık gibi küçük işler üzerinde çekişmekte ne anlam var. Ben eski ben değilim. Uzun

boylu düşünmeye zaman buldum. Her zaman görevimi yapmadığımı anladım. Ama, şimdi değiştim ben. Martha...»

«Derhal bu avludan çıkacaksın, Ned Stroup. Dediklerini dinlemeye vaktim yok. Kanun başıma bir Stroup musallat etti, ama beni iki Stroup'a katlandıracak güç yerde de gökte de yoktur. Yeter derecede yüküm var sırtımda, onu ağırlaştırmaya hiç niyetim yok.»

Ned amca başını eğerek yere baktı. Partal pabuçlarının aralığından parmaklarını oynatıyordu. Anam gözlerini ondan ayırmıyordu.

Gür kaşlarının altından gözlerini anama kaldırarak :

«Bir lokma ekmek vermeden beni kovmana gönlün razı olmaz. Karnım aç, Martha. Dün sabahtan beri ağzıma bir lokma bir şey koymadım. Açlıktan geberecek halde olan adamdan bir lokma ekmeği esirgemezsin.»

«Bu sefer ne zaman çıktın kodesten?»

Şaşıran amcam :

«Bir iki gün oluyor,» dedi. «Tekrar oraya girdiğimi nereden biliyordun?»

«Aklı başında olan herkes bilir ki, sen dışarda rahat edemezsin.»

Amcam yine ayak parmaklarını kımıldatmaya başladı. Anam sesini çıkarmıyor ve ona dik dik bakıyordu. Kimsenin kendisine bakmadığı bir an, gözlerinden bir damla yaşı sildi.

«Arka tarafdan dolan» dedi. «İyi etmediğimi bilsem de, muhtaç bir insana yardım ettiğim için Allah baba kızmaz bana herhalde. Şerifi çağırıp seni içeri attırmalıydım.»

İçeri girip peşinden gelmesin diye telli kapıyı arkasından kancaladı. Amcam kalktı, avludan evin çevresini dolandı. Hansome. arka merdivene oturmuştu. Ned amcamın ona doğru geldiğini görünce koşa koşa kaçıp odun yığınına tırmandı. Ben eve girdim. Anam bir tabağa sosis ve böğrülce doldurmakla meşguldü. Tabağı elime tutuşturarak başıyle, dışarda merdivende oturan Ned amcamı işaret etti.

Dışarı çıkıp tabağı ona verdim. Sessizce yedi, ama, babamın ağzını açmadan bana bir şeyler söylemek istediği zaman yaptığı gibi dikkatle baktı. Anam beni çağırıp ona bir fincan kahve yolladı.

Amcam bir yudum çekti, tekrar bana baktı:

«William, bütün ömrünce iyi bir Stroup ol» dedi. «Dünyada Stroup'lardan daha mükemmel aile yoktur. Başkaları gibi zengin değilizdir. Arasıra birimizden birinin başına dert açılır, bir süre ortadan kaybolur, ama, ne derlerse desinler, yine de mükemmel bir ailedir Stroup'lar.»

«Evet, amca.»

Anam bu dediklerini işitseydi acaba ne derdi, diye düşünüyordum.

«Ben olgun adamım, iyi bir nasihat duydum mu hak veririm. Onun için, Stroup'lar hakkında sana söy-

lediklerimi kulağından çıkarma. Herkes bir Stroup olamaz.»

«Peki, amca, hatırlarım.»

Anam kapıya geldi. Tabağını temizleyişini seyrediyordu

«Daha istiyor musun?»

Sesinde tuhaf bir eda vardı. Tıpkı başkaları yanında babama hitap ettiği zamanlardaki gibi.

«Karnın doymadıysa tabağını doldurayım tekrar.»

Amcam ona minnetle bakarak

«Eksik olma, Martha» dedi. «Zahmetine çok teşekkür ederim. Ne olursa olsun hatırımdan çıkarmayacağım seni. Benim için gerçek bir Stroup oldun.»

O esnada avluya bakınca, Handsome'ın tabana kuvvet kaçtığını gördüm. Oğlana ne oldu acaba, derken bir de baktım, Şerif Ben Simons, elinde bir tabancayla, evin köşesinden Ned amcama doğru yürüyor.

«Eller yukarı, Ned Stroup! Davranma, yakarım. Hapishaneden kaçan, senin gibi bir herife karşı tetik davranacağımı bil.»

Amcam sesini çıkarmadı. Ben Simons, uzun hazneli tabancası elinde, yavaş yavaş yaklaşıyordu. Amcam kaçmaya kalkışmadan ellerini kaldırıp bekledi.

Anam galeride göründü:

«Bu da ne demek, Ben Simons? Ne oluyor...»

«Ned, eğer size söylemeyi unuttuysa, haberiniz

olsun, üç gün önce hapishaneden kaçtı. Gardiyan bütün şeriflerden yakalanması için yardım istedi. Yiyecek ve çamaşır bulmak için kardeşinin evine gelir diye düşündüm. Bu sabah marşandiz treninden indiğini görmüştüm. O zamandanberi gözüm onda. Ned, hadi düş önüme bakalım.»

Amcam kelepçelerin geçirilmesi için ellerini uzattı. Gitmeden önce dönüp bana son bir defa baktı :

«Stroup'lar hakkında sana söylediklerimi unutma. Bugün o kadar çoğaldık ki, arasıra birimizden birinin bir kusur işlemesi mümkündür. Ama bu, ötekilerin, dünyanın en iyi insanları olmalarına engel değildir. Sen büyümeye ve gerçek bir Stroup olmaya bak!»

Ben Simons'un yaman pençesinde evin köşesini dönmesini seyrettim.

«Tabii, amca! Söylediklerinizi hatırlayacağım.»

XIV

BABAM SONRADAN ÇOK DEĞİŞTİ

Kahvaltı etmek için kalktığım zaman, ocağın önünde, iskemlesinin iki ard ayağı üstünde kendinl arkaya atarak, üstüne pekmez dökülmüş sıcak bisküvileri atıştırıyordu. Her zamanki gibi, tabağını ocağın kenarına koymuştu. Böylece açık fırının karşısında oturup ayağa kalkmadan elini uzatarak bisküvileri alabiliyordu. Babam, üstüne pekmez dökülmüş sıcak bisküvilere deli olurdu.

«Merhaba, baba.»

Onu gördüğüme pek memnundum. Bir haftaya yakın bir zamandır evde yoktu.

Fırının içinden bir bisküvi daha alana kadar sesini çıkarmadı. Bisküviyi ortasından yardı, içine tereyağı sürdü ve açık açık tabağına koydu. Sonra yer den pekmez testisini aldı ve kocaman bir kaşık dolusunu tabağına boşalttı.

Parmaklarıyla kollarını yoklayarak:

«Pazılar ne âlemde, evlât?» dedi.

Onu gördüğüme pek memnundum.

Anam içeri girdi. Masaya benim için bir tabak yerleştirdi ve bana ekmek, pekmez ve biraz domuz pastırması koydu. Bana yiyecek hazırlarken hiç ağ-

zını açmadı. Tabak çanağı gürültüyle koymak suretiyle öfkesini belli ediyordu. Üstüne su atılmış bir tavuk kadar kızgındı.

Babam oturduğu yerde mutfağı seyrediyor, arasıra ona bir göz atarak bir şeyler söylemesini bekliyordu. Babam da ben de pek iyi bilirdik ki, bu gibi hallerde en iyisi sözü ona bırakmaktır. Daha önce bir şey söylemeye kalkmak, işi büsbütün azıtmaktan başka bir şeye yaramazdı. Babam da, bir lokma ekmek dilenmeye gelmiş bir serseri gibi süklüm püklüm bekledi.

Ben kahvaltımı bitiriyordum, anam yaklaşıp iki elini beline dayayıp babama sert sert baktı

«Bu sefer de neredeydin, Morris Stroup?»

Ânî bir hareketle, gözlerinin üstüne düşen saçlarını kaldırdı, babam ürkerek başını yana çekti:

«Canım, Martha, çok kalmadım ki...»

«Başını alıp git, dört beş gün eve uğrama, bir de ne o; çok kalmadım ki... Sen bu inançtaysan, ben değilim. Neredeydin bakayım?»

«Köyde canım, pek uzakta değil.»

«O boynu kopasıca horozun nerede?»

«Kolejli mi? Kümeste.»

Anam öfkesinden yerinde ter ter tepindi:

«Onu bir elime geçirirsem kafasını koparacağım.»

Kolejli, Georgia'nın Merryweather ilçesi şampiyonuydu. Altı aydır bizim malımızdı. Babam onu ilk eve getirdiği zaman bu dövüşçü horozun kolej tah-

sili görmüş bir adam kadar zeki olduğunu söylemişti. Kolejli adı da oradan kalmıştı. Babam onu büyük merkezlere götürebilse kolayca ilçemizin şampiyonu olurdu. Ama trene binecek parası olmadığı gibi, otomobilimiz de yoktu. Onu yalnız yaya gidebileceği yerlere götürürdü. Sık sık evden kayboluşu da bu yüzdendi. Horoz dövüştürülen yerlere gidip gelmesi birkaç gününü aldığı olurdu. Üstelik, Şerifin onu veya horozları dövüştüren öteki adamları yakalamaması için ilçenin bir ucundan öteki ucuna seğirtip durması lâzımdı.

Babam anama cevap vermiyordu. Kolejliyi savunma yollu bir şey söylemenin tehlikeli olduğunu pek iyi bilirdik. Anam bu horozdan günahı gibi nefret ederdi.

«Pek fazla zahmet olmazsa Mrs. Taylor'un evine kadar git de kirli çamaşırlarını alıver. Hem eğer yıkayacağım çamaşırları eve getirdiğini başkalarının görmesinden yüzün kızarmıyorsa.»

«Martha, böyle şeyler söylemenin doğru olmadığını bilirsin pekâlâ. Sana yardım etmekten hoşlanırım, bilirsin.»

Anam kapıya kadar gitti, kocaman çamaşır kazanı altındaki ateşin yanıp yanmadığına baktı:

«William, koş ateşe birkaç çam kütüğü at!»

Emrini yerine getirmek için kalktım. Bu sefer babama döndü:

«Mrs. Taylor'u görürsen söylemeyi unutma; ben koltuğum altında o cenabet horozla haldır haldır sür-

terken, başkalarının çamaşırlarını yıkamak için karımın canı çıkıyor, de. Şu hayvanın boğazını bir sıksam, şöyle bir defacık, içim rahat edecek!»

«Martha!»

«Çamaşır yıkamasam, Allah bilir halimiz ne olur. On yıl var, bir gün adamakıllı bir iş yaptığını görmedim.»

Babam kazanın karşısında benim yanıma geldi. Ateşi körükleyişimi seyrediyordu. Anama duyurmamak için alçak sesle:

«Kolejli için bir avuç mısır nerede bulabilirim?» dedi.

Cevabı beklemedi. Numaradan haberim olduğunu biliyordu: Mrs. Taylor'un evine doğru gitti. Anam mutfağa dönünce de, kümese gittim, bir yumurta alıp cebime koydum. Babamın benden ne istediğini biliyordum. Kolejli için mısıra ihtiyacı oldu mu, beni hep köşebaşındaki bakkal Mr. Brown'a gönderirdi.

Yumurtayı dükkâna götürüp karşılığında mısır, buğday aldım. Mr. Brown bana, babamın bir gün önce Nortousville'de bir horoz dövüşünde üç dolar kazandığını söyledi. Para yerine bir yumurta ile mısır almaya gelişime şaşıyordu. Böyle bir şeyden haberim olmadığını söyledim. Dönüşünden beri babam, Kolejli'nin başarıları hakkında hiç bir şey söylememişti. Bakkal, «Babana söyle,» dedi, «gelecek sefere, Sycamore'da horoz dövüştürüldüğü zaman sizin horozu meydanda görmeyi çok istiyorum.» Anamın

keşfetmemesi için aldığım bir avuç mısırı koynuma koyarak eve döndüm.

Babam, Mrs. Taylor'un evinden dönmüştü. Mısırı getirip getirmediğimi anlamak için kümesin arkasından elli metre mesafedeydi. Onun için emniyetteydik. Ama çok hızlı konuşmaya gelmezdi. Sesimizi işitebilirdi. Babam yere çömelmiş, bir eliyle horozu tutmuş, ötekisiyle onu ıslak bir bezle siliyordu. Kolejli dövüşte bir hayli tüy kaybetmişti ve çok yorgundu. Sağ ayağı yaralıydı, bir mahmuzu yerinden oynamış, derisi yırtılmıştı. Babam, bu yerinden çıkan mahmuz la, bir an Kolejli'nin bu dövüşten sağ çıkmayacağına hükmetmiş. Ama horoz akıllıydı. Sağ mahmuzunun artık işe yaramadığını fark edince solu ile vurmaya başlamış. Bu, horozun ilk çarpışmasından beri çıkardığı en çetin dövüş olmuş. Babam, hayvanı kaybetmemek için tâ ayağı iyileşene kadar onu dinlendirmek niyetindeydi.

Horozu temizlemek için kendisine yardım etmeme izin verdi. Islak bezle temizleme işini bitirince, onu kollarıma almama da ses çıkarmadı. Ona dokunmama ilk kez izin veriyordu. Bundan yararlanarak gelecek sefer beni de yanına almasını söyledim. Biraz daha büyümemi beklemem gerektiğini, ama, artık zamanın yaklaştığını söyledi.

«Seni şimdi götürecek olursam anan benim çarkıma okur. İkimize de yapmadığını bırakmaz.»

Horozu kollarımda tuttum, babam da bir daha hiç bir yere gitmeye niyeti yokmuş gibi oturdu.

Boynuyla kanatlarında pırıl pırıl kırmızı tüyler, alt tarafında sarı tüylerle çok güzel bir horozdu. İbiği başının sağ yanına yatardı. Meğer ne de küçükmüş, hiç farketmemiştim. Orta halli bir tavuktan daha büyük değildi. Ama, insan kucağına alınca güçlü ve adaleli olduğunu hemen anlıyordu. Babam, bütün memlekette bundan güzel bir horoz olmadığını iddia ediyordu.

Horozu ona uzattım ve yassı bir demir üstünde mısırları taşla ezmeye başladım. Babam kırık taneleri toplayıp avucunun içinde Kolejli'ye uzatıyordu. Mısırı, dünyanın en mükemmel gıdasıymış gibi iştahla atıştırıyordu. O kadar hızlı yiyordu ki, ufalamaya yetişemiyordum. Bir türlü **doymak bilmiyordu.**

Biz kümesin arkasında otururken anam avluda çamaşır yıkıyordu. Her hafta Mrs. Taylor'un ve daha altı yedi kişinin çamaşırını yıkardı. Bütün günlerini yıkamakla geçirir, gecenin bir kısmında da ütü ütülerdi.

Horozun karşısında hayran hayran bakıyorduk. Orada horozun pek hoşlandığı yumuşak topraklı bir köşe vardı. Gölgede yatar, tüyleri üstüne toprak atar, sonra silkinirdi.

Babamın artık uzunca bir zaman evden ayrılmayacağını umuyordum. Evde kalıp Kolejli için her gün mısır kırmama ve ona bakmama izin vermesini istiyordum. Uzun bir süre bir yere gitmeyeceğini söyledi bana. Horozun en az bir hafta dinlenmeye ihtiyacı vardı.

Anam bizi öğle yemeğine çağırdı.

Yemek bitince, babama, kasabanın öbür ucunda oturan Mrs. Dolan'ın çamaşırlarını götürmesini söyledi. Uzun bir yürüyüş demekti. Ben de gidebilir miyim, dedim. Anam razı oldu.

Son lokmamızı ağzımıza attıktan sonra yola çıktık, erken dönerek karanlık basmadan Kolejli'yi bir kez daha görebileceğimizi umuyordum. Ama, döndüğümüzde vakit çok geçti. Dönüşte babam postahanede durup tanıdıklarıyle üç beş lâf etmek istemişti. Eve döndüğümüz zaman ortalık zifiri karanlıktı. Anam galeride ayak seslerimizi işitti, bize doğru gelip çamaşır parasını istedi. Babam yarım doları ona uzattı, akşam yemeğini ne zaman yiyeceğimizi sordu. Anam birazdan hazır olacacağını söyledi. Galeride oturup bekledik.

Babamla başbaşa kalmaktan pek memnundum. O kadar sık ortadan kayboluyordu ki, onunla birlikte bulunmak fırsatını her zaman bulamıyordum. Sakladığı bir izmariti yaktı, karanlıkta içmeye başladı. Dumanın hoş bir kokusu vardı.

«Evlât, göreyim seni, yarın kahvaltıdan sonra, kümesten bir yumurta aşırıp yine bakkala götürüver. Kolejli'nin karnını doyuralım. Çok yoruldu zavallı, kendini toplaması için yedirmek lâzım, can boğazdan gelir.»

«Peki, giderim.»

Anam gelip beni çağırdı; hâlâ aklımız horozdaydı. Yemeğe oturduk. Sofrada koca bir tabak tavuk

patesinden başka bir şey yoktu. Derin bir küşhane içinde, kalın bir kızarmış kabukla örtülüydü. Babam yemeği dağıttı; önce bana, sonra anama verdi. Sonunda kendisi de bol bir pay aldı.

Anamın söyleyecek fazla bir şeyi yoktu, babam da ağzını açmaktan korkuyordu. Zaten durumu uygun bulmadıkça hiç bir zaman lâf açmazdı. Pate bitinceye kadar hiç sesimizi çıkarmadık. Nihayet babam, bir rahatlama jestiyle arkaya yaslandı. Anamın aşçılığına çok değer verdiği pek belliydi.

Kalabalık çıktıktan sonraki bir kilise gibi sâkindi ortalık.

Anam çataliyle bıçağı boş tabağında yan yana bıraktıktan sonra :

«Umarım ki bu sana ders olur.» dedi.

«Nedir bana ders olan, Martha?»

Anam tabağındaki çatalla bıçağa baktı. Hafifçe yerlerinden kımıldattı

«Bir daha buraya dövüş horozu getirmeyeceğini umarım. İşi kökünden halletmek zorunda kaldım...»

«Ne?»

«Şu nefis pate yok mu?...»

Babam korkuyla irkilerek

«Kolejli mi yoksa?» diye bağırdı.

Karısı başıyle tasdik etti.

Babamın yüzü kireç kesildi; elleri, iki yanına sarktı. Ağzını açtı: Hiç bir ses çıkmadı.

Bütün bunlar ne kadar sürdü, bilmiyorum, ama

öyle sanıyorum ki, vakit gece yarısını geçene kadar üçümüz de yerimizden kıpırdamamıştık.

İlk söze başlayan anam oldu:

«Morris, bu acı bir şeydi ama, yaptım işte. İşi kökünden halletmek zorundaydım.»

Ben atıldım :

«O Kolejliydi, ana. Bunu yapmamalıydın...»

«Kes sesini, William!»

«Bunu yapmamalıydın, Martha. Kolejli'ye yapılmaz bu...»

Sonra hiç bir şey söylemedi, evin içinden geçerek ön taraftaki galeriye çıktı.

Peşinden koştum. Galeri her zamankinden karanlıktı. Aydınlık yerden geldiğim için ilkin bir şey göremiyordum. Bütün iskemleleri yokladım. Babam meydanda yoktu. Korkuluğun üstünde bıraktığı izmarit hâlâ yanıyordu. Babamın kokusunu bile tanıyordum.

Merdivenlere koştum, sonra sokağa fırladım. Karanlıkta kaybolmadan arkasından yetişmek istiyordum.

SON

BÜYÜK ESERLER KİTAPLIĞI

Erskine Caldwell yoksul, derme çatma bir yaşamı sürdüren kişilerin serüvenlerine eğilmekten zevk duyar romanlarında. Çok güçlü bir alay ve yergi yeteneği bulunduğu için merakla ve ibretle okunur eserleri. O ustaca yazılmış Tütün Yolu'nu, Din Ticareti'ni, bir linç olayını dile getiren Temmuz Vakası'nı kim hatırlamaz! Bu da o türden bir romanı Caldwell'in. Bir zenci oğlanın bir Amerika kasabasındaki acıklı yaşamını serer gözlerimizin önüne. Unutulmaz tiplerine yenilerini eklemiştir bu kısa romanında.

10 lira